

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2018 / 08 FİYATI: 7 TL

30 Ağustos Zafer Bayramı Kutlu Olsun

**Prof. Dr.
Haberal
Dünya
Organ
Nakli
Derneği
Başkanlığını
Devraldı**

Sh: 5

Cengiz Özakıncı:
**Atatürk'ün
Reddettiği
İngiltere
Kraliyet Nişanı**

Sh: 84

Tekin Özertem:
Harp ve Sulh

s: 59

Ömer Dedeoğlu:
İzmir Suikastı

Sh: 10

Erhan
Kanyılmaz:
**Osmanlı
Devleti'nin
Kıbrıs'ı
Fethi**

Sh: 118

Yaşar Öztürk:
**Tevfik
Fikret**

Sh: 65

Gürbüz Evren:
**Geçmişte
İslam
Bilim ile
Anılırdı**

Sh: 110

Necef Uğurlu:
**Masalsız
Olmuyor**

Sh: 92

Radyoda oyun havaları başladı. “Şehnaz Longa” çalıyordu. “Kalk oynala!” dedim içimdeki hüzne. Nazlandı. Hüziün oynamazmış güya. “Kalk!” diye ısrar ettim. “Gözyaşı da gelirse olur.” dedi.

“Kalkın hepiniz!” diye bağırdım duygulara.

Hüziün, gönülsüz gönülsüz kalktı, arkasından gözyaşı, sonra iç burukluğum, pişmanlığım, kırılmış gururum, zedelenmiş öz güvenim, karşılıksız sevgim, hepsi... Hepsini kalktılar dansa.

Sadece vicdan kalkmadı. O hepsine küsmüştü ve tüm acıların hak edildiğini düşünüyordu.

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi
Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:
Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:
Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen
ve Yayın Genel Yönetmeni
Yardımcısı:
Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:
Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:
Faruk Güney

Yayın Danışmanı:
Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:
Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:
Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:
Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:
Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)
Prof. Dr. Ahmet Mumcu
Prof. Dr. Solmaz Doğanca
Prof. Dr. Sevil Öksüz
Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,
Prof. Dr. Okay Eroskay
Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,
Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,
Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,
Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,
Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır, Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir, Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop, Gürbüz Evren, Metin Gören, Nilay Karatosun, Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı, Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan, Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga, Necef Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara
Tel: (0312) 212 80 16
Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmî Efendi Sk. No: 46
Altunizade, 34662 İstanbul
Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11
abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.
Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159
Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Yaysat

Basım Tarihi: 24 / 07 / 2018

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

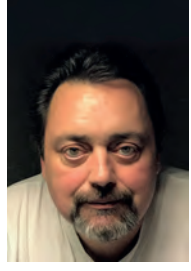
3 Bir Ata Krallığım! Dr. Ufuk Akyol

- 10 İzmir Suikastı**
M. Ömer Dedeoğlu
- 15 Nutuk - Başlarken!** *Cengiz Önal*
- 23 Silahsız Zafer**
Dr. Cihangir Dumanlı
- 28 Hakimiyeti Milliye Yazıları**
- 29 Atatürk ve Şapka Devrimi**
A. Erdem Akyüz
- 33 Atatürk ve Kütüphanelerimiz**
Yahya Aksoy
- 37 Felsefe Taşı** *Berk Yüksel*
- 41 Demos'un Dönüşümü**
Barbaros Eneç
- 47 Şamanizm'den İslamiyet'e**
Kaya Boztepe
- 53 Kapitalist Masa Oyunu**
Monopoly'nin Sol Kökenleri
Sabriye Aşır
- 59 Harp ve Sulh**
Dr. Tekin Özerterem
- 64 Halit Ziya Uşaklıgil**
- 65 Tevfik Fikret** *Yaşar Öztürk*
- 72 Üniversite Milletin Önünde**
Zeki Sarıhan
- 77 Çocuk Hakları**
Av. Burcu Tayanç
- 82 Altı da Üstü de Bir Yerin**
Mete Akyol

İÇİNDEKİLER

- 84 Atatürk'ün Reddedtiği İngiltere Kraliyet Nişanı**
Cengiz Özakıncı
- 92 Masalsız Olmuyor**
Necef Uğurlu
- 99 Daha Sürdürülebilir Bir Gelecek Mümkün**
Necdet Pamir
- 105 Çınarlar ve Asmalar Adası**
Mehmet Ünver
- 110 Geçmişte İslam Bilim ile Anılırdı** *Gürbüz Evren*
- 113 "İncitmeyin Düşkünleri Fakırı"** *Konur Ertop*
- 118 Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı**
Fethi Erhan Kanyılmaz
- 123 Sabin Kadınlarının Kaçırılışı**
Haluk Erdemol
- 125 Marshmallow Testi**
Sedem Demir
- 129 Tokat Mutfağı** *Reha Tartıcı*
- 133 Yaşamla Barışık İkaryalılar**
İzlen Şen Toker
- 138 Strese Değil Maviliklere Dalın**
Nuray Bartoschek
- 141 Dünya Sporunda Tehlikeli Sinyaller** *Metin Gören*
- 144 Sabahattin Ali** *Sabri Kemal*
- 147 Neler Olmuyor ki Dünyada**
Sezin San Sungunay
- 46 İlk Dersimiz Türkçe**
- 91 Bilginizi Denetleyin**
- 151 Çözümler**
- 152 Yarının Büyükleri**
- 154 Bulmaca**
- 156 Satranç**
- 158 Bize Gönderilen Kitaplardan**
- 160 Bir Fotograf Bin Sözcük**

Bir Ata Krallığım!

Hırs aslında şartlara göre tanımı çok değişen bir kelime. İçinde bulunduğumuz dönemde artık temel eğitimden başlayan yarış, yaşamın daha ilerki dönemlerinde giderek daha hızlanıyor, yükseliyor, güçleniyor. Eğitim sonrası iş hayatına atıldığında ise bambaşka bir şekil alıyor. İlerleyebilmek için bambaşka kabiliyetler gerekir hale geliyor.

Tüm bu kazanma, başarma, erişme amaçlarına ulaşmak için gereken yakıt, "hırs"dır. Bu anlamıyla "hırs" olması gereken, faydalı bir özellik tabii ki.

Ancak yukarıda sözü edilen amaçlara ulaşmak için kullanılan yöntemler değiştğinde "hırs"ın da tanımı değişiyor.

Sınavları başarmak için soruları çalma, kopya çekmekten başlayın, iş yaşamında yükselmek için etrafına iftira atmakla devam edin, rakiplerini bertaraf etmek için cinayete kadar gidebilirsiniz. Bu "hırs" başka birşey. Artık o masum, gerekli, faydalı olanından söz etmek olası değil.

Buna sahip olan kişi, artık amaca ulaşmak için herşeyi feda edebilecek, gözü amaçtan başka hiçbir şeyi görmeyen, üstünde ayakta durduğu tüm değerleri yok edebilecek kara bir ruhtur. Bu maceranın sonu ise savaş meydanının ortasında "Bir at! Bir ata krallığım!" diye bağıran o kralın düştüğü zavallılıktır.

Hırsımızı denetleyelim. Tanımı değişirse, kendimize çeki düzen verme şansımız olsun.

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- Her halde millet hükûmetin bekçisi olmak gerekir. Çünkü, hükûmetin yaptığı işler olumsuz olup da millet itiraz etmez ve düşürmezse bütün kusur ve kabahatlara katılmış demektir. (Aralık 1920)
- Arkadaşlar, bir hükûmet iyi midir, fena mıdır? Hangi hükûmetin iyi veya fena olduğunu anlamak için, hükûmetten amaç nedir, bunu düşünmek gerekir. Hükûmetin iki amacı vardır. Biri milletin korunup gözetilmesi, ikincisi milletin refahını sağlamak. Bu iki şeyi sağlayan hükûmeti iyi, sağlamayan fenadır. (Mart 1923)
- Millet bizi buraya gönderdi. Fakat, ömür boyunca biz burada ve bu milletin yönetimini ve egemenliğini mirasa konmuş gibi temsil etmek için toplanmış değiliz. (Aralık 1921)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükûmeti, millîdir; tamamiyle maddidir, gerçekçidir. Var sanılan ülküler arkasında, o ülkülere ulaşmak için değil, fakat ulaştırmak hülyasıyla milleti kayalara çarparak, bataklıklara batırarak, en sonunda kurban ederek mahvetmek gibi cinayetten kaçınan bir hükûmettir. Türkiye Büyük Millet Meclisi' nin bütün programlarının ilkesi şu iki esastır: Tam bağımsızlık, kayıtsız ve şartsız millî egemenlik! (Ocak 1921)
- Millet bizi buraya (TBMM) gönderdi. Fakat, ömür boyunca biz burada ve bu milletin yönetimini ve egemenliğini mirasa konmuş gibi temsil etmek için toplanmış değiliz. (Aralık 1921)
- Asla şüphem yoktur ki; Türklüğün unutulmuş büyük medenî vastı ve büyük medenî kabiliyeti bundan sonraki inkişafıyla âtinin yüksek medeniyet ufkunda yeni bir güneş gibi doğacaktır.

K Atatürk

Prof. Dr. Haberal Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığı Görevini Devraldı

Organ nakli alanında ulusal ve uluslararası alanda sayısız ilke imza atan Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, iki yıl önce seçildiği Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığı görevini, Amerikalı meslektaşı Prof. Dr. Nancy Ascher'dan devraldı.

Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal, Dünya Organ Nakli Derneği'nin ilk seçilmiş Türk ve Müslüman başkanı oldu. İki yıl önce Hong Kong'da Dünya Organ Nakli Derneği Baş-

kanlığına seçilen Prof. Dr. Haberal, Madrid'de toplanan Dünya Organ Nakli Derneği 27. Uluslararası Kongresi'nde bu önemli görevi Amerikalı meslektaşı Prof. Dr. Nancy Ascher'dan devraldı.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin eski Başkanı Prof. Dr. Nancy Ascher, görevini devrettiği Prof. Dr. Mehmet Haberal'ı içtenlikle kutladı. Prof. Dr. Haberal da, derneğin çalışmalarına emek veren tüm başkanlara teşekkür etti.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin 27. Uluslararası Kongresi, dünyanın dört bir yanından bilim insanlarının katılımıyla İspanya'nın başkenti Madrid'de gerçekleştirildi. Başkent Üniversitesi'nin de 60

kişilik bir bilim heyetiyle yer aldığı kongrede, Başkent Üniversitesi Kurucusu Prof. Dr. Mehmet Haberal meslektaşları tarafından büyük ilgiyle karşılandı.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin iki yıldır görev yapan yönetim kurulunun toplantısına katılan Prof. Dr. Mehmet Haberal, Afrika Transplantasyon Derneği'nin kuruluş hazırlıklarının yapıldığı bir diğer toplantıda da meslektaşlarının çabalarına destek verdi. Bu toplantıların ardından Prof. Dr. Haberal, Dünya Organ Nakli Derneği'nin eski Başkanı Prof. Dr. Nancy Ascher'in düzenlediği yemekte onur konuğu olarak yer aldı. Bu özel yemek davetinde Prof. Dr. Mehmet Haberal, kendisine içtenlikle teşekkür eden Prof. Dr. Nancy Ascher'a günün anısına çiçek ve Başkent Üniversitesi'ni simgeleyen bir hediye verdi.

Dünya Organ Nakli Derneği'nin 27. Uluslararası Kongresi kapsamında düzenlenen törende, derneğin ilk başkanı Nobel ödülü sahibi Sör Peter Medawar anısına, derneğin en önemli ödülleri arasında bulunan onur ödülleri Columbia Üniversitesi'nden Megan Sykes ve Oxford Üniversitesi'nden Kathryn Wood'a verildi. Bu ödülün sponsorluğunu da Başkent Üniversitesi üstlendi. Sonrasında kürsüye çıkan Derneğin eski başkanlarından Prof. Francis Delmonico, Prof. Dr. Haberal'ın öncülük ettiği İstanbul Deklarasyonu hakkında bilgi verdi. Başarı ödülleriine layık görülen bilim insanları da, ödülleri Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın elinden aldı.

Sponsorluğunu Başkent Üniversitesi'nin üstlendiği onur ödülleri Columbia Üniversitesi'nden Megan Sykes ve Oxford Üniversitesi'nden Kathryn Wood'a verildi. Bilim insanları ödülleri Prof. Haberal'ın elinden aldı.

Kongrede Dünya Organ Nakli Derneği'nin eski Başkanı Prof. Dr. Nancy Ascher, iki yıl önce Hong Kong'da Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığına seçilen Prof. Dr. Haberal'ı tanıtarak takdim etti. Daha sonra bir teşekkür konuşması

Dünya Organ Nakli Derneği'nin toplantısına tüm dünya ülkelerinden bilim insanları katıldılar.

Prof. Dr. Mehmet Haberal, yeni yönetim kurulu toplantısına da başkanlık etti.

yapan Prof. Dr. Mehmet Haberal, konuşmasının ardından da tebrikleri kabul etti.

Derneğin genel kurul toplantısında Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığı görevini resmen devralan Prof. Dr. Mehmet Haberal, yeni yönetim kurulu toplantısına da başkanlık etti.

Kongrenin kapanış seremonisinde, İspanya Sağlık Bakanı Ricardo Campos Fernandez

Başkent Üniversitesi, kongreye 60 kişilik bir bilim heyetiyle katıldı ve bilimsel yayınlarını da kongre alanındaki standta sergiledi. Türkiye, kongreye gönderilen bilimsel çalışma sıralamasında dördüncü sırada yer aldı.

de Prof. Dr. Mehmet Haberal'a yeni görevinde başarılar diledi. Prof. Dr. Mehmet Haberal, 2018-2020 döneminde Dünya Organ Nakli Derneği'nin Başkanlığını yürütecek.

Prof. Dr. Mehmet Haberal'ın Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığı görevini devralması onuruna Başkent Üniversitesi Ankara Hastanesi'nde de tören düzenlendi. Eski Meclis Başkanı Hikmet Çetin, eski bakanlardan Nevzat Ercan, TED Başkanı Selçuk Pehlivanoglu, meslektaşları ve mesai arkadaşlarının kutladığı Prof. Dr. Haberal, ülkesine atfettiği başarısında katkısı olan tüm meslektaşlarına teşekkür etti. Konuşmasının ardından Haberal'a çiçek takdim edildi ve kutlama pastası kesildi.

Dünya Organ Nakli Derneği Başkanlığı görevini, derneğin İspanya'daki uluslararası kongresinde devralan Prof. Dr. Mehmet Haberal, yurda döner dönmez hocası merhum Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın kabrini ziyaret etti. Doğramacı'nın, Bilkent Doğramacızade Ali Paşa Camisi avlusundaki anıt mezarını ziyaret eden Prof. Dr. Haberal, buradaki anı defterine *"Dünya Organ Nakli Derneği'nin Başkanlığını devraldım. Bunu önce Atatürk ve sonra siz olmak üzere bütün milletimiz adına almış oldum. Yani eser sizlerindir. Ne mutlu ki ülkemiz var."* ifadelerini yazdı.

İzmir Suikastı

İzmir suikastından hemen sonra İzmir rıhtımında İsmet İnönü ile birlikte. (Haziran 1926)

Yazan: M. ÖMER DEDEOĞLU

Büyük liderler kolay yetişmez. Onları keşfetmek, yetiştirmek ve gözünün bebeği gibi korumak ulusların görevidir. Her zaman ortaya çıkmazlar. Bazen doğumları, asırlar süren ve zorlu geçen bir toplumsal gebelik sonucu olur. Bilinçli bir ulus bu değeri harcamaz ve yüceltir.

15 Haziran 1926 günü Giritli Şevki isimli motorcu, İzmir Valisi Kazım Dirik'in kapısına dayanır. Ulu Önder'e bir suikast girişimi olduğunu ihbar eder. Gazi'ye hitaben bir mektup

kaleme alır. Mektubunda Yunan harbinden tanıdığı Sarı Efe Edip'in kendisini bir önceki akşam Çopur Hilmi ve Lazistan mebusu Ziya Hürşit isimli birileriyle tanıştığını söyler.

Gazi'ye suikast düzenleyeceklerini ve bunun için kendisinden yardım istediklerini anlatır. Bu yardım, suikast

Ziya Hürşit

sonrası canileri motoru ile Sakız Adası'na kaçırmaktır. Giritli Şevki kimseye güvenemediğini ve bu sebepten doğrudan Gazi'nin kendisine mektubu yazdığını belirtir.

Bu ihbar üzerine tutuklamalar başlar. Suikast timini oluşturan Ziya Hürşit, Laz İsmail ve Gürcü Yusuf o gün yakalanır. Çopur Hilmi de aynı gün ele geçer. Sonradan anlaşılacağı üzere Sarı Efe Edip suikast günü olarak belirlenen ve Gazi'nin yurt gezisi kapsamında İzmir'e geleceği 15 Haziran günü İstanbul'a gitmiş, kendisi de işin içinde olan Şevki sabırsızlanmış ve paniğe kapılmış, Sarı Efe'nin ihbarda bulunacağından şüphelenmiş ve daha önce davranıp suçlamalardan kurtulabilmek için Valiye koşmuştur. Sarı Efe'de aynı gün İstanbul'da yakalanır.

Ankara İstiklal Mahkemesi, 17 Haziran 1926 günü özel bir trenle

İzmir'e giderek olaya el koyar. Mahkeme, Ziya Hürşit'in ilk ifadesine dayanarak eski İttihatçıların öncülüğünde, gerici ve bölücülerin aynı çatı altında toplandığı Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası mebuslarının görüldükleri yerde tutuklanmaları talimatını verir. Bu, fırka ile suikast girişimi arasında bir bağlantı kurulduğunun göstergesidir. Hayata geçirildiği günden

Kara Kemal

itibaren bazı basın organlarının da desteğiyle ölçsüz bir muhalefet yapan cumhuriyetin bu ilk muhalefet partisi,

devrimlerin uygulanmasına, yerleşmesine ve gidişatına zarar vermektedir. Cumhuriyet karşıtı tüm unsurlar bu Fırkayı destekler. Genç Cumhuriyet hassas bir dönemdedir. İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin kurulduğu günden itibaren güttüğü komitacılığa dayalı iktidar ele

**Giritli Şevki
paniğe kapılmış,
ve daha önce
davranıp
suçlamalardan
kurtulabilmek için
Valiye koşmuştur.**

geçirme hırsları hâlâ devam etmektedir.

Bu cemiyetin Türk demokrasisinin tesisinde ve ulus benliğinin yeşermesinde katkısı büyüktür. Kurucularının vatanperverliği tartışılmazdır. Fakat maceraperest Panturanizm ve Panislamizm hayalleri, iktidar hırsları, yönetimde kalabilmek için ellerinden gelen her şeyi yapmaları (ki bunun içinde suikast, baskın ve bombalamalar da vardır) ülkeye Osmanlı'nın son günlerinde çok zarar vermiş ve çöküşü hızlandırmıştır.

Tutuklamalar Kazım Karabekir ve Ali Fuat Cebesoy gibi Anadolu direnişini Mustafa Kemal ile birlikte ateşleyen ve Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının başında olan paşalara kadar uzanır. Bu isimler hilafet konusunda Gazi ile ters düşmüşlerdir. Başbakan İsmet İnönü en başta,

Kazım Karabekir'in tutuklama kararını kaldırır. Bunun muhalefeti bütünüyle susturmak için yapılan düzmece bir komplo olduğunu zanneder. Bu müdahalesi üzerine Mahkeme İnönü hakkında da tutuklama kararı çıkarır. Atatürk buna engel olur ve İsmet İnönü'yü,

konuyu yerinde incelemesi için İzmir'e çağırır. Duruşma ve sorgulamaları dinleyen İnönü gerçekten bir suikast planı olduğunu anlayınca İstiklal Mahkemesi başkanlığına hitaben 22 Haziran 1926 özür mahiyetinde bir mektup yazar ve konu hallolur.

Yargılama sonucu suçunu itiraf eden Ziya Hurşit, bu işe para için karışan Laz İsmail ve Gürcü Yusuf'tan oluşan suikast timi başta olmak üzere, perde arkasından hain planı kurgulama suçuyla mebuslardan Şükrü, Arif, Abidin, Halis Turgut, İsmail Canpolat ve Rüştü Paşa ile birlikte toplam 18 kişi idam edilirler. İttihat ve Terakkinin önde gelenlerinden "Küçük Efendi" lakaplı Kara Kemal ve eski Ankara

İstiklal Mahkemesi üyeleri: Kılıç Ali, Ali Çetinkaya (Kel Ali) ve Reşit Galip

valisi Abdülkadir Bey firaridir ve gıyaben idam cezasına çarptırılırlar. Kara Kemal gazeteci bir arkadaşının evinde saklanırken polis baskını olur ve intihar eder. Abdülkadir Bey yakalanıp idam edilir. Kara Kemal'in hain planda oynadığı rol tam olarak kanıtlanamaz.

Abdülkadir'in diğer kişileri ikna etmek için onun adını kullandığı da iddia edilir. Diğer taraftan onun en başından beri işin içinde olduğuna dair deliller de vardır. Kara Kemal hem çok zeki hem de çok iyi bir teşkilatçıdır.

Talat, Enver ve Cemal'in ölümleri ardından cemiyetin gizli lideri konumundadır. Komitacılığı meşhurdur. Hep arka planda kalmıştır. Abdülkadir ve Kara Kemal İttihat ve Terakki Cemiyeti'ni tekrar canlandırmak istemektedirler.

"İzmir Suikastı: Bir Suikastın Perde Arkası" isimli kitabında Doç. Dr. Cemal Avcı şu tespitte bulunur:

"İzmir Suikastı ile ilgili büyük tartışmalar yaşanmaktadır. Bu konuda başlıca üç görüş ileri sürülebilir:

1-Suikasta tüm muhalif ittihatçıların katıldığı yolundaki görüş.

2-Suikast olayının uydurma olduğunu ve muhalefeti bastırarak amacı güttüğünü savunan görüş.

3-Suikast olayı bir ittihatçı tertibidir; ancak bu tertibe sadece iktidar hırslarını önleyemeyen komitacı ittihatçılarla Mustafa Kemal'e şahsi

Kara Kemal hem çok zeki hem de çok iyi bir teşkilatçıdır. Talat, Enver ve Cemal'in ölümleri ardından cemiyetin gizli lideri konumundadır.

kinleri veya suikast işinden maddi çıkarları olanlar katılmıştır şeklindeki görüş."

Burada üçüncü görüş ağır basmakta. Çünkü ortada bir suikast vardır. Suikastçılar silahları ile yakalanıp suçu itiraf etmişlerdir.

İşin içinde ittihatçılar vardır. Ama Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'nın programı dahilinde olduğunu kanıtlayacak yeterli delil de mevcut değildir.

1926'da Cumhuriyet ve devrimler daha çok yenidir. Bunlar kolay elde edilmemiştir. Bu devrimlerin devamı ve tamamlanmasının Atatürk'ün hayatına bağlı olduğunu unutmamak gerekir. Mahkemelerin aldığı kararları bunun ışığında değerlendirmekte fayda vardır.

Eğer Gazi bu dönemde bir suikasta kurban gitseydi ülke karışıklığa sürüklenebilir, dış düşmanlar tekrar

Doç. Dr. Cemal Avcı'nın "İzmir Suikastı: Bir Suikastın Perde Arkası" isimli kitabı

müdahale edebilecek zemini bulabilirlerdi. O yüzden planlanan bu hain saldırı sadece Atatürk'e yönelik değil tüm Türk milletine yöneliktir.

Asırlar sonra çıkardığımız bu en önemli ve en büyük halkçı lidere suikast düzenleyebilecek kadar gözleri dönmüş ve bunu vatan

sevgisi uğruna yaptıklarını iddia edebilecek kadar gaflete düşmüş bir zihniyetin olması çok acı. İzmir suikastı önlenmiş, Atatürk ömrü vefa ettiği kadar devrimleri korumuş, tatbiklerinin teminatı olmuş ve Cumhuriyeti sağlam temeller üzerine oturtmuştur. Yeraltına çekilen ve pusuda bekleyen bu menfur zihniyet onun ölümünden sonra dış mihraklarında desteğiyle faaliyetini çoğaltmış ve zemin buldukça büyümüş

ve gelişmiştir. 15 Haziran 1926'da İzmir'de amacına ulaşamayan bu zihniyet günümüzde Atatürk'ün manevi mirasına, kurduğu ve Türk halkına armağan ettiği Cumhuriyete, devrimlerine, ailesine ve dehasına suikast girişiminde bulunmaya devam etmektedir. Heykellerini yıkarak veya okul kitaplarından

çıkararak ona zarar verebileceğini düşünmektedir. Onun 15 yıl içinde kurduğu cumhuriyet kurumlarını yıkarak veya satıp yiyerek onu kalplerden ve zihinlerden söküp atabileceğini düşünmektedir.

Bu tutumları kanımca, "kindar" olarak yetiştirmeyi planladıkları

nesillerde merak uyandırmak ve ters tepmektedir. Bu merak sayesinde de Atatürk'ü çok iyi okuyup, anlayacak bir nesil yetiştirmektedir. Merak bilimsel düşüncenin başlangıcı, bilim de Gazi Mustafa Kemal Atatürk'ün yoludur. Bazı şeylerin önüne geçmek mümkün değildir.

Gazi suikast planı ortaya çıktıktan sonra Anadolu Ajansına verdiği demeci şu sözlerle noktalar:

"Benim naçiz vücudum bir gün

elbet toprak olacaktır; fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır"

Yaklaşık yetmiş yıldır kötü yönetilen cumhuriyetimiz gerçekten de "payidar kalma" mücadelesi vermekte. Cumhuriyeti ve devrimleri emanet ettiği gençler ise onun yolundan ısrarla ilerlemekte... •

"Benim naçiz vücudum bir gün elbet toprak olacaktır; fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet payidar kalacaktır."

Mustafa Kemal Atatürk'ten
NUTUK

(15-20 Ekim 1927)

Başlarken!

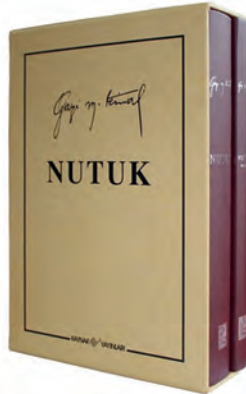
Mustafa Kemal, Ulusal Tarihimiz'de "Nutuk" adıyla bilinen tarihi konuşmasında, Milli Mücadele'nin başladığı 19 Mayıs 1919 tarihinden 1927 yılına kadar olan olayları, tarihsel seyrine özen göstererek anlatmaktadır.

O, TBMM'de 15 Ekim 1927 tarihinde okumaya başladığı Nutuk'u, her gün ortalama altı saat okuyarak, 20 Ekim 1927'de tamamlamıştır. Nutuk'un okunması toplam 36 saat 31 dakika

sürmüştür. Konuşmanın bitiminde Meclis'in üyeleri Mustafa Kemal'e minnetlerini ve teşekkürlerini sunmuşlar ve Nutuk'un Meclis'çe olduğu gibi onaylandığını belirten bir belgeyi de imzalamışlardır.

Nutuk üç bölüm halinde dokuz yıllık olayları ele almaktadır.

Birinci bölüm; Mustafa Kemal'in 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıkışından, 23 Nisan 1920'de Büyük Millet Meclisi'nin açılışına kadar olan olayları

kapsar:

İkinci bölüm; Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti dönemidir.

Üçüncü bölüm; Cumhuriyet'in ilan edildiği 29 Ekim 1923'ten, Nutuk'un okunduğu 1927 yılına kadar olan Cumhuriyet dönemidir.

Mustafa Kemal Nutuk'u üç ay gibi kısa bir zamanda kaleme almıştır. Anlattığı olayların odağında bulunması ve hepsini yaşamış olması, bunlarla ilgili belgelerin elinde bulunması, şüphesiz ki yazım işini kolaylaştırmıştır.

Nutuk, "Ulusal hayatı sona ermiş varsayılan büyük bir Ulusun, bağımsızlığını nasıl kazandığını, emperyalizmin kısılcısından kurtuluşunu nasıl sağladığını, ilmin ve tekniğin en son esaslarına dayalı, ulusal ve çağdaş bir devletin nasıl kurulduğunu" ifade eden bir Söylev, siyasi bir belge ve tarihsel bir kanıttır. Bu özelliğini halen koruyor olmakla birlikte bundan böyle de koruyacaktır! Aynı zamanda, Mustafa Kemal'in, "yaptığı tarihi, yazdığı tarihe" dönüştüren muhteşem bir eserdir.

Bunlarla birlikte Kuvayı Milliye ve Cumhuriyet Tarihi bakımından son derece önemli, birinci derecede bir kaynak niteliğini de haizdir. Çünkü Nutuk sadece olayları anlatmamakta, onların sebeplerini ve sonuçlarını da belgelere dayalı olarak açıklamaktadır. Eser sahibinin olayların içinde ve birinci derecede tanık durumunda olması, esere seçkin bir değer

kazandırmaktadır.

Mustafa Kemal'in bu tarihi konuşması, sadece bağımsızlık, kurtuluş ve çağdaşlaşmak için yapılanları değil, yapılması gerekenleri de gösteren siyasi bir belge özelliğini de taşımaktadır. Nutuk, bu yönü itibariyle de bağımsız olmak isteyen milletler için de umutsuzluk ve çaresizlik içinde, en olumsuz şartlarda bile direnmeyi ve mücadele etmeyi öğreten ve yol gösteren bir eserdir.

Nutuk, dışta emperyalist güç odaklarının saldırılarına karşı savaşmak, içte ise Ulusal Egemenlik ve Tam Bağımsızlık ilkelerine dayanan Türkiye Cumhuriyeti'ni ve Cumhuriyet'in kurumlarını tesis etme konusundaki çabaları bütün açıklığı ile ortaya koyan muhteşem bir çalışmadır.

Türk Ulusu'nun bağımsızlığını, kurtuluşunu ve dolayısıyla yeniden doğuşunu tarihsel ve kronolojik bir düzen içinde dile getiren Nutuk, Mustafa Kemal tarafından Meclis'te okunmaya başlanmasından itibaren, özellikle yurdun her tarafında büyük ilgiyle karşılanmıştır.

Vatandaşlarımız, duydukları heyecan karşısında duygu, dilek ve temennilerine sevinçlerini de katarak, düşüncelerini telgraflarla Ankara'ya iletme yarışına girmişlerdir. Gelen telgraflar Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi'nde yayımlanmış ve tüm Türk Ulusu gelişmeleri öğrenme şansına kavuşmuştur.

Bu muhteşem eseri yerli, yabancı bütün dünya basını da büyük ilgi ve beğeniyle izlemiş ve

yerli basın tarafından bazı kısımları olduğu gibi yayımlanırken; dünyanın diğer devletlerinin de yararlanması amacıyla Fransızca, İngilizce, İtalyanca ve Almanca dillerine çevrilerek de yayımlanmıştır.

Mustafa Kemal, milli mücadeleden devrimci lideri, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu ve çağdaş Türkiye'nin yaratıcısı ve büyük önderi olarak, bu muhteşem konuşmasıyla, **“yaptığı tarihi, yazdığı tarih”** olarak kayıt altına alıp, devleti ve Cumhuriyet rejimini Türk Gençliği'ne emanet etmeyi bir görev olarak kabul etmiştir.

Onun asıl amacı, ulaşılan amaçları, hedefleri muhafaza ve müdafaa etmek, devrimler için taze, devrimci ve canlı bir ruh yaratmak, bağımsız ve çağdaş Türkiye için ulusu ve gelecek nesilleri uyarmaktır. İşte Nutuk adıyla bildiğimiz bu konuşma bu itibarla da benzersiz ve eşsizdir!

Nutuk, bir diğer ifadeyle

Mustafa Kemal'in yarattığı eseri savunması, mensubu olduğu Türk Ulusu'na tarih önünde ve belgelere dayalı hesap vermesi, tarihle bir şekilde hesaplaşması ve aynı zamanda yaratılan eseri, geleceğin güvencesi olan Türk Gençliği'ne emanet etmesidir:

Türk Gençliği, sahip olduğu emanetin ve onu sonsuzluğa değer korumanın ne denli önemli olduğunu farkında ve bilincindedir. Bu nedenden ki Nutuk, her daim başucu ve elimizden düşürmememiz gereken kitabımız, rehberimiz, başvuru ve yol gösterici bilgiler içeren kaynağımızdır.

Nutuk'un böylesi özellikleri itibarıyla bu muhteşem yapıtı, çağdaş Türkçeye çevrilmiş şekliyle ve bölümler halinde sizlere sunmayı bir görev kabul ettim.

Her ay belirli bir bölümünü yayımlamayı planladığım Nutuk'u, Mustafa Kemal'in Samsun'a çıktısıyla başlayan bölümünden itibaren düzenli ve tarihsel seyrine uygun olarak, Dergimiz'in bu sayfalarından okuyabilecek ve izleyebileceksiniz.

Saygılarımla...

**MUSTAFA KEMAL
SAMSUN'DA**

1919 yılı Mayıs'ının 19. günü Samsun'a çıktım. Genel durum ve görünüş şöyleydi:

Osmanlı Devleti'nin de içinde

Mustafa Kemal

bulunduğu grup^(*), Genel Savaş'ta (I. Dünya Savaşı) yenilmiş, Ordu her yanda zedelenmiş, koşulları ağır bir ateşkes antlaşması imzalanmıştı.

Bu savaş boyunca ulus yorgun ve yoksul bir durumdaydı. Ulusu ve ülkeyi Genel Savaşa sürükleyenler, kendi yaşamlarının kaygısına düşerek, yurttan kaçmışlardı. Padişah ve Halife olan Vahdettin, soysuzlaşmış, kendini ve yalnız tahtını koruyabileceğini umduğu alçakça önlemler araştır-maktaydı.

Sadrazam Damat Ferit Paşa'nın başkanlığındaki hükümet, güçsüz, onursuz, korkak, yalnız padişahın isteklerine uymuş ve onunla birlikte kendilerini koruyabilecek herhangi bir duruma boyun eğmişti.

Damat Ferit

Ordunun elinden silahları ve cephanesi alınmış ve alınmaya da devam ediliyordu.

İtilâf Devletleri, ateşkes anlaşması hükümlerine uymayı gerekli görmüyorlardı. Birer uydurma nedenle, İtilâf donanmaları ve askerleri İstanbul'daydı.

Adana ili Fransızlar, Urfa, Maraş ve Antep İngilizlerce işgal edilmişti. Antalya ile Konya'da İtalyan birlikleri, Merzifon'la Samsun'da İngiliz askerleri bulunuyordu. Her yanda yabancı devletlerin

subay ve görevlileri ve özel adamları çalışıyorlardı.

Daha sonra, sözüme başlangıç olarak aldığımız tarihten dört gün önce, 15 Mayıs 1919'da, İtilâf Devletleri'nin uygun bulmasıyla, Yunan ordusu İzmir'e çıkarılmıştı. Bundan başka, yurdun dört bir yanında Hristiyan azınlıklar gizli ve açık bir şekilde, özel istek ve amaçlarının elde edilmesine ve dolayısıyla devletin bir an önce çökmesi için çaba harcıyorlardı.

Sonradan elde edilen güvenilir bilgi ve belgeler, İstanbul Rum Patrikliği'nde kurulan Mavri Mira Kurulu'nun illerde çeteler kurmak ve yönetmekle, gösteri ve propagandalar yaptırmakla uğraştığını doğruladı.

Yunan Kızıl Haç'ı, Resmi Göçmenler Komisyonu, Mavri Mira Kurulu'nun çalışmalarını kolaylaştırmaya yardım ediyordu. Mavri Mira Kurulu'nca yönetilen Rum okullarının izci örgütleri, yirmi yaşını aşmış gençleri de içine alarak her yerde kurulup, geliştiriliyordu.

Ermeni Patriği Zaven Efendi de, Mavri Mira Kurulu ile düşünce birliği içinde çalışıyordu. Ermeni hazırlığı da tam olarak Rum hazırlığı gibi ilerliyordu. Trabzon, Samsun ve bütün Karadeniz kıyılarında kurulan ve İstanbul'daki merkeze bağlı olan Pontus Cemiyeti, kolaylıkla ve önlere hiç bir engel çıkmaksızın başarıyla çalışıyordu.

Durumun korkunçluğu ve ağırlığı karşısında, her yerde ve her bölgede birtakım kişilerce kurtuluş yolları düşünölmeye başlanmıştı. Bu düşünceyle girişilen çalışmalar, birtakım örgütler doğurdu.

Örneğin:

- Edirne ve çevresinde Trakya-Paşaeli adlı bir dernek vardı.
- Doğuda, Erzurum'da ve Elazığ'da, genel merkezi İstanbul'da olmak üzere Vilâyet-i Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti kurulmuştu.
- Trabzon'da Muhafaza-i Hukuk adlı bir dernek vardı.
- İstanbul'da da, Trabzon ve Havalisi Âdemi Merkezîyet Cemiyeti (Trabzon ve Çevresini Bağımsızlaştırma Derneği) vardı. Bu dernek merkezinin gönderdiği

delegeler, Of ilçesi ve Lazistan Livası'nda şubeler açmışlardı.

Yunanların İzmir'e gireceğinin açık belirtilerini Mayıs ayının on üçünden beri gören İzmir'deki bir takım genç yurtseverler, ayın 14/15 Mayıs gecesi, bu acıklı durumu aralarında görüşmüşler; bir oldu-bit-tiye geldiği kuşku götürmeyen bu girişin, ilhak ile sonuçlanmasını önlemek düşüncesinde birleşmişler ve Redd-i İlhak ilkesini ortaya atmışlardır. Bu ilkenin yayılması için aynı gece İzmir'de Yahudi Masatlığı'nda, toplanabilen halk tarafından bir miting yapılmışsa da ertesi gün sabah Yunan askerlerinin rıhtımda görülmesiyle bu toplantıdan umulduğu ölçüde sonuç alınamamıştır.

Anılan derneklerin kuruluş hakkında ve siyasal amaçları üzerine kısaca bilgi vermek uygun olur düşüncesindeyim:

1) Trakya-Paşaeli Cemiyeti'nin ileri gelenlerinden kimileriyle daha İstanbul'da iken görüşmüştüm.

Bunlar;

- Osmanlı Devleti'nin çökeceğini kesinlikle yakın bir olabilirlik içinde görüyorlardı.
- Osmanlı yurdunun parçalanacağı korkusu karşısında Trakya'yı, olabilirse Batı Trakya'yı da birleştirerek, Müslüman ve Türk Topuluğu'nu bir bütün olarak kurtarmayı düşünüyorlardı.

Bu amaca ulaşmak için o zaman akıllarına gelen tek çıkar yol, İngiltere'nin, olmazsa Fransa'nın yardımını sağlamaktı. Bu düşünceyle

Mustafa Kemal Meclis'te

kimi yabancı devlet adamlarıyla ilişki kurmak ve konuşmak yollarını da aramışlardı. Amaçlarının bir Trakya Cumhuriyeti kurmak olduğu anlaşılıyordu.

2) Vilâyet-i Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin kuruluş amacı da (Tüzüklerinin ikinci maddesinde de belirtildiği üzere);

- Doğu illerindeki bütün halkın dinsel ve siyasal haklarının özgürce gelişimini sağlayacak yasal yollara başvurmak,

- Adı geçen illerdeki Müslüman halkın tarihsel ve ulusal haklarını, gerektiğinde, uygar toplumlar önünde savunmak,

- Bu illerde yapılan zulüm ve cinayetlerin nedenleriyle bunların o topluma etkilerini ve bunları yapanlar ve yaptırnanlarla ilgili taraf-sızca soruşturma açarak suçluların,

süratle, ceza-landırılmalarını istemek,

- Türklerle azınlıklar arasın-daki anlaşmazlıkların giderilmesine ve eskisi gibi iyi bağların pekiş-tirilmesine çaba göstermek,

- Doğu ille-rindeki, savaştan kaynaklanan yıkım ve yoksulluğu, hükümet katında girişimlerde bulunarak, elden geldi-

ğince giderme yollarını aramaktı.

İstanbul'daki yönetim merkez-lerinden verilmiş olan bu talimat gereğince, Erzurum Şubesi, doğu illerinde Türklerin haklarını korumakla birlikte Ermeniler'in göçü sırasında yapılan kötü işlerle halkın hiçbir ilgisinin bulunmadığını ve Ermeni mallarının, buralara Ruslar girinceye kadar, korundu-ğunu, buna karşılık Müslümanlara çok acımasızca davranıldığını ve dahası, verilen emir dışı olarak göçten alıkonulan kimi Ermenilerin, koruyucularına yaptıkları kötülük-leri, kanıtlanmış belgelerle uygarlık dünyasına sunmaya ve bildirmeye ve doğu illerine dikilen ağgözlü bakışları söndürmek için çalışmaya karar veriyor.

Vilâyet-i Şarkiye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin ilk Erzurum Şubesini kuran kişiler,

Doğu illerinde yapılan propaganda- ları ve bunların amaçlarını, Türk- lük-Kürtlük-Ermenilik sorunlarını, bilim, teknik ve tarih bakımından inceleyip araştırdıktan sonra, gele- cekteki çalışmalarını şu üç noktada topluyorlar:

- 1) Kesinlikle göç etmemek,
- 2) Hemen bilim, iktisat, din örgütleri kurmak,
- 3) Saldırıya uğrayacak Doğu illerinin herhangi bir bucağını savunmada birleşmek.

Vilâyet-i Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin İstanbul'daki yönetim merkezinin, bilim ve uygarlık yöntemleriyle amacı sağlayabileceği konusunda çokça iyimser olduğu anlaşılıyordu.

- Gerçekten bu yolda çaba göstermekten geri durmuyorlardı.
- Doğu illerinde Müslüman halkın haklarını savunmak için Le Pays (Yurt) adında Fransızca bir gazete yayımlıyorlardı.
- Hadisat Gazetesi'nin sahipliğini üzerine alıyordu.
- Bir yandan da İtilâf devletleri başbakanlarına ve İstanbul'daki temsilcilerine birer muhtıra veriyordu.
- Avrupa'ya bir kurul yollamaya girişiyordu.

Bu açıklamalardan kolay- lıkla anlaşılacağı üzere, Vilâyet-i Şarkıye Müdafaa-i Hukuk-u Milliye Cemiyeti'nin kurulmasına yol açan önemli neden ve kaygı, Doğu illerinin Ermenistan'a verileceği olasılığına dayanıyordu.

Bu olasılığın da, Doğu illeri

nüfusunda Ermenileri çoğunlukta göstermeye ve tarihsel haklar bakımından öncelikli saydırmaya çalışanların, bilimsel ve tarihsel belgelerle dünya kamuoyunu aldatmayı başarmaları, bir de Müslüman halkın Ermenileri toptan öldüren barbarlar olduğu iftirasını doğruymuş gibi kabul ettirmeleri durumunda gerçekleşebileceği varsayımı üstün geliyordu.

Bundan dolayı dernek, aynı gerekçe ve araçlarla donanmış olarak tarihsel ve ulusal hakları savunmaya çalışılıyordu.

Bunlara ilaveten, Karadeniz kıyılarındaki bölgelerde de, bir Rum Pontus hükümeti kurulacağı korkusu vardı. Müslüman halkı Rumların boyunduruğu altında bırakmayıp, yaşama haklarını ve varlıklarını koruma amacıyla, Trabzon'da da birtakım kişiler ayrıca bir dernek kurmuşlardı.

Merkezi İstanbul'da olan Trabzon ve Havalisi Âdemi Merkeziyet Cemiyeti'nin siyasi amaçının ne olduğu adından açıkça anlaşıl- maktadır. Amaçlarının her durumda merkezden ayrılmak olduğu açık- seçik bellidir.

Kurulmaya başlayan bu örgüt- lerden başka, ülke içinde daha birtakım girişimler ve kuruluşlar da ortaya çıkmıştı.

Özellikle Diyarbakır, Bitlis, Elazığ illerinde, İstanbul'dan yöne- tilen Kürt Teali Cemiyeti vardı. Bu derneğin amacı, yabancı devletlerin koruyuculuğu altında, bir Kürt

Hükümeti kurmaktı.

Konya ve dolaylarında, yine İstanbul'dan yönetilen Teali-i İslam Cemiyeti kurulmasına çalışılıyordu. Ülkenin hemen her yanında İtilâf ve Hürriyet, Sulh ve Selamet Cemiyetleri de vardı.

Bunları kısa açıklamalarla anlatalım:

İngiliz Muhipler Cemiyeti:

İstanbul'da çeşitli amaçlarla kurulmuş, gizli ve açık olmak üzere faaliyetlerde bulunan birtakım parti ya da dernek adı altında kuruluşlar vardı. Bunlardan biri de İngiliz Muhipler Cemiyeti'ydi.

Derneğin adından, İngilizleri sevenlerin kurdukları bir dernek olduğu anlaşılmasın! Bence, bu derneği kuranlar, kendilerini ve kişisel çıkarlarını sevenler ve kendi varlıklarıyla çıkarlarının dokunulmazlık çaresini Lloyd George hükümeti aracılığıyla İngiliz desteğini sağlamakta arayanlardır. Bu zavallıların, İngiltere Devleti'nin, bütünüyle, bir Osmanlı Devleti bırakmak ve korumak isteğinde olup-olamayacağını bir kez düşünüp düşünmedikleri üzerinde durmak gerekir.

Derneğe girenlerin başında Osmanlı Padişahı ve yeryüzü Halifesi sanını taşıyan Vahdettin ile birlikte Sadrazam Damat Ferit Paşa, Dâhiliye Nazırı olan Ali Kemal, Adil ve Mehmet Ali Bey'ler ve Sait Molla bulunuyordu.

Dernekte İngiliz ulusundan Rahip Freuw gibi kimi serüvençiler de vardı ve Rahip Freuw aynı

zamanda derneğin de başkanıydı.

Bu derneğin iki görünüşü ve niteliği vardı: Biri, dış görünüşü ve uygarca girişimlerle İngiliz desteğini istemeye ve sağlamaya yönelen niteliği idi. Ötekisi ise gizli yönüydü. Asıl çalışma bu yöneydi.

Yurt içinde örgütler kurarak ayaklanma ve başkaldırmalara yol açmak, ulusal iradeyi işlemez kılmak, yabancı devletlerin işe karışmalarını kolaylaştırmak gibi haince girişimler, derneğin bu gizli kolunca yönetilmekteydi.

Sait Molla'nın, derneğin açık girişimlerinde olduğu gibi ondan daha çok gizli işlerinde de rol oynadığı görülecektir. Dernek için söylediklerim, sırası geldikçe yapacağım açıklamalar ve gerektiğinde göstereceğim belgelerle daha iyi anlaşılacaktır.

Amerikan Mandası'nı İsteyenler: İstanbul'daki kadın-erkek birtakım ileri gelen kişiler de, gerçek kurtuluşu Amerikan Mandası'nı istemek ve sağlamakta görüyorlardı. Bu kanıda olanlar, düşüncelerinde çok direndiler ve uygun olanın, kendi görüşlerinin desteklenmesi olduğunu kanıtlamaya çok çalıştılar.

Bu konuda da, sırası gelince kimi açıklamalar yapacağım. •

Mustafa Kemal, Nutuk - TBMM / 15-20 Ekim 1927

Gelecek Ay: Mustafa Kemal'in Müfettişlik Görevi ve Geniş Yetkileri
cengizonalbd@gmail.com

(*): Almanya, Avusturya-Macaristan ve Bulgaristan

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

Silahsız Zafer

**Büyük Taarruzdan Sonra
Tarafsız Bölge Krizi**

30 Ağustos 1922 Başkomutan Meydan Muharebesinden sonra İstanbul ve Trakya'ya ilerleyen ordularımıza engel olmak ve Boğazları elden çıkarmamak isteyen İtilaf Devletlerince yapıp bir "tarafsız bölge krizi" çıkarılmış fakat Mustafa Kemal'in başarılı kriz yönetimi sonunda kriz silah kullanmadan aşılmıştır.

Gazi Mustafa Kemal

Büyük Taarruz (26 Ağustos 1922) ve Başkomutan Meydan Muharebesi (30 Ağustos) sonunda Yunan ordusunun büyük kısmı imha edilmiş, başkomutanları Trikopis esir alınmış ve kurtulabilen Yunan askerleri düzensiz bir şekilde büyük kısmı ile Afyon-İzmir istikametinde, bir kısmı ile de Eskişehir-Bursa istikametinde çekilmiştir. Birinci Ordu İzmir istikametinde, İkinci Ordu Bursa istikametinde çekilen düşmanı takip etmiştir. 9 Eylül'de İzmir, 10 Eylül'de Bursa kurtarılmıştır.

Ancak, henüz İstanbul işgal altındadır. Trakya'da Yunan işgali devam etmektedir. Çanakkale Boğazı İngilizlerin denetimindedir.

Kurtuluş Savaşımızın

siyasi hedefini tanımlayan Misakı Milli'ye göre İstanbul ve Trakya'nın Türk egemenliğinde olması gerekmektedir. Ordularımızın görevi buraları da düşmandan kurtarmaktır.

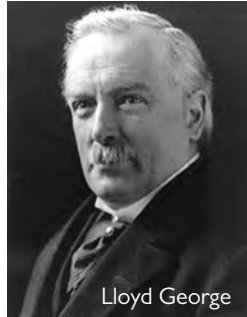
Mustafa Kemal Büyük Taarruzda 31 Ağustos günü **“Ordular ilk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri”** emrini vermişti şimdi de **“İkinci hedefiniz Trakya'dır, ileri”** diyebilirdi.

Mustafa Kemal 12 Eylül'de İzmir'de İngiliz Daily Mail Gazetesinden Ward Price ile yaptığı röportajda **“Suriye ve Irak'ta gözümüz yok, İstanbul'u görüşmeler yolu ile**

almak istiyoruz. Bunun için de sonsuza kadar bekleyemeyiz.” dedi. Orduların bir haftada İstanbul'da olacağını, oradan da Trakya'yı kurtarmaya başlayacağını söyledi.

Bu sözler İngiltere'yi telaşa düşürdü. Başbakan Lloyd George, kabinesine Boğazların İngiltere için çok önemli olduğunu vurgulamış, Türkler Avrupa kıtasına geçmeye kalkarlarsa ateşle karşı koymaya karar vermişlerdi. İngilizlerin

tarihi hedefi Türkleri Avrupa'dan çıkarmaktı. Trakya'ya girmemizi bu nedenle istemiyorlardı. Üzerimize gönderdikleri Yunan ordusu İngiltere'nin her türlü desteğine rağmen Türk ordusu karşısında perişan olmuş, İngiltere büyük prestij kaybetmişti. Şimdi

Lloyd George

İstanbul ve Trakya'yı da Türklere kaptırırlarsa iyice kötü duruma düşeceklerdi.

İşte “Tarafsız Bölge Krizi” denilen olay bu iki çatışan hedeften kaynaklanıyordu: Türkiye boğazları ve Doğu Trakya'yı geri almak istiyor, İngilizler de vermek istemiyorlardı. İngilizlerin bulduğu formül boğazların etrafında bir “tarafsız bölge” ilan etmek ve buraya Türk birliklerinin girmesini önlemek oldu.

Tarafsız bölge İstanbul boğazının kuzeyinde Çatalca hattı, doğuda İzmit Yarımadası, güneyde Marmara denizinin ve Çanakkale Boğazı'nın güney kıyılarının kapsıyordu (harita). Burada İngilizlerin 7600 askeri, Fransız ve İtalyanların daha küçük birlikleri bulunuyordu. İngiltere Türkiye'ye kararlılığını göstermek ve diğer müttefiklerinin desteğini sağlamak amacıyla İstanbul'daki General

Harrington'un emine bir tümen gönderdi ve dominyonlarından asker istedi. Yeni Zelanda'nın küçük bir birlik göndermesi dışında Çanakkale'de Türk ordusunun gücünü gören sömürgeleri artık İngiliz çıkarları için asker vermek istemediler.

Fransız yüksek temsilcisi General Pelle, 18 Eylül'de İzmir'e gelerek Mustafa Kemal ile görüştü. Pelle Mustafa Kemal'e yukarıda sınırları belirtilen bir “tarafsız bölge” ilan ettiklerini, Türk ordularının buraya girmemesini söyledi. Türkiye'nin Boğazlara yaklaşmasını harp sebebi sayacakları tehdidinde bulundu.

Mustafa Kemal'in tepkisi sert ve kesindi: “*Ne ben ne de TBMM hükümeti Türkiye ile İtilaf Devletleri arasında tarafsız bölge oluşturulması için bir anlaşma yapıldığını hatırlamıyorum. Ordularımızın hedefi düşmanı hızla*

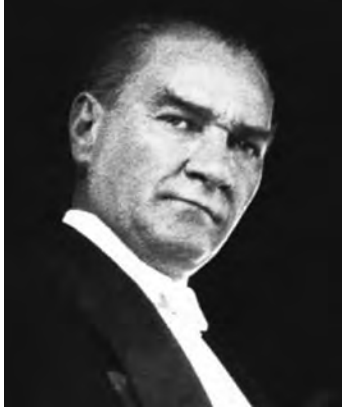
kovalamak ve yenmektir. Doğu Trakya işgalden kurtuluncaya kadar muzaffer ordularımı durduramam.”

Mustafa Kemal'e göre ilan edilen bölge “tarafsız” değildi ve amacı Trakya'daki Yunan birliklerini Yunan Asya ordusunun Dumlupınar'daki feci akıbetinden korumaktı.

Mustafa Kemal'in kararlılığını gören İngiltere derhal bir barış konferansı toplamayı önerdi. Maksatları Türkler silah kullanmadan sorunu barış masasında çözmekti. İngiltere'nin girişimini desteklemeyen Fransa Çanakkale'deki askerlerini çekti. Bunu İtalyanlar takip etti. İtilaf devletleri bölünmüş Çanakkale'de İngilizler yalnız kalmışlardı. İngiliz kamuoyu yeni bir savaşa girmek istemiyordu. 18 Eylül tarihli Daily News gazetesinin manşeti “Bu yeni savaşı durdurun” şeklinde idi. İngiltere Başbakanı Lloyd George derhal Fransa'ya gitti ve Mudanya'da bir barış konferansı toplamayı önerdi.

23 Eylül'de itilaf devletleri

Ankara'ya verdikleri notada Trakya'nın Türklere teslim edileceğini, İstanbul'un boşaltılmasının ise barış antlaşmasının imzasından

**Mustafa Kemal
“Doğu Trakya
işgalden
kurtuluncaya
kadar muzaffer
ordularımı
durduramam.”**

sonra olacağını bildirdiler. Aynı gün Mustafa Kemal'in emriyle bir Türk süvari birliği Ezine'de tarafsız bölgeye girdi. Süvarilerin namları aşağıya dönüktü. İngilizler ateş açmazlarsa bizimkiler de açmayacaklardı. Benzer bir emir İngiliz askerlerine de verilmişti. İki birlik İngilizlerin çektiği tel örgü önünde karşı karşıya geldiler, Çanakkale muharebesinin tam tersi bir durum oluşmuştu. Bu kez Türk birlikleri Asya tarafından

Çanakkale Boğazı'na ilerlemek istiyor, İngilizler savunuyordu. Yanlışlıkla açılacak bir ateş yeni bir Türk-İngiliz savaşını başlatabilirdi. Bu olmadı, hatta birlikler arasında Çanakkale siper savaşlarında olduğu gibi yakınlık gelişti.

Ordularımız tarafsız bölge sınırına dayanmış, Çanakkale'de 40 bin, İzmit'te 50 bin askerimiz bulunuyordu. Mustafa Kemal 26 Eylül'de General Harrington'a

gönderdiği mesajda Türk ordularının Yunan birliklerini kovalmaya hakkı olduğunu fakat İngiliz birlikleri ile çatışmanın önlenmesine çalışacağını bildirdi. İki gün sonra Harrington Yunan gemilerinin İstanbul'dan ayrılması için emir verildiğini ve Yunan birliklerinin de Trakya'dan çekileceğini bildirdi.

Türkiye'nin kararlılığını gören itilaf devletleri 28 Eylül'de Fransız diplomat Franklin Bouillon'u Mustafa Kemal'e gönderdiler. Bouillon Yunanlıların Trakya'yı boşaltmayı kabul ettiklerini bildirdi. Bu Mustafa Kemal'in istediği şeydi. Aynı gün General Harrington İstanbul'daki Yunan gemilerinin boğazı terk ettikleri haberini verdi. Karşı taraf yumuşuyordu. Fakat İngiliz kabinesi 29 Eylül'de General Harrington'un Türklere bir iltimat vermesini istedi. Bu "Taraflı bölgeden derhal çıkın, çıkmazsanız ateş açacağım" iltimatı idi. General Harrington sağduyulu bir davranışla İngiliz hükümetinin bu emrini dinlemedi ve iltimatı vermedi.

1 Ekim'de Mustafa Kemal, Yunanlıların Trakya'yı terk etmeleri koşulu ile bir ateşkes konferansına katılabileceğimizi bildirdi.

3 Ekim'de Mudanya'da ateşkes görüşmeleri başladı. 11 Ekim'de imzalanan Mudanya Ateşkes Anlaşması gereği Yunan

ordusu Trakya'yı derhal boşalttı. Türk ordusu derhal Trakya'ya intikal ettirmeden, Dumlupınar'daki zaferin çok etkisi ile Trakya işgalden kurtarılmıştı. İtilaf güçlerinin İstanbul'dan tamamen çekilmeleri ise Lozan Barış Antlaşmasının yürürlüğe girişinden sonra gerçekleşti.

Böylece tarafsız bölge sorunu yeni bir Türk-İngiliz savaşına yol açmadan ve Türkiye'nin çıkarlarından ödün vermeden başarılı

bir kriz yönetimi ile çözülmüş oldu.

Krizin çözülmesinde etkili olan faktörler şunlardır:

1. Mustafa Kemal'in kararlılığı ve diplomasi dehası,
2. Türk ordusunun büyük taarruzdaki başarısı ve caydırıcı gücü,
3. İtilaf devletlerinin Türkiye ile yeni bir

savaşı göze alamamaları,

4. İtilaf devletlerinin kendi aralarında bölünmeleri,
5. Sömürgelerinin İngiliz ordusuna asker göndermemeleri,
6. General Harrington'un Londra'dan gelen iltimatı vermemesi.

Alınacak ders:

Ordunun güçlü ve caydırıcı olursa, ulusal çıkarlarınızı ustaca bir kriz yönetimi ile savaşmadan da elde edebilirsiniz. •

chihangirdumanlibd@gmail.com

Franklin Bouillon

Hakimiyeti Milliye

Gazi Geliyor!

Bu sabah caddeleri dolduran ve ellerinde bayraklar bulunan kalabalık, Gazi'yi karşılamak ve selamlamak için dolaşılıyor. O, buradan ayrılırken, şehrin nasıl boşaldığını yazmıştık. Aylar var ki biz bu boşalmış şehirde yaşadık.

Bugün Ankara doluyor, İstanbul boşalıyor. Bu kavuşma ve ayrılmanın

ne demek olduğunu onun havasını teneffüs etmeye alışmış olanlar bilir. Ondan ayrılınca başlar düşüncesiz,

göğüsler kalpsiz kalmış gibi oluyor.

Her gün daha kuvvetle anlıyoruz ki, o bizim her şeyimizdir. Ondan önce coğrafyada yuvarlak bildiğimiz dünya, ondan sonra gözümüze alev başlı, alev bakışlı, gücü sınırsız ve benzerlerine sadece efsanelerde rastlanan bir kahraman şeklinde görünmektedir.

İşte o, bugün Ankara'ya geliyor. Olanacağı olsaydı Ankara onun ayağına gidecekti.

Büyük Gazi İstanbul'dan, iki sene önce, Devrim Tarihi'ni

yazdıktan sonra dönmüştü. Geçen sene de Arap harflerini Sarayburnu'ndan uğurlamıştı. Bu sene ise; İstanbul'u yeni bir dinlenme, sayfiye yeriyile süsleyerek ve imar konusunda rehberlik ederek geliyor.

Türkiye, her aşamada kendisine hareket gücü verecek Büyük Kurtarıcı'yı izliyor, gösterdiği ufuklar

için gayret sarf ediyor. Çünkü onun çizdiği yol gerçek cennete gidiyor.

Bu elektrik yüklü bulutun her şimşegi, ülkede bir karanlığı yırttığı günden beri

ortada görülen vatan ve millet hem yepyeni, hem de bambaşkadır.

İnsanlar yenileşti, neden şehirler geri kalsın? Yalova'nın imar işlerinde biz bu büyük anlamı sezinliyoruz.

Gözümüzün nuru, gönlümüzün sevinci Büyük Gazi, hoş geldin!

Şimdiye kadar ağızlarda yıpranan her alkış kelimesi, sana hitap edilince yepyeni bir anlam kazanıyor:

Hoş Geldin!

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

(1 Ekim 1929)

Bilmek Gerek
A. Erdem Akyüz

Atatürk ve Şapka Devrimi

Mustafa Kemal çocukluk ve gençlik yıllarından itibaren halk içinde yetişmiş bir kişidir. Savaş yıllarında dahi, halk ile kaynaşmış, bulunduğu her yerde, yerel toplumun içine girmiş, onların görüşlerini dinlemiş ve önem vermiştir.

Büyük Millet Meclisi'nin ve Cumhuriyetin kuruluş öncesinde ve sonrasında halk ile olan ilişki ve bağlarını hiçbir zaman koparmamış, yurt gezilerini bir gelenek haline getirmiştir. Ankara ve İstanbul'da bulunduğu sırada, günün herhangi bir saatinde ve hiç

beklenmeyen bir zamanda, beklenmeyen bir yerde halk içinde yaptığı geziler ve karşılaştığı çok sayıda ilginç olaylar yaşanmıştır.

Bu geziler genellikle Atatürk'ün isteği ile gerçekleşmiş, bazen de davet üzerine yapılmıştır. Kastamonu halkı ve yöneticileri de 1925

25 Ağustos (1925) günü Mustafa Kemal Atatürk İnebolu'da şapkayı tanıtıyor

yılıının Ağustos ayında iki kez heyet yollayarak Atatürk'ü Kastamonu'ya davet etmişlerdir. O sırada sağlık sorunları yaşayan Atatürk bu davete gitmek için bir tarih verememiş ancak rahatsız olmasına rağmen, kısa bir süre sonra 23 Ağustos 1925 Pazar günü sabahı Çankaya Köşkü önünde hazırlanan dört araba ve arkadaşlarıyla birlikte yola çıkmıştır. Yol üzerinde bulunan Kalecik, Çankırı, Ilgaz'da halkın yoğun ilgi ve sevgisi ile karşılanmıştır.

Kastamonu'ya girişinde Karacından inen Atatürk, kalacağı yere kadar halkın içinde, halkla beraber yürür ve bu sırada 21 pare top atışı yapılır. Pazartesi günü Kastamonu halkı ve yöneticileri ile görüşmelerini bitiren Atatürk 25 Ağustos Salı günü öğle saatlerinde İnebolu'ya hareket eder.

Yol boyunca halkın coşkunu sevgi gösterileri ile karşılaşan, Seydiler ve Küre'de durmak zorunda kalan heyet, halk ile kucaklaşır. Akşam saatlerinde ancak İnebolu'ya ulaşılır.

26 Ağustos Çarşamba günü, Mareşal üniforması ile katıldığı

resmi ziyaretlerini bitiren Atatürk, yöresel bir şarkı ve oyunu izler. Kurtuluş Savaşına katılan balıkçıların oynadığı ve daire halinde üst üste üç sıralanma ile yaklaşık 25 kişinin birbirinin omuzlarında yükseldiği oyun sırasında söylenen "Heyamola Yelese" şarkısını beğeni ile izlemesi, oyuncu ve halkı sevince boğar. Öğleden sonra; Nuri Conker ile birlikte şehrin içerisine doğru, sivil kıyafeti ve beyaz Panama şapkası ile yürüyüş yapar.

Bundan 93 yıl önce, 27 Ağustos 1925 Perşembe günü Mustafa Kemal Atatürk, tarihi "Şapka Nutku"nu, İnebolu Türk Ocağı Binası önünde söylemiştir. Bu konuşma Türk tarihine ve dünya tarihine geçecek kadar önemli konuları kapsamaktadır.

Tarihi bir belge olduğu kadar bir "ibret belgesi" olan bu konuşmasında özetle :

“Efendiler, Türkiye Cumhuriyeti’ni tesis eden Türk halkı medenidir. Tarihinde medenidir, hakikatta medenidir. Ancak medeniyim diyen Türkiye Cumhuriyeti halkı; fikriyle zihniyle medeni olduğunu isbat ve izhar etmek mecburiyetindedir.

Bizim kıyafetimiz milli midir?

(Hayır sesleri). Bizim kıyafetimiz medeni ve beynelmilel midir? (Hayır, hayır sedaları) Size iştirak ediyorum. Tabirimi mazur

görünüz, altı

Şapka Devrimi konuşmasını yaptığı İnebolu'da (26 Ağustos 1925)

*kaval üstü şişhane diye ifade oluna-
bilecek bir kıyafet ne millidir ve ne
de beynelmileldir. O halde kıyafetsiz
bir millet olur mu arkadaşlar?*

(Hayır, hayır, katien sesleri)

*Medeni ve beynelmilel kıyafet
bizim için, çok cevherli milletimize
layık bir kıyafettir. Ayakta iskarpin
veya fotin, bacadta pantolon, yelek,
gömlek, kravat, yakalık, ceket ve
bittabi bunların mütemmimi olmak
üzere siperi şemli serpuş.*

Bunu açık söylemek isterim:

Bu serpuşun ismine “şapka”

denir.

*İşte şapkamız. Buna caiz değil
diyenler vardır. Onlara diyeyim ki,*

çok gafilsiniz ve çok cahilsiniz.

*Efendiler, bu hitabe müna-
sebetiyle ufak bir noktayı tekrar
edeyim. “Efendiler” dediğim zaman
başka yerde olduğu gibi burada da
kasdettiğim anlam; hanımefendiler
ve beyefendilerdir.*

Seyahatim esnasında köylerde

*değil, bilhassa kasaba ve şehirlerde
kadın arkadaşlarımızın yüzlerini ve
gözlerini çok kesif ve itina ile kapat-
makta olduğunu gördüm.*

*Bilhassa bu sıcak mevsimde, bu
tarz, kendileri için mutlaka mucibi
azab ve ızdırap olduğunu tahmin
ediyorum.*

*Erkek arkadaşlar, bu biraz bizim
hodbinliğimiz eseridir. Muhterem
arkadaşlar, kadınlarımızda bizim
gibi müdrük ve mütefekkir insan-
lardır.*

*Onlar da yüzlerini cihana
göstersonler ve gözleri ile cihani
dikkatle görebilsinler. Bunda korku-
lacak bir şey yoktur.*

*Medeniyetin coşkun seli
karşısında mukavemet beyhudedir.
İptidai hurafelerle yürümeğe
çalışan milletler mahvolmağa veya
hiç olmazsa esir ve zelil olmağa
mahkumdurlar. Halbuki Türkiye
Cumhuriyeti halkı mütekamil bir
millet olarak ilelebet yaşamağa
karar vermiş, esaret zincirlerini ise
tarihte benzeri görülmemiş kahr-
manlıklarla parça parça etmiştir.”*

Atatürk bu söylediği
hususları baştan beri
uygulayan bir kişidir.
Özel yaşamında, arkadaş-
ları ile oturur ve sohbet
ederken, şehir veya köy
gezilerinde, gece geç
saatlerde kütüphanede
çalışmalar yapar, kitap-
larını okurken, halkın
içinde veya deniz kena-
rında yürüyüş yaparken, üzerinde
her zaman çağdaş bir kıyafet vardır.

Atatürk'ün, İnebolu Türk Ocağı binasında tarihi Nutku'nu söylerken ve yürüyüşü sırasında tam arkasında bulunan kişi ve Türk Ocağı bina-sının merdivenlerinde Atatürk'ün Mareşal üniformalı fotoğrafında sol başta bulunan kişi, Deniz Kurmay Albay Ali Rıza Bey'dir. Bir onur belgesi olarak söylemek isterim ki; İnebolu Karaca Mahallesinde 1880 yılında dünyaya gelen, 1921 ve 1925 yılları arasında Kasta-monu Milletvekili olarak görev yapan, Çanakkale Başarı Madal-yası sahibi Ali Rıza Bey; eşim Av. Sevil İnci Akyüz ve kardeşi Ender

*Kastamonu' da,
fener alayı ve
bando eşliğinde
büyük bir coşku
ile karşılama
yapan halkın
çoğunun elinde
şapka vardır.*

Kırsekizoğlu'nun babaları Albay Hüseyin Kırsekizoğlu'nun dayıla-rıdır.

28 Ağustos Cuma günü İnebo-lu'ya veda vakti gelmiştir. Üzerinde gümüş rengi takım elbisesi ve elinde beyaz panama şapkası ile Atatürk halkı selamlar ve ayrılırlar. Küre ve Devrekani'de kısa bir süre kaldıktan sonra Kastamonu'ya gelinir. Kasta-monu'da, fener alayı ve bando eşli-ğinde büyük bir coşku ile karşılama yapan halkın çoğunun elinde şapka vardır.

Kastamonu'da bir gün kaldıktan sonra Ankara'ya hareket eden Atatürk'ü, Daday'da, büyük bir kalabalık karşılar. Büyük bir kısmı uzak köylerden gelen, saatlerce önce

yaya olarak yola çıkan ve 500'ü aşkın kişisi kadın olan köylüler Atatürk'ü görmek için gelmişlerdir..

Tarihi bir rastlantıya bakınız ki; o gün günlerden 30 Ağustos'tur.

Atatürk 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı, Başkent Ankara'da değil, Daday'da, halkı ile birlikte, tam bir bayram havası içinde, büyük bir coşku ile kutlar.

Yukarıda görüldüğü üzere; Atatürk'ün hayatı, diğer çalışmalarını, söylev ve eserleri gibi, yaptığı bu kısa ama eşsiz gezisi, İnebolu'da açıkladığı tarihi Şapka Nutku, günümüze de ışık tutan bir tarih ve ibret belgesidir. •

erdemakyuzbd@gmail.com

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

Atatürk ve Kütüphane- lerimiz

Eşsiz bir komutan, kurtarıcı ve kurucu bir devlet adamı olan büyük önder Atatürk, fikir ve kültür hayatının bilgi ve belgelerini taşıyan kütüphanelere özel bir değer vermiştir.

“Kültür, okumak, anlamak, görebilmek, görebildiğinden anlam çıkarmak, düşünmek, zekâyı

terbiye etmektir.” diyen ve Türkiye Cumhuriyeti’ni kültür temelleri üzerinde kuran Atatürk, hayatının bütün dönemlerinde yerli ve yabancı kaynaklardan büyük ölçüde yararlanarak dünyaya bakış açısını ve ufkunu yüceltmıştır.

Cumhuriyetin 50. yılında, Atatürk’ün Özel Kütüphanesi’nin

Atatürk'ün Özel Kütüphanesi'nin 10.000 cildi aşan koleksiyonu onun nelere öncelik ve önem verdiğinin göstergesidir.

10.000 cildi aşan koleksiyonu, Milli Kütüphane tarafından hazırlanan kataloğunda büyük çoğunluğu tarih, dil, din, askerlik ve hukuk alanında olmak üzere çeşitli dillerde ansiklopediler, sözlükler, edebiyat, eğitim ve felsefe alanında önemli kitaplar yer almıştır.

Anıtkabir Atatürk Müzesi'nde bulunan bu kitaplar, onun nelere öncelik ve önem verdiğinin göstergesidir.

Atatürk, “İnsanları istediği gibi kullanan kuvvet, düşünceler ve bu düşünceleri sezinleyen ve genelleş-tiren kimselerdir.” diyor.

“Düşüncenin özel-liği de, hiç bir itirazın

Atatürk'ün Özel Kütüphanesi'nde tarih, dil, din, askerlik ve hukuk alanında olmak üzere ansiklope-diler, sözlükler, edebiyat, eğitim ve felsefe alanında önemli kitaplar yer almıştır.

bozamayacağı bir kesin biçimle kendini kabul ettirmektir. Bu ise, düşüncenin yavaş yavaş sezış biçiminde değişerek inanışa dönüşme-siyle mümkündür. Ve öyle olduktan sonradır ki onu sarsmak için bütün başka mantıkların, başka usavurum-ların hükmü olamaz.”

Mustafa Kemal (Zabit ve Kumandan ile Hasbihal 1914 / 1918 kitabından)

Atatürk, çok okuduğunu, her kitabı ve görüşü eleştirerek okuduğunu esin kayna-ğının Türk ulusundan başkası olmadığını her zaman ifade etmiştir. Çağdaş düşün-cenin kişisel yönden olduğu kadar toplum

yaşamında ve insanların yönetiminde çok öncelikli ve önemli bir yer tuttuğuna ve değişik kaynaklardan beslenerek, düşüncenin önce “sezgi”e, ardından da “inaniş”a ve “uygulama”ya dönüşerek yaşam boyu gelişmesi gerektiğine inanmıştır.

Atatürk’ün düşünce yapısını etkileyen olaylar, düşüncüler, yazarlar ve kitaplar sözcüğü olduğu zaman, onun salt bir olayın ya da düşüncenin izleyicisi olmayıp, değişik görüş ve düşüncelerden kendine özgü bir bileşke yaratarak yoluna devam etmiş olduğu

görülmür. Dünyada pek çok devlet adamının Atatürk’ü örnek aldığı bilinmektedir.

Şevket Süreyya Aydemir, “Tek Adam” eserinde şöyle söylüyor: *“Ölümümün daha 25’nci yılında kendisi hakkında çeşitli dillerde 3.000 eser yayımlanan insan, üzerinde düşünülen insan demektir.”*

Atatürk yurt gezilerinde kütüphanelere uğrayarak, kitapları sorar, okutur ve önemli bulduğu eserlerin kütüphanelerde yer almasını ister.

22 Eylül 1924’de Samsun’a ikinci gelişinde, kendisine armağan edilen 19 Mayıs 1919’da ilk

gelişinde kaldığı Mıntika Palas Oteli’nin ilk katının kütüphane olarak düzenlenmesini istemiştir. Alt kat Gazi Kütüphanesi olarak düzenlenmiş ve 22 Kasım 1930 günü Gazi’nin Samsun’a dördüncü gelişinde açılmıştır. Binanın üst katı Samsun Belediyesi’nde 19 Mayıs Müzesi olarak düzenlenmiştir.

Atatürk, yerli ve yabancı kaynaklardan büyük ölçüde yararlanarak dünyaya bakış açısını ve ufkunu yüceltmıştır.

Şapka Devrimi için 24 Ağustos 1925 günü gittiği Kastamonu’da, askeri kışla ve hastanede denetim yapan Atatürk, daha sonra vilayet kütüphanesine uğrar ve birkaç kitap sorar, olmadığını öğrenince, cebinden 500 TL çıkararak kütüphane memuruna: *“Bununla faydalı kitaplar alınız, kitap sayısını çoğaltınız.”* dedi.

2 Mart 1931’de Afyon’da kütüphaneyi gezer. Ülkemizi ziyaret eden İran Şahı’na 22 Haziran 1933’de İzmir’de Milli Kütüphaneyi

gezdirebilir. Bu ziyaretten bir yıl önce Atatürk yine kütüphaneye gelmiş ve incelemeler yapmıştır.

Okumayı seven Atatürk'e, yabancılar mutlaka kitap armağanı sunmuşlardır.

1933 yılbaşı gecesinde Ankara Palas Salonu'nda, saat 24'de zamanın Maarif Vekili Reşit Galip, yeni yıl armağanı olarak Atatürk'e, "Birinci Türk Tarih Kongresi Zabıtları, Söz Derleme Kılavuzu ve Dil Kurultayı Kararları" isimli üç kitap takdim etmiş ve Atatürk yüksek sesle duygularını şu sözlerle ifade etmiştir: *"Bu anda duyduğum saadet büyüktür. Kıymetli Maarif*

Vekilimizin bu armağanından dolayı teşekkür ederim."

Erzurum depremi sonrasında çocuklara İstanbul'dan hediye kitap gönden İbrahim Hilmi Çığıracan'a gönderdiği telgrafta *"... Deprem felaketine uğrayan çocuklara hediye ettiğiniz kitaplar dolayısıyla çok teşekkür ederim. Memleketin ilim ve irfanı için bu vesi-*

leyle gösterdiğiniz alâkayı kıymetli buldum. 8 Ekim 1924, Reiscumhur Gazi Mustafa Kemal" demiştir.

"İnsanlar hiçbir zaman, bir fikir hayatının olduğunu unutmamalıdır." diyen Atatürk, fikir hayatını yaratacak olan kitapların ve kütüphanelerin korunması için 2527 sayılı Basma Yazı ve Resimleri Derleme Kanunu'nun çıkarılmasını (1934) sağlamıştır.

Atatürk'ün çok değer verdiği kitaplar ve kütüphaneler, insanlığın fikir ve düşünce dünyasının belgeleri ve merkezleri olarak tarih boyunca önemini korumaya devam etmekte. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Dünyanın bellibaşlı milletlerini esaretten kurtararak, hâkimiyetlerine kavuşturan büyük fikir cereyanları; köhne müesseselere ümit bağlayanların, çürümüş idare usullerinde kurtuluş kuvveti arayanların amansız düşmanıdır. (1923)

M. Kemal Atatürk

Yazan: BERK YÜKSEL

Kabalist Abulafia şöyle der: “İnsan bir inanca bağlı kalarak kurtuluşa erişemez, ancak kendi üzerinde yapacağı deneylerle özgürlüğüne ulaşabilir.”

“Simya ilmine göre “Felsefe Taşı”, dokunduğu her nesneyi altına dönüştüreceğine inanılan taştır. Bu taşı elde edebilmek için birçok formül ve deneme yapılmıştır. Simyacıların iki büyük hedefinin anahtarı olarak görülmüştür.

Maddeyi altına çevirmek ve ölümsüzlüğü bulmak... Arayış ve yol, taşın ya da hazinenin kendisinden daha önemlidir. Hedef yolda olmaktır.”

“Felsefe Taşı” mutlak olana, tanrısal töze kavuşturan bilinç anlamını kazanmaktadır. Aynı şekilde iksiri içip ölümsüzlüğe kavuşmak da ruhun ölümsüz olduğunu anlamak anlamına gelmektedir.

FELSEFE TAŞI

Öyleyse kendi içindeki tanrısal özü bulmak isteyen kişi, tıpkı maddenin saflaştırılması gibi, kendi içine dönerek kendini saflaştırmalı ve gizli olan, içindeki “felsefe taşı”na ulaşmalıdır. Simyada kullanılan yöntemler ezoterik olarak inisiyasyonu (aydınlanma, ezoterik aşamalardan geçme) da bu anlamı ile temsil etmektedir.

“Bütün bilgiler ağız birliği etmişçesine Felsefe Taşı denilen şeyin “herkesin baktığı, ancak

anlamına da gelmektedir. Tanrı-İnsan-Evren üçlemesi özdeştir. Ruhun ölmezliği gibi, bilginin de ölmezliği kesindir. Jung’a göre Anka’nın hikâyesi “Kendi”nin keşfine giden yoldur. Zümrüd-ü Anka, insanın yenilenme sürecine tekabül eden simyasal dönüşümün başarılmasının sembolüdür.

“VI.T.R.I.O.L. simya terimi de aynı adresi gösterir. Aşağıya doğru dikey bir harekettir. Dönüş, tamamlanış ile birlikte yine dikey

KENDİNİ TAM
ANLAMıyla BİLEN
KİŞİ, KENDİ
VİCDANINDA
TANRI'NIN TECELLİ
ETTİĞİNİ İDRAK
EDECEKTİR. İŞTE
ARANAN FELSEFE TAŞI
“O”DUR.

çok azın gördüğü” bir şey olduğunu söyler. Yine onun yaygın bir element olduğunu, daha doğrusu bütün elementlerin, Ateş, Hava, Su ve Toprak’ın özü olduğunu, her şeyin içinde olup, bazı şeyler-deyse ondan daha çok söylerler.”

VI.T.R.I.O.L. ile anlatılan “Dünyanın derinliklerini ziyaret et gizli taşı bulacaksın” cümlesi aslında insanın Tanrı’yı, tanrısal olanı kendi içinde bulacağı

olarak yüzeydir. Kendini yeniden doğurup dönebilen, kendi anima/animus’sundan kendisi doğabilen, toprağın derinliklerinde ana tanrıçanın, toprak ana’nın rahminden tekrar doğup tamamlanabilen için dikey yolculuk çok önemlidir. Birçokları inmekten çekinir, karşılaştığına sırtını döner, kendi ile objektif yüzleşmez, döndüğünde aynadaki suretine yalan söyler. Yolcunun farkı buradadır. O, hem bilinç hem de bilinçdışı dünyasının

ustası olmuştur. O sembolik mağaradan, cehennemden, Gayya kuyusundan, sınavdan bir sembol olarak çıkar.”

Felsefe taşı aydınlanmanın sembolüdür. Sembolik felsefe taşı da bir anlamda kendi kendini yargılama, vicdani hesaplaşma yani sembolik olarak cehenneme iniş ve yaşarken ikinci doğuştur. Kendini tanıma, bulunduğu felsefe taşı yontmadır.

Kendini biliş, Zıtlıklardan tamamlayıcılığa yani denge yolunda iyi, doğru ve güzele gidiştir. Kendini tam anlamıyla bilen kişi, kendi vicdânında Tanrı'nın tecelli ettiğini idrak edecektir. İşte aranan Felsefe Taşı “o”dur.

Kimi araştırmacılara göre ise Kutsal kâse de meşhur “Felsefe Taşı”dır.

Felsefe taşımız tabanı Ben'i temsil eden piramidin tepe noktasıdır. “Ben Ben” taşıdır. Eski Mısır'da Kutsal Atum Sütunun üzerinde de “Ben Ben” taşı vardır. Kozmik kökenli bir taşıdır. Kâbe'deki siyah taş benzer olduğu da düşünülmüştür. Anka Tapınağında durmaktadır bu taş ve sütun. Osiris'in ruhu Anka ile özdeşleştiği için “Ben Ben” taşı onun tohumunu ifade eder ve İsis'in rahminde Horus'u yaratan gücü simgelemektedir. Ben daima “O” tarafından kendine çekilir, bu yüzden saat yönünde tavaf tüm geleneklerde vardır. Bilinçaltında

da aynı kural mevcuttur, merkezi “o”dur.

Bilgeliğin yolu “Altın orta yol” dur. Bu yol tüm kadim kültür ve toplumlarda tavsiye edilen, aşırılıkların uyarıldığı, o meşhur “orta yol”dur. Sağduyunun, ölçülü olmanın, soğukkanlılığın, hoşgörünün, dikkatle merdivenleri çıkmanın ve inmenin yoludur. Ölçülü olmak duygu, düşünce ve davranışlarda dengeli ve kontrollü

olarak yaşama hâlidir. Kadim ezoterik öğretilerin hiçbiri aşırılıktan yana değildir. Değişim içten dışa doğrudur. Mikro ve makrokozmos, İç ve dış dünyalar arasındaki mistik evliliği de simgeler Felsefe Taşı ve içimizde “mistik evlilik” inisiye edilir. Bizim kalınlaşan, katılaşan ve maddileşen peçemizi aşıp geçmemizi sağlar “bütün”e ezoterik bakış.

“Sonluda karşıt bulunanlar,

sonsuzda birliğe ulaşırlar. O asli cevheri bulmuştur, simyadaki "Materia Prima"yı. Ruhunu arayan insanın macerasıdır bu, Jung'un deyimi ile. Yeni bir kimliğe bürünmeyle devam eder yolculuk. Çalışma sadece okuyarak değil, yaşayarak, hissederek içimizde yapacağımız derin düşünce yolculukları ile olacaktır. Düşünme

YOLCULUK BAŞLANGIÇSIZLIK- TAN SONSUZLUĞA DOĞRU BİTMEK BİLMİYEN BİR SENFONİDİR...

üzerine düşünme tefekkürdür. Kuyulardan, basamaklardan geçerek derinliklere inilir. İç dünyasını tamamen keşfeden yani egosunun sembolik metallere arındıran ve gölgenin baskısından kurtulan Ben, diğer parçaları olan İkiz, anima/animus ile diyaloga girebilecektir.

Felsefi düşün, kimyasal düşün işte burada bu bütünleşmedir.”

Kahraman'ın yolculuğunda "kayıp hazine" bir türlü bulunmaz, bulundu zannedildiğinde yeni bir maceranın kapıları açılır zira arayış hiç bitmez ve bu da sürekli üretimi, sürekli çabayı, sürekli iyi, doğru ve güzele yönelimi destekler. Bu yüzden yolculuk başlangıçsızlıktan sonsuzluğa doğru bitmek bilmeyen bir senfonidir... Kahramanın peşinde olduğu hazine kendisidir ve buldukça da beğenmeyecek daha iyisi için çalışmaya devam edecektir.

Felsefe taşı arayan kişi hem dönüşüm, hem dönüştüren, hem de dönüşendir. Simyacı için gerçek simya insanın iç doğasındadır. "Felsefe taşı, evrenin temel sırlarını keşfetmek, metalleri altına çevirmek sıradanlığı yerine ölümü yaşama dönüştürmek, ruhu arındırmak ve daha yüksek bir bilince ulaşabilmek için içimizde arayıp bulmamız gereken akıl taşıdır, hayat taşıdır... Bilgelik yolunda ilerleyebilmenin anahtarıdır.”

"Makro kozmosu kendinde kucaklayan bir Mikro kozmostur" gerçek insan. Taş bizizdir; içinde biz varız, dönüşen de değişen de kendini yontan da yontulanda diğer taşlar ile sürtüne sürtüne daha mükemmel olan da güçlenen de yolda olan da yol da biziz...

"Timeo homini uni librium"
"Tek kitabı olan adamdan korkarım." (Latin deyişi) •

Demos'un Dönüşümü

“Yapan İnsan”dan “Sermaye İnsan”a

Yazan: BARBAROS ENEÇ

1970'ler, devletin özellikle refah devletinin krize girmesi ile yeni bir arayışa girdi. 1990'lar Soğuk Savaşın sonu ile bu arayışta “tarihin sonu”nu gördü. “Tarihin sonu”nun bize hediyesi neoliberalizm oldu. Yaklaşık 50 yıldır insani eylemlerin her birine hakim oldu.

1970 ve 80'lerde neoliberalizm daha çok güç ve zor yoluyla baskısını oluştururken, günümüzde daha çok yönetim teknikleri, en

iyi uygulamalar, uzlaşma, “buy-in”¹, “benchmark”² dayanan

yumuşak iktidar üstünden yürüyor. Neoliberalizmi klasik liberalizmden ayıran en önemli nokta, bütün yaşam alanlarının piyasa olması ve bireyin her yerde piyasa aktörü olarak varsayılmasıdır. Neoliberalizm de artık piyasanın temel getirisini ve kökünü oluşturan ilke olan değişim

Neoliberalizm tüm yaşam alanlarına ve bireye ekonomik değer olarak bakılmasıdır.

artık yerini rekabete bıraktı. Bu kayma ise bireylerin birbirleri ile mübadeleye değil de rekabete girişen ufak sermayeler biçiminde yorumlanmaya başladı. Rekabet halindeki bu insan sermayesinin aralarındaki ilişkiyi eşitlik değil

süreçlerinin ifadesine kadar farklı çerçevelerde kullanılıyor. Ama ortak olan husus, hiyerarşik, yukarıdan aşağıya görevlendirme zorlamalarının yerini Ortak bir amaç peşinde koşan, yatırım yapmış paydaşların oluşturduğu yatay ağların

önemidir. Komuta ve kontrolün yerini müzakere ve ikna alır. Gördüğümüz en belirgin sonuçları demokrasinin sırf uyulması gereken yöntemlere indirgenmesidir. Demokrasi artık, kapsama, katılım, ortaklık-paydaşlık problem çözmede

Artık toplumsal alanda eşit muamele görenler değil, kazananlar ve kaybedenler var.

eşitsizlik oluşturmaktadır. Artık toplumsal alanda eşit muamele görenler değil, kazananlar ve kaybedenler vardır.

Neoliberalizm küresel olmasına rağmen sabit kalmayan, şekil değiştiren, ayrılmış, sistematik olmayan ve çelişkili bir olgudur.

Yönetişim

Geçtiğimiz son yirmi yılda, iş dünyasını, kamu yönetimini, sivil toplum örgütlerini ve bunlar ile ilgilenen akademik yazının etrafında döndüğü kavram “yönetişim” oldu. Yönetişimin oturmuş bir tanımı yoktur. Toplumun ve insan davranışının düzenlenmesinde devletin merkezi rolünden uzaklaşılmasından tutun da yeni yönetim

ekip çalışması, verimlilik, etkinlik, hesap verebilirlik olarak tanımlanır. Dolayısı ile toplumdan ve siyasetten arındırılmış demokrasi katılımcıların “benchmark” yapma, mütabakat oluşturma, politika hazırlama ve uygulama sürecine bağlılığı olması anlamına gelir. Paydaşlara danışma ve çok taraflı işbirliği öne çıkarılırken amaç, teknik yönden tanımlanmış problemlere pratik çözümler üretmek ve uygulamaktır. Siyaset alanında bir çok konu teknik olarak çerçevelendirilerek bu alanın dışına taşınmıştır.

Türkiye Cumhuriyeti, Avrupa Birliği müzakereleri bağlamında bir çok konuyu teknik alan diyerek siyasetten ve kamudan

sadece onay olarak çözüme ulaştırdı. Demokrasinin temeli “demos”u da sorumlulaştırma adıyla yalnız bırakıp kimliklere bölerek iktidardan uzaklaştırıp, yöntemlere uyan bir gürüha çeviriyor.

Demokrasi ve Birey

Neoliberalizm esasen eleştirenlerin kullandığı bir terim olduğu için çeşitli köken ve yorumlara sahiptir. Gerek bireyler gerekse de devletler:

- Çağdaş firma modeline göre düşünülmekte,
- Mevcut sermaye değerlerini en üst düzeye çıkaracak ve gelecekte değerlerini artıracak şekilde hareket etmesi beklenmekte
- Bunları girişimcilik, kendi kendine yatırım ve/veya yatırımcı çekme pratikleriyle yapmaktadır.

Başka bir yol izlemeye kalkan rejimler en iyi ihtimalle mali krizleri kredi notunun düşmesi ile karşılışırken, birey düzleminde yoksullaşma, itibar -kredi kaybı geçerli olur.

Neoliberalizm üretime dayalı bir ekonomiden gittikçe finansallaşan bir ekonomiye geçişle değişime uğradı. Küresel ölçekte her yerde mevcut olmasına rağmen çok farklı şekillerde görülüyor. Günümüzde neoliberalizm kendine özgü bir akıl tarzı olmanın yanında bir davranış

yönetimi ve değerlendirme sistemi de olmuştur.

Neoliberal akılcılık piyasa modelini tüm faaliyetlere -paranın söz konusu olmadığı bölgelere dahi dağıtıp insanları en ince ayrıntısına kadar piyasa oyuncuları biçiminde, sadece “homo economicus” olarak yapılandırdı. Neoliberalizmin ilk günlerinde, “homo economicus” bireye çıkar ve kâr arayışı yön veriyordu; yerini sağlamaştırdıkça, bu birey artık her sahada girişimci halini aldı ve insan sermayesi diye formüle edilmeye başlandı. Günümüzde bu girişimcilik önemli bir değişimden geçip finansallaşmış insan sermayesi halini almıştır. Bir arkadaşım yeni mezunları “Bunun

bana ne faydası var” jenerasyonu olarak tanımlıyor. İnsan sermayesini kredi puanından gözünü ayırmadan kendi değerini artıracak veya yatırımcı çekecek şekilde kendi kendine yatırım yapan birey diye tasvir edebiliriz. Bir zamanların bordro mahkûmları yerini kredi puanı

mahkûmlarına bıraktılar.

Neoliberal birey bir mübadele veya çıkar figürü değildir, kendi rekabet konumunu güçlendirmeye ve değerinin bilinmesini sağlamaya çalışan insan sermayesi biçiminde şekillenmektedir. Bu süreçte geçerli olan üretim ve girişimci sermayesi değil, finans ve yatırım sermayesi model alınıyor. Örneğin sosyal medyadaki takipçiler, beğeniler giderek daha ziyade benliğin gelecekteki değerini arttırmakla bağlan-

siyasal bir düzlemde ekonomik bir düzleme kayması söz konusudur artık.

Neoliberalizm, demokrasinin anlam ve içeriğini piyasa değerleriyle doldurdu. Halkın yönetimi diye anlaşılan demokrasinin ilkelere, pratiklerine, öznelerine ve kurumlarına hücum etmeye devam ediyor. Neoliberalizm bunu 70'lerin petrol krizi ile başlayıp Soğuk Savaş'tan galip çıktıktan sonra, gelişip, geniş çaplı ve derinleme-

sine yaygın bir yönetim rasyonalitesi haline gelerek başladı. İnsani eylemlerin her birini, ekonomik alana dair bir imge doğrultusunda dönüştürmektedir. Bireyi insan sermayesine dönüştürmüştür.

Artık, demokratik değerlerin siyasal bir düzlemde ekonomik bir düzleme kayması söz konusu.

tılı stratejik karar ve uygulamalar biçiminde yapılanmaktadır.

Demokratik siyasi ilkeler ekonomik bir dile çevrilmekte, bizzat devlet firma modeli uyarınca ulusun işletmecisine dönüştürülmektedir. (Tayland Başbakanı Thaksin Shinawatta kendisini Tayland Anonim Şirketi CEO'su ilan etmişti) Eşitlik, özgürlük ve egemenliğe gösterilen demokratik ilginin anlam ve pratiğinin

Eğitim

Günümüz bireyi rekabet konumunu geliştirip bundan istifade etmekle, tüm girişimlerinde ve içinde bulunduğu tüm sahalarda portföy değerini artırmakla yükümlüdür.

İnsan sermayesinin gelişimi bakımından yeni bir formülasyon vardır: artık insan sermayesi, bireyin, iş dünyasının ve devletin rekabetçiliğini azamiye çıkarmak için artırılması gereken şeydir. Kamusal hayat ve müşterek yönetim

için eğitimli katılımcılar değil, Teknik beceri sahibi insan sermayesi anlayışı yerleşmiştir. İnsan sermayesi değerinin artmasını veya düşmemesini sağlayacak yollardan kendi kendisine yatırım yapmakla sınırlanmıştır. Bilgi, düşünce ve öğretim sadece sermaye gelişimine katkıda buldukları ölçüde değer görüp arzu edilmektedir.

1984'den bu yana vakıf- özel üniversite olgusu, yüksek öğretiminin bir parçası oldu. Türkiye'de 72 adet vakıf üniversitesi var. Dağılımlarına bakıldığında çıkan tablo şöyledir:

İstanbul: 44

Ankara: 13

Antalya: 3

İzmir: 3

Konya : 2

Mersin: 2

Gaziantep: 2

Trabzon: 1

Kayseri: 1

Nevşehir: 1

Dağılımlarına baktığımız zaman 81 ilden sadece 10'unda mevcutlar. Yoğunlukları ise, sermaye yoğunluğuna paralel gidiyor.

Kayıt dönemi ile medyada “paranızın karşılığını en iyi nasıl alırsınız” türünden reklamlarla yayınlanmaya başlıyor. Ciddi bir kültürel kayma yaşanıyor. Eğitimin kalitesine ilişkin ölçütlerin yerini, bütünüyle yatırım geri dönüşüne yönelen, öğrenci yatırımcıların belli bir kurumdan ne tarz bir işe yerleştirme hizmeti ve gelir düzeyi artışı

Günümüzde bilgi, düşünce ve öğretim sadece sermaye gelişimine katkıda buldukları ölçüde değer görüyor.

bekleyebileceğine odaklanan ölçüm sistemleri alıyor. Yüksek öğretimin değerini bireysel ekonomik risk ve getiriye indirmediği aşikar. Öğrenci kredileri daha henüz ülkemizde bir finansal enstrüman haline gelmedi ama Birleşik Devletler'deki uygulamalara bakınca, nerdeyse 3 haneli milyar dolarlık bir sektör oluşturmuş ve gençliğin okul sonrası ilk 10 yılına ipotek koymuş durumda.

Demokratik devlet taahhütlerinin, eşitlik, hürriyet, kapsayıcılık ve anayasacılığa bağlılığın artık ekonomik büyüme, rekabet konumu ve sermaye arttırımı projesine tabi kılınması demektir.

İnsan ihtiyaçları va arzularının hepsi kârlı bir girişime dönüştürüldü. Önceden ekonomik olmayan alan ve pratiklerin Koray Çalışkan ve Micheal Callon'un ifadesiyle “ekonomikleştirilmesi” ve bu alan ve pratiklere karşılık gelen bilgi, biçim, içerik ve davranışların yeniden inşa edilmesi sürecini içermektedir. Bu ekonomikleştirmenin illaki parasallaşmayı içermesi gerekmiyor. •

1-Buy-in: Satın almak, hisse almak, ortak olmak.

2- Benchmarking: a) Kıyaslama (İnsan kaynakları) b) Aşılması gereken standardı saptamak amacıyla rakip şirketin ürününün incelenmesi

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

- 1** **Klasifikasyon** (Fr.)
a-Sınıflandırma
b-Çaba, gayret
c-Sürekli, önemli
d-Oturum
- 2** **Ekstra** (Fr.)
a-En iyi, üstün nitelikli
b-Aktarım
c-Donanım
d-Zeka düzeyi
- 3** **Reaksiyon** (Fr.)
a-Kışkırtıcı
b-Destekleyici
c-Büküm, dönemeç
d-Tepki
- 4** **Antipatik** (Fr.)
a-Bilgilendirme
b-Yayımcı
c-Sevimsiz, itici
d-Dizin, gösterge
- 5** **Oje** (Fr.)
a-Çizim, tasarım
b-Başlık
c-Hoş koku
d-Tırnak cilası
- 6** **Rota** (İta.)
a-Para işleri
b-Gidiş yönü
c-Taşımalık
d-Giysi kesigi
- 7** **Obez** (Fr.)
a-Ön kesinti
b-Çok şişman
c-Niceleyici
d-Eş zamanlı
- 8** **Global** (Fr.)
a-Çevre bilimi
b-Küresel
c-Düğümçük
d-Gizlenme
- 9** **Spontane** (Fr.)
a-Kendiliğinden
b-Kesin uyarı
c-Merkezkaç
d-Yönleyici
- 10** **Monoton** (Fr.)
a-İncelemek
b-Şerit
c-Tekdüze, yeknesak
d-Tanıtmalık
- 11** **Defile** (Fr.)
a-Girişken
b-Kıyı, çevre
c-Giyim gösterisi
d-Göz yanlığı
- 12** **Kaban** (Fr.)
a-Üst giysisi
b-Kötümser
c-Oyma baskı
d-Basamak
- 13** **Arkeoloji** (Fr.)
a-Görevdeşlik
b-Fırsat, kelepirci
c-Yansıtım
d-Kazı bilimi
- 14** **Etüt** (Fr.)
a-Ön doğru
b-İnceleme, araştırma
c-Tüylü top
d-Kavrayış
- 15** **Bloke** (Fr.)
a-Bayağılık
b-Tarafsız
c-El konulmuş
d-Rapor

Şamanizm'den 2 İslamiyet'e

TÜRKLER NASIL MÜSLÜMAN OLDU?

A slında Müslüman olmak Türklerin törelerine, gelenek ve göreneklerine oldukça aykırı idi. Türk aile düzeni tamamen farklıydı. Kadının ikinci planda olması, adalet ve eşitlik anlayışı, çok eşlilik, kölelik, ağır cezalar ve cihat kavramı gibi kurallar Türklere uzak kavramlardı. Bu yüzden ki Hacı Bektaş Veli, Pir Sultan Abdal, Ömer Hayyam, Yunus Emre, Mevlana gibi düşünür, bilge ve önderler bu dinsel boyunduruğa farklı bir yorum getirmiş, daha insancıl, daha sevecen ve evrensel bir inanç arayışına girişmişlerdir.

İSLAMİYETE GEÇİŞ OLDUKÇA GEÇ VE SANCILI OLDU.

Türklerin 70 yıl kadar süren kanlı bir tarihsel süreç ve savaşlar sonucunda Arap ordularına yenilerek kılıç zoruyla

Yahudilik dinini kabul eden Karay Türkleri

Müslümanlığı kabul etmek zorunda kaldıkları artık gizlenmesine gerek olmayan bir gerçekliktir.

Müslüman Araplar kafir (!) Türkleri katlederek, mallarına mülklerine el koyarak, kadınları ve kızlarını köle ve cariye yaparak, Türk kentlerine Arap aileler yerleştirerek, Müslüman olmayanlara cizye vergisi ve çeşitli yaptırımlar uygulayarak Türkleri ite kaka Müslüman yapmayı başarmışlardır.

Kuşkusuz, Müslüman olan Türkler ile Müslümanlığa direnen kafir (!) Türkler arasında da çatışmalar ve savaşlar olmuştur. Ancak, bu yazı kapsamında buna değinmeye olanak olmayıp Türklerin salt Araplar ile olan savaşları ve ek olarak eski Türk inançları çok kısa bir şekilde anlatılacaktır.

Emevilerin halifeliği devralmasından sonra Araplar ile Türkler arasında 670'den 740 yılına kadar sürecek yoğun çatışmalar ve savaşlar süreci başlamıştır.

ARAP-TÜRK SAVAŞLARI

Hazreti

Ali'nin öldürülmesinden sonra Emevi hanedanlığı (661-744) hilafeti devralmış ve bu dönemden başlayarak Araplar ile Türkler

arasında 670'den 740 yılına kadar sürecek yoğun çatışmalar ve savaşlar süreci başlamıştır. Bu süreci incelediğimizde, yaşananların anlatılanlardan çok farklı olduğunu görüyoruz. Arapların yağmaladığı Türk kentleri, mallarına el konulup katledilen insanlar, köle ve cariye olarak ele geçirilip satılan kadınlar, kızlar, müslüman olmayanlardan alınan cizye vergisi gibi Türkler için son derece karanlık olan bu süreç içinde bazı Türkler Müslümanlıktan o kadar soğumuşlardır ki, tepkilerini göstermek istercesine Yahudilik dinini kabul etmişlerdir. Hazar Türkleri VIII-IX. yüzyıllarda "Hazar

Barışı" diye anılan bir çağda dinsel hoşgörü gelişmiş, halkın çoğunluğu Şamanlığa bağlı kalırken kağan ve yönetici sınıf Yahudilik, tüccar sınıf ise Müslümanlığa geçmiştir. Bugün Kafkasya, Ukrayna ve Polonya'da

yaşayan Yahudi Karaylar (Karayim Türkleri) bu soydandır.

658 yılında Batı Göktürk devleti iç karışıklık ve Çin saldırıları sonucu yıkılmıştı. Doğu Göktürkleri ise o sırada Çin baskısı altındaydılar. (630-681) Bu nedenle, İpek Yolu üzerinde merkezi bir güç ve dayanışmadan yoksun, birbirinden bağımsız beylikler halinde yaşayan korumasız, zengin Türk kentleri İslam ve cihat inancıyla güçlenen Araplar için kaçırılmaz bir fırsat ve av haline gelmişlerdi. O tarihlerde Türkmenistan (Aşkabat, Merv), Tacikistan-Özbekistan (Buhara, Semerkant, Taşkent, Baykent), Kırgızistan-Afganistan (Talukan) bölgeleri ile Maverainnehir denilen Seyhun-Ceyhun (Siriderya-Amuderya) nehirleri havzasında yaşayan Türkler, alım, satım, takas ve ticari uğraşın yanı sıra madencilik (altın, demir, bakır) ile de uğraşıyorlardı. Özellikle adı “zengin kent” anlamına gelen Semerkant o devirde çok ünlüydü.

632’de Muhammet’in ölümünden sonra Araplarda “halifelik” düzenine geçilmiş, sırasıyla Ebubekir, Ömer, Osman, Ali halife olmuşlardı. İlk kez Halife Osman (644-656) zamanında 2.700 kişilik bir Arap ordusu Fergana’ya kadar geldiyse de Türkler tarafından yok edilmişlerdi ancak Araplar güçleniyorlardı.

Halife Ömer (634-644) döneminde de Hazar Türkleri Bulan Han önderliğinde Arap istilasına tüm güçleriyle direnmişler, ancak, Halife

Hişam Bin Abdülmelik (724-743) döneminde çok kalabalık cihat orduları karşısında Müslümanlığı kabul etmek zorunda kalarak Araplarla barış yapmışlar (737), Araplar bölgeden çekildikten sonra tekrar eski Şaman dinlerine dönmüşlerdir!

TÜRK KENTLERİNİN YAĞMALANMASI

Emevi halifesi I. Muaviye (661-680) zamanında Horasan’ı (Doğu İran) ele geçiren ve burasını Türklerle saldırı üssü olarak kullanan Araplar 673 yılında Ubeydullah Bin Ziyat komutasında önce Buhara’yı kuşattılar. Bunu takiben Semerkant’a saldırıp, kenti baştan başa yağmaladılar. Binlerce Semerkantlı köle olarak satılmak üzere Horasan’a götürüldü.

Halife Abdülmelik (685-705) döneminde şu an İran ve Afganistan arasında bulunan Sicistan seferi başlar. Bölgenin Türk hükümdarı Rutbil cihat ordularına direnir ve kanlı çatışmalar olur. Abdülmelik ölünce yerine geçen oğlu Halife Velit’in (705-715) komutanlarından Kuteybe İbni Müslim Baykent ve Buhara’yı ele geçirir. Her iki kent baştan başa yağmalanır, Budist ve Zerdüşht heykellerinden taş olanlar kırılır, altın olanlar ganimet olarak alınır, direnenler kılıçtan geçirilir, kadın ve erkek binlerce kişi köle yapılır. Arap aileler Baykent’e yerleştirilir. Türk aileler evlerini Arap aileler ile paylaşmak zorunda bırakılır. İslami kurallara uymayanlara, sünnet olmayanlara ağır

cezalar verilir, her yere camiler inşa edilir, cuma namazı zorunlu hale getirilir.

Şeriat ordularının amansız ilerleyişi karşısında Talukan (Kuzey Afganistan) kenti teslim olur. Buna rağmen Kuteybe'nin askerleri 40.000 kadar Türk'ü öldürüp sağ

kentine yönelir. Günümüzde İran'a ait bir kent olan Gürgan (Gorgan) savaşmadan teslim olsa da 50.000 Türk acımasızca öldürülür.

Araplar, Müslümanlığı kabul eden Türklere ekonomik çıkarlar sağlamaya, cizye olarak alınan vergiler düşürmeye ve çok daha

yumuşak politikalar uygulamaya başlar. Halife Hişam Bin Abdülmelik (724 -743) döneminde Taşkent ve Fergana da Arap ordularına teslim olduktan sonra (740) savaşlar sona erer. Araplar Semerkant'a tamamen yerleşirler. Yurtlarını terk ederek

giden Türklerin geri dönmeleri halinde vergi borçları affedilir, halkın kendiliğinden Müslüman olması teşvik edilmeye başlanır.

MÜSLÜMAN

TÜRKLER

Anlaşılabacağı üzere İslam'ın Türklere kabul ettirilmesi hiç de kolay olmamıştır. Bu kanlı süreç sonunda Arap egemenliğine boyun eğen Türkler Müslüman olanlara sağlanan ayrıcalıkların da etkisiyle eski dinleri olan Şaman-Göktürk dinini terk etmeye başlamışlardır. Zaten bir süre sonra Abbasi devleti (750-1258) dönemi başlayacak,

Yeni halife Yezit İbni Muhellep 716 senesinde Hazar denizinin batısına, Dağıstan'a saldırır. Kent yağmalanır ve 14.000 kişi öldürülür.

kalanları kent girişindeki ağaçlara asarlar. Aral Gölü'nün güneyinde bulunan Harzem bölgesini yakıp yıkıp halkı kılıçtan geçirirler. Bundan sonra Arap ordusu Semerkant üzerine yürür. Taşkent ve Fergana'dan yardım gönderilir, fakat birlikler Araplar tarafından pusuya düşürülerek yok edilirler. Semerkant teslim olur.

Yeni halife, Kuteybe'nin yerine sefere çıkan Yezit İbni Muhellep 716 senesinde Hazar denizinin batısına, Dağıstan'a saldırır. Kent yağmalanır ve 14.000 kişi öldürülür. Yezit'in ordusu Hazar denizinin güney doğusunda bulunan Gürgan

Türk savaşçılar Arap ordularına katılacaklardır.

Nitekim 751 yılında Talas Irmağı (Güney Kazakistan) kıyısında gerçekleşen bir savaşta ilk kez birleşik Arap-Türk orduları Çin ordusunu yenince bu başarı da Türklerin Müslüman olmasını hızlandırmış, Karlukların ardından Oğuzlar da İslam'a geçmişlerdir. İlk Müslüman Türk devleti olan Karahanlılar'dan (840) sonra Oğuzlar Büyük Selçuklu Devleti'ni (1040) kurmuşlardır.

ARAPLARIN TÜRK EGEMENLİĞİNE GİRMESİ!

Abbasi devletinin son dönemlerinde Büyük Selçuklu ve Anadolu Selçuklu devletinin dağılmasıyla Anadolu'da oluşan Türk beylikleri arasında en güçlü hale gelen Osmanlı Devleti 1224 yılından itibaren hızla devlet olmaya yönelir ve Anadolu birliğini sağlar. Bu arada Abbasi hanedanlığının sona ermesiyle hilafet ve yönetim Memluk hanedanlığına geçmiş ve Memluklar (Mısır) Devleti (1259-1517) dönemi başlamıştır.

1453 yılında İstanbul'un fethinden sonra Doğu Roma-Bizans'ın mirasına konan Osmanlı Devletinin güneye doğru genişlemesiyle Türk-Arap çatışmaları yeniden başlar. Ancak, bu kere Araplar Kahire yakınında Ridaniye'de çok ağır bir yenilgiye uğrar. Üç gün süren sokak savaşlarından sonra Kahire'nin düşmesiyle, Mısır Osmanlı topraklarına katılır. Yavuz

Sultan Selim halifeliği Araplardan devralır (1517). Halifelik Osmanlı'nın yıkılışı (1922) ve hilafetin 1924 yılında kaldırılmasıyla sona erecektir.

BENĞİ TAŞLARDAKİ YAZILAR

Yüzyıllar öncesinin Türk yöneticilerinin halklarına yaptıkları uyarıların, çağrılarının bugün bile geçerliğini korumakta olduğunu görmek ürpertici ve şaşırtıcıdır. Uçsuz bucaksız Orhun vadisinde, Yenisey-Yedisu bölgesinde, yükselen dev taş yazıtlarda sonsuzluğa yazılanların geleceğin, hatta bu günlerin bir öngörüsü gibi olduğunu söylemek pek bir abartı sayılmaz sanırım.

*Anca kazanmış itmiş ilimiz
törümüz erti. Türk Oguz begleri,*

Orhun Yazıtı

budun eşiding. Üze tengri basmasar, asra yir telinmeser, Türk budun, ilirigin törürigin kim artatu? Türk budun ertin, ökün! Küre-gürig ün üçün igidmiş bilge kağanırigin ertmiş barmış edgü ilirige kentü yarigıldıg, yablak kigürtüg.

(Orhun Yazıtları, Doğu Yüzü: 22, 23)

“Bizim onca çabayla kazanılmış, düzene konmuş ülkemiz, töremiz vardı. Ey Türk Oğuz beyleri, ey ulus işitin! Yukarıda gök yıkılmadıkça, aşağıda yer yarılmadıkça, ey Türk ulusu, senin yurdunu, senin töreni kim bozabilir? Ey Türk ulusu girdiğin o yoldan vazgeç, geri dön, pişman ol! Başbozukluğundan dolayı, özgür ve bağımsız yaşadığın yurduna, Bilge kağanına ihanet ettin, kendini alçalttın.”

DİN SEVGİDİR, GÜZEL AHLÂKTIR

Hristiyanlıkta Protestan mezhebinin kurucusu olan Martin Luther, halka para karşılığı Cennet’den tapu satan din adamlarının karşısına çıkmış ve *“Ben cehennemini satın almak istiyorum, satın bana.”* demiş. Adamın deli olduğunu düşünen din adamları da Martin Luther’in eline bir anahtar tutuşturur *“Al sana cehennemnin anahtarını, hibe ettik sana”* demişler. Bunun üzerine dışarı çıkarak konuşma yapan Luther *“Sakin artık kiliselere, din adamlarına cennetten tapu almak için paralarınızı kaptırmayın çünkü ben cehennemini satın*

aldım, kapısını kilitliyorum ve içeri kimseyi almıyorum” demiş!

Sofu her dinde sofu, radikal her dinde radikaldir.

Yoksa 8 yaşında sarışın gözlüklü tatlı bir kız çocuğunun yeterince “iffetli” giyinmediğini söyleyerek olay çıkaran İsrail’li haham, kadınların otobüste arkaya, yani kadınların oturması gereken yere hızlıca gitmediğini söyleyerek hakaret eden New York’lu ortodoks Yahudi; öldükten sonra 8 saat süreyle karınızla ilişkiye girebilirsiniz diyen Mısır’lı imam veya annenizin diz üstünden tahrir olabilirsiniz diyen sözde müslüman din adamı Türk ile “Ne yaparsanız yapın kiliseye bağış yapmazsanız cehennemde yanacaksınız” diyen ve fakir halktan topladığı paralarla bir şatoda kızı yaşında sevgilisiyle yaşayan Amerika’lı baptist papaz aralarında hiç bir fark yoktur. Çalmayan, yalan söylemeyen, dürüst ve çalışkan Japon mühendisin Türkiye’de kendi çalıştığı bir köprü projesinde, köprüünün halatlarının kopması üzerine utanıp, üzülerek intihar etmesini din ile değil ancak ahlâk ile açıklayabiliriz.

“Efendiler ve ey millet, iyi biliniz ki Türkiye Cumhuriyeti, şeyhler, dervişler, müritler, meczuplar memleketi olamaz. En doğru ve en hakiki tarikat, tarikat’ı medeniyettir.”

Din güzel ahlaktır, sevgidir, hoşgörüdür.

İlim ve irfandır.

Bunlar olmadan inanç olmaz. •

kayaboztepebd@gmail.com

Dünya Döndükçe

Sabriye Aşır

Kapitalist masa oyunu Monopoly'nin sol kökenleri

Elizabeth Magie 1904 yılında, günümüzde Monopoly olarak bildiğimiz masa oyununun patentini aldı. Bir kapitalist sistem eleştirisi olan bu oyun amacından saptırılarak, kapitalist düzenin oyuncağı haline getirildi.

1932 yılının sonlarına doğru bir gece, Philadelphialı işadamı Charles

Todd ve eşi Olive, arkadaşları olan Charles ve Esther Darrow'a kısa süre önce öğrendikleri bir emlak oyununu gösterdi. Oyun tahtasının etrafına kurulmuş bu iki karı-koca, hevesle zar atıyor, mülk satın alıyor ve taşlarını ilerletiyorlardı. Todd Ailesi, konukları olan Darrowların oyunu beğendiklerini duymaktan

Bugüne dek anlatılan; Charles Darrow adlı işsiz bir adamın Dünya Ekonomik Bunalımı'nın hüküm sürdüğü 1930'larda, ailesine bu ekonomik buhran dönemi öncesinde geçirdikleri güzel günleri anımsatmak için Monopoly'i geliştirdiği ve bu üstün yaratıcılığı sayesinde kendisinin bir milyoner haline geldiği, oyunu sattığı Parker Brothers adlı oyun üreticisini de yıkımın eşiğinden kurtardığı biçimindeydi.

son derece memnundu. Doğrusu Darrowlar oyundan öylesine etkilenmişlerdi ki, Charles Todd onlara da bir oyun seti hazırladı ve daha ileri seviyedeki bazı kuralları öğretti. Bu oyunun resmi olarak bir adı yoktu. Bir kutu içinde satılmıyordu fakat arkadaştan arkadaşaya yayılıyordu. Herkes bu oyuna "Tekel Oyunu (Monopoly Oyunu)" diyordu.

Toddlar ve Darrowlar da, oyunu başka arkadaşlarıyla da pek çok kez oynadılar. Bir gün, işsiz ve evini geçindirmek için çaresiz durumda kalan Charles Darrow, arkadaşı Charles Todd'a oyunun kurallarının

yazılı bir kopyasını çıkarmasını rica etti. Daha önce bu kuralları yazıya dökmeyi hiç aklına getirmemiş olan Charles Todd, bu rica karşısında biraz şaşırıldı.

Aslında bu oyunun kuralları 1903 yılında Washington'da Elizabeth Magie adlı cesur ve ilerici bir kadın tarafından geliştirilmişti. Fakat Elizabeth Magie'nin oyun kültürü tarihindeki bu yeri, on yıllardır yok sayılmış ve oyunu bir arkadaşının evinde öğrenmiş olan Charles Darrow'a kalmıştı. Günümüzde de Magie'nin öyküsü ortaya çıkmış olmasına karşın, "Amerikan yenilikçiliğinin ilham veren bir

Tarihteki en popüler masa oyunu olan Monopoly, Elizabeth Magie'nin 1904 yılında patentini aldığı Mülk Sahipleri Oyunu'nun (Landlord's Game) değiştirilmiş bir versiyonudur.

örneği" olduğu öne sürülerek Charles Darrow masasında ısrar ediliyor.

Elizabeth Magie bu oyunu insanlar arasındaki mülk eşitsizliğinin sosyal tehlikelerini ortaya koyan bir eğitim aracı olması için geliştirdi. Oyun, dönemin büyük tekelleri olan Andrew Carnegie ve John D. Rockefeller gibi insanlara karşı bir protesto niteliği de taşıyordu. Fakat bunun yerine oyuncular, ağırlıklı olarak devasa miktarlarda para ve mülk toplayarak rakiplerinin mali sıkıntısından zevk duymaya odaklandılar.

MÜLK SAHİPLERİ OYUNU

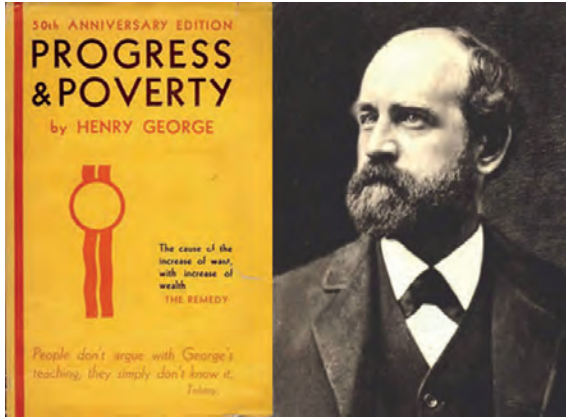
Elizabeth Magie'ye göre, yaşadığı 20. yüzyılın beraberinde getirdiği sorunlar çok genişti. Gelir eşitsizliği çok büyüktü ve tekeller de son derece güçlüydü. Adı samı bilinmeyen bir stenograf kadının, toplumun rahatsızlıklarını bir masa oyunu kadar önemsiz bir şeyle iyileştirebilmesi ise imkansız görünüyordu. Fakat denemek zorundaydı. 1900'lü yılların henüz başıydı ve geliştirmek istediği bu oyunla, ilerici politik görüşlerini yansıtmak istiyordu. İşinden evine döndüğü her akşam, bu oyunu tasarlamak için düşünüyor ve çiziyordu. Çünkü iş çıkışlarında insanlara verdiği politika dersleriyle yeterince insana ulaşabildiğini düşünmüyor, etkileşim gücü daha yüksek ve daha yaratıcı bir şey gereksinim duyuyordu.

Bir çıkış yolu vardı. Çünkü 20. yüzyılın başı itibarıyla orta sınıf evlerde masa oyunları giderek yaygınlaşıyordu. Ayrıca icatçılar da bu oyunların yalnızca eğlence değil aynı zamanda bir iletişim aracı da olduğunu fark ediyorlardı.

Elizabeth Magie de böylesi bir ortamda işe koyuldu.

Adını "Mülk Sahipleri Oyunu" (Landlord's Game) koyduğu bu oyunu halka duyurmaya başlayan Elizabeth Magie, geliştirdiği bu oyunla ilgili olarak bir politika dergisinde şöyle diyordu: "Bu oyun, mevcut arazi kapatma sisteminin tüm olağan sonuçlarının uygulanması olarak gösterilmesidir. Gerçek yaşamdaki başarım ve iflas unsurlarının tümünü içerdiği için 'Yaşam Oyunu' olarak da adlandırılabilir. Ve amaç, insan ırkının genel itibarıyla sahip olmak istediğidir. Yani malvarlığı birikimdir."

Magie'nin oyunu, parayla alınıp satılabilecek mülk ve araziler üzerineydi. Oyuncular birbirlerinden ya da bankadan para aldılar

Elizabeth Magie'ye ilham veren Ekonomist Henry George, İlerleme ve Yoksulluk (Progress and Poverty) adlı kitabında, şu ifadelere yer veriyordu: "Zenginliğin dağılımındaki eşitsizliğin en büyük sebebi, arazi mülkiyetindeki eşitsizliktir. Arazi mülkiyeti, bir halkın sosyal, politik ve dolayısıyla entelektüel ve ahlaki durumunu nihai olarak belirleyen en önemli temel gerçekliktir. Bütün insanların toprak kullanımında eşit haklara sahip olması, nefes almak konusunda eşit haklara sahip olması kadar açıktır. Yani varoluşsal bir haktır."

ve vergiler ödemek zorunda kaldılar. Oyun, o dönemde geliştirilen birçok başka oyundaki doğrusal yol tasarımının aksine oyuncuların oyun tahtası etrafında dönmesine olanak sağlayan bir düzene sahipti. Bir köşede Yoksul Ev ve Halk Parkı vardı. Ve tahtanın öbür yanında da hapishane yer alıyordu.

Bir başka köşe ise, bir yerküre çizimi ve Magie'nin politik bakış açısının kahramanı, Ekonomist Henry George'a saygı niteliğinde bir tümceyi barındırıyordu: "Ücretleri var eden, toprak ana üzerindeki işçi sınıfıdır." Oyununa ilham kaynağı olan da, Henry George'un vergi yükünün yalnızca zengin toprak sahiplerine konulması

görüştüğü. Oyun tahtası üzerinde, Magie'nin kaleminden çıkan ve yüz yılı aşkın süredir de yerini koruyan iki sözcük göze çarpıyordu: "Hapse git."

Elizabeth Magie ise hapishane için şöyle diyordu: "Bir oyuncu kendini hapishanede bulduğunda diğerlerinin ona takılmaları, şakalar yapmaları ve oyuncu Yoksul Ev'e gitmek zorunda kaldığında da alaycı acıma ve avutma ifadelerinde bulunmaları, oyundaki

neşe ve eğlencenin büyük bölümünü oluşturuyor."

Mülk Sahipleri Oyunu, rekabet etmek üzerine kurulu doğal insan içgüdülerine odaklıydı. Ve Magie iki ayrı kurallar dizisi oluşturdu: Birincisi, zenginlik yaratıldığında herkesin ödüllendirildiği bir anti-tekelci set. İkincisi de hedefin tekeller yaratmak ve rakipleri ezmek olduğu bir tekeli set. Magie'nin bakış açısı bir ikilemi içeriyor ve kendi içinde de iki karşıt felsefe arasında çözümlenmeye çalışılan bir gerilimi, bir çelişkiyi barındırıyordu. Bununla birlikte ve elbette, o dönemde Elizabeth Magie'nin bundan haberi olmasa da, bu kurallar daha sonraları toplumun hayal gücünü ele

geçirecek tekелci kurallardı.

Geliştirdiği oyun üzerinde uzun süre çalışan Magie, Mülk Sahipleri Oyunu'nun hukuki haklarını güvence altına almak için 23 Mart 1903'te ABD Patent Ofisi'ne başvurdu. Bundan iki yıl sonra da New York merkezli Economic Oyun Şirketi ile anlaşarak oyununu piyasaya sürdü. Magie'nin oyunu solcu aydınlar ve üniversite kampüslerinde popüler oldu ve ilerleyen otuz yıl boyunca da yayılmaya devam etti.

Elizabeth Magie'nin bundan haberi olmasa da, bu kurallar daha sonraları toplumun hayal gücünü ele geçirecek tekелci kurallardı.

New Jersey eyaletindeki Quakers topluluğuna da ulaşan oyun, böylece Charles Darrow'a kadar gitmiş oldu.

EKONOMİ PROFESÖRÜ RALPH ANSPACH'IN ANTİ-MONOPOLY DAVASI

Charles Darrow'un Parker Brothers'a götürdüğü oyun, dünya çapında yüz milyonlarca kopya sattı ve Darrow yaşamı boyunca telif hakkı aldı. Magie de Parker

Brothers'tan ödeme aldı. Oyun 1930'ların ortalarında yükselişe geçtiğinde, şirket kendi alanını korumak için diğer benzer oyunların haklarını da satın alınca, Parker Brothers, Mülk Sahipleri Oyunu ve diğer iki başka oyun fikri için Elizabeth Magie'ye 500 dolar ödediğini, telif ise vermediğini açıkladı.

Magie'nin gelir dağılımı ve vergilendirmedeki eşitsizliklere dikkat çektiği Mülk Sahipleri Oyunu'nun amacından kopararak, "Zenginliğin peşine düşün ve tepeye çıkmak istiyorsanız rakiplerinizi ezin" anlayışına büründüğü Monopoly'nin bu yıl çıkan yeni versiyonu ise sahtekarlık yapan oyuncuların ödüllendirilmesini içeriyor. Bugüne dek hazırlanan tüm versiyonlar, oyuncuların dürüst olacağı ve kuralları izleyeceği varsayımı üzerine kurulmuştu. (New 'Cheaters Edition' of Monopoly rewards players for dishonesty, bigthink.com, 1 Şubat 2018)

En sonunda Magie, kızgınlığını kamuoyu ile paylaştı. 1936 yılı Ocak ayında Washington Post ve The Washington Evening Star gazetelerine röportajlar verdi. Monopoly'nin başarısının bütün

Kültür ve Sanat Dünyasından
Dr. Tekin Özertem

Harp ve Sulh

Yazının başlığı, Lev Nikolayeviç Tolstoy'un dünya edebiyatının en büyük on eserinden biri olarak kabul edilen romanından ödünç. Harp ve Sulh, sadece Napolyon Bonaparte'mın Rusya'yı işgali üzerine başlayan büyük savaşı anlatan bir eser değil. En önemli özelliği karakter zenginliğinin yanı sıra Rusya'nın toplumsal ve ekonomik koşullarını, insanların iç yüzlerini cesaretle yansıtması. Okuduğumda Tolstoy'a duyduğum hayranlığın nedeni de bu. Şaşırtmıştı beni hiç korkmadan, çekinmeden Rus toplumuna ayna tutmuş olması. Cesareti. Bizde de acaba

"Bizde de acaba böyle bir eser yazılabilir miydi diye düşünmüştüm bu kitabı okurken."

böyle bir eser yazılabilir miydi diye düşünmüştüm bu kitabı okurken.

Halen de aynı düşüncedeyim.

Nedeni de Napolyon'un Rusya'yı işgalini Birinci Dünya Savaşı sonrasında ülkemizin işgaline benzetmiş olmam ve aile büyüklerimden dinlediğim Kurtuluş Savaşı yıllarında yaşananların, olup bitenlerin gereğince ve cesaretle ele alınıp yazılabilmiş olmaması.

Bu yıl, 30 Ağustos Zafer Bayramı'mızın 96. Yılı'nı kutlayacağız. "Bir Türk dünyaya bedeldir." diye büyütülmüştük çocukluk yıllarımızda. İlk gençlik çağımızda 26 Ağustos günü başlayan Başkomutanlık Meydan Muhaberesi'nin 30 Ağustos günü büyük zaferle sonuçlandığını öğrenmiştik sadece. Cepheden kaçan asker sayımızın 40 bin civarında olduğundan hiç söz edilmemişti. Çünkü "Türklerin birinci vasfı asker millet olması." idi. Kırılan kol yen içinde kalıp kangren olduktan, yıllar ve yıllar sonra yeni yeni yazılıp söylenir

oldu savaştan kaçanların sayılarının hiç küçümsenmeyecek kadar çok olduğu.

Amacım o savaştan kaçanları yermek değil. Vatan bilinci oluşmamış kişilerin doğası bu. Asıl üzerinde durulması gerekenin bu gerçeğin yok sayılıp, görmezden gelinip; nedenleri üzerine düşünmemizin, tartışmamızın engellenmiş olması. Bugün yüz yüze olduğumuz bütün sorunların gerisinde yatan gerçeklerimizle yüzleşme korkusu. Bu korkuyu yenebilmek için, hem kişi hem de toplum olarak gerçeklerimizle yüzleşebilmemizi sağlamanın gerekliliği. Tolstoy bunu çarlık dönemi Rusya'sında başarmış bir sanatçı olarak. Çünkü gerçeklerle yüzleşmek öncelikle yürekli aydın ve sanatçıların görevi.

Korkmamak, ancak korkularımızla yüzleşmekle mümkün. Halkları aydınlatmak, onları daha aydınlık bir geleceğe taşıyabilmek de, halkı iyi tanımakla. Toplum olarak neden onca insanın cepheden kaçmış olduğu sorusunun yanıtını

**Korkmamak
ancak
korkularımızla
yüzleşmekle
mümkün.**

Yüzde sekseni köylü
olan bir toplumun
**kendilerini aydınlık
günlere taşıyacak
Köy Enstitüleri'ni
kapatanların yanında
neden saf tuttıklarını
hâlâ çözemedik.**

aramamakla; tarlalarının birazını kendi tarlasına katmak isteyen komşularına canı pahasına karşı koyan köylülerin neden vatan toprağını savunmadıklarını anlamaya çalışmamakla çok şey yitirdik. Köylü toplumlarda vatan bilincinin tarlaların sınırlarıyla algılandığını zamanında keşfedemedik. Neden yüzde sekseni köylü olan bir toplumun kendilerini daha refah ve aydınlık günlere taşıyacak Köy Enstitüleri'ni kapatanların yanında saf tuttıklarını hâlâ çözemedik. Kentlilerin Halk Evleri'ni kapatanlardan yana olduklarını da... Boşuna dememiş Yunus Emre: "İlim ilim bilmektir / İlim kendin bilmektir / Sen kendini bilmezsin / Ya nice okumaktır." diye.

Yıllar geçtikçe daha da artan Mustafa Kemal Atatürk'e olan hayranlığım sadece düşmanla savaşıp bu ülkeyi işgalden kurtardığı, Cumhuriyeti kurduğu için değil. Bu başarıyı ülkemizin o

yıllarında çağın gerisinde kalmış toplumsal ve ekonomik koşullara rağmen gerçekleştirebilmiş olması.

Mustafa Kemal ve onun askerleri sadece Yunan Orduları ile değil, bu topraklar üzerinde Kürdistan ve Ermenistan'ı kurmayı amaçlayan Birinci Dünya Savaşı'nın galibi devletlerle de savaştı. "Ordular, ilk hedefiniz Akdenizdir. İleri!" komutu ile başlayan "Büyük Taarruz" sadece Yunan Hükümeti'nin Megalo idea / Büyük Yunanistan hayalini engellemedi. 9 Eylül 1922 günü İzmir kordonunda denize döktüğü düşmanla birlikte Batı'nın Anadolu'da Kürdistan ve Ermeni devletleri kurma hayalleri de suya düştü. Bu zaferin sonucunda yitirdi Sevr Antlaşması geçerliğini, Lozan'a uzanan yolun önu böyle açıldı. Onun bu başarısının sırrı da askeri dehasının yanı sıra uygarlık tarihini iyi biliyor olmasıydı. Türkiye Cumhuriyeti'nin

kuruluşunun temelini de bu bilinç oluşturdu.

Mustafa Kemal'in **“yarın bize göz açtırmayacak olanlar, bugün göz yumduklarımızdır”** bilincini oluşturmak üzere topladığı Sivas Kongresi'nde alındı en önemli karar.

Kurtuluş Savaşı, Osmanlı İmparatorluğu'nun kendi toprakları üzerindeki hükümlerine son veren Mondros Ateşkes Antlaşması uyarınca 15 Mayıs 1919'da İzmir'in işgal edilmesi üzerine çeşitli kent ve kasabalarında oluşturulan ve Milli Mücadele'nin ilk örgütsel çekirdeğini oluşturan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'nin kurulmaları ile başladı. Mustafa Kemal'in “yarın bize göz açtırmayacak olanlar, bugün göz yumduklarımızdır” bilincini oluşturmak üzere topladığı Sivas Kongresi'nde, 7 Eylül 1919 tarihinde alındı en önemli karar. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri

kurucusu ve Umumî Reisi Mustafa Kemal Paşa olan Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti

olarak örgütlendi. 13 Ekim 1919 tarihinde Müdafaa-i Hukuk Teşkilâtına Dair Nizamname / Tüzük hazırlanarak Anadolu'nun dört bir yanındaki tüm Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri'ne gönderildi.

Bu tüzük hükümlerine göre: Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, “vatanın maruz kaldığı olaylar ile ve tamamen aynı maksatla millî vicdandan doğmuş olup her türlü fırka

(siyasi parti) cereyanının dışında” ydı. Amacı da vatanın bütünlüğünü korumak, “Kuva-yı Milliye'yi etkin ve İrade-i Milliye'yi hâkim kılmak”tı. Bütün İslâm vatandaşları cemiyetin doğal üyesiydiler. Örgütlenme de köy ve mahallelerden başlayarak nahiye, kaza, liva / sancak ve vilâyetleri kapsayacak şekilde gerçekleştirilecekti. Kurtuluş ve Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna uzanan çetin yolun taşları Mustafa Kemal ve arkadaşları ile aydın kanaat önderlerince böyle döşendi birer ikişer. Ama bu zorlu mücadele yıllarında yaşanan gerçekler, iyi kötü yanları ile Tolstoy

gibi cesaret ve açık yüreklilikle eleştirilemedi. Kurtuluş Savaşımızı konu alan roman ve öykülerde hep insanlarımızın tümünün bu savaşa gönüllü olarak katıldıklarından ve kahramanlıklarından söz edilirken kaçanlardan hiç söz edilmedi.

Gerçekleri görmezden gelmek, gizlemek, toplumumuzun en büyük sorunu. Gerçeklerden söz edenleri susturmak, cezalandırmak, ortadan kaldırmak da bu sorundan kaynaklanıyor. “Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar.” atasözümüzün başka ne anlamı olabilir ki doğrularla, gerçeklerle toplum olarak yüzleşmekten korktuğumuzu ayan beyan ifade etmekten başka? Gerçekleri görmemek istemenin, gizlemenin, ifade edilmesinin engellenmesinin nedeni de cehalet. Bunu çok iyi bildiği için Sakarya Meydan Muharebesi sürerken 16-21 Temmuz 1921 tarihleri arasında, öğretmenleri Ankara’da toplayıp, cepheden gelerek katıldığı Maarif Kongresi ile millî eğitim-öğretim seferberliğini de başlattı Mustafa Kemal. Amacı sadece düşmanı yenmek değil, geleceği de kurmaktı. Ona göre “Bir millet irfan (bilenler, anlayabilenler, sezenler) ordusuna mâlik (sahip) olmadıkça, muharebe meydanlarından ne kadar parlak zaferler elde ederse etsin, o zaferlerin payidar (kalıcı) neticeler vermesi ancak irfan ordusuyla kaimdi.”

Sakarya Meydan Savaşı günlerinde düşlediği Türkiye idealini ne ölçüde gerçekleştirebildiğimiz

Gerçekleri görmezden gelmek, gizlemek, toplumumuzun en büyük sorunu. Gerçeklerden söz edenleri susturmak, cezalandırmak, ortadan kaldırmak da bu sorundan kaynaklanıyor.

ortada. Nedenlerini sormadan araştırıp öğrenmediğimiz ve öğrendiklerimizi öğretmediğimiz sürece gerçekleştiremeyeceğimiz de...

Yapmamız gereken gerçeklerden korkmamak, sormak, sorgulamak ve tarihimizin içinde gizlenmiş toplumsal gerçekleri keşfetmek. Benim kanıma göre de başaramamanın nedenlerinin en önemlisi Çanakkale Savaşı’ndan başlayarak Kurtuluş Savaşı’nın son gününe kadar cephelerde çarpışıp şehit olanların çoğunun okumuş yazmış aydınlar olması...

30 Ağustos Zafer Bayramımız kutlu olsun! •

tekinozertembd@gmail.com

Halit Ziya Uşaklıgil

(1866 -1945)

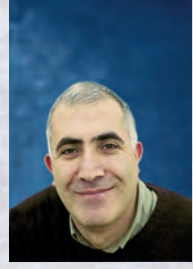
Fransızca, Türkçe ve edebiyat öğretmeni olarak çalıştı. 1866'da Tefvik Nevzat ile birlikte çıkardıkları Hizmet dergisinde çevirilerinin yanısıra, şiir, fen ve edebiyata dair makaleler yayımladı. İstanbul'da Mehmet Rauf, Tefvik Fikret, Ahmet Rasim, Hüseyin Siren, Rıza Tefvik, Cenap Şahabettin gibi dönemin yenilikçi edebiyatçıları ile Servet-i Fünûn ve Mektep dergilerine yazmaya başladı. Servet-i Fünûn'da bölümler halinde yayımlanan Mai ve Siyah, Aşk-ı Memnu romanları ile ünlendi.

Kırık Hayatlar, Sefile, Nemide, Ferdi ve Şürekâsı, Bir Ölüünün Defteri, Nesl-i Ahir adlı romanları; Bir Yazın Tarihi, Solgun Demet, Aşka Dair, Hepsinden Acı, Kadın Pençesi, Bir Şi'ri Hayal, İzmir Hikâyeleri, Bir Muhtıranın Son Yaprakları, Onu Beklerken adlı öyküleri; Mensur Şiirler, Mezardan Sesler adlı şiir kitapları; Saray ve Ötesi, Kırık Yıl, Bir Acı Hikâye adı ile yayımladığı anıları ve Kâbus, Fare, Firüzan adlı oyunları ile Türk edebiyatına büyük katkılarda bulunan ilk feminist yazarımız olan Halit Ziya Uşaklıgil, 1945 yılında İstanbul'da yaşamını yitirdi. •

Türk edebiyatında Batılı anlamda ilk roman yazarı olan Halit Ziya Uşaklıgil, 1866 yılında İstanbul'da doğdu. Fatih Askeri Rüştiyesi'nden sonra ailesi ile birlikte göçtüğü İzmir'de önce İzmir Rüştiyesi'nde daha sonra da Fransızca ve İtalyanca öğrendiği Mechitariste Okulu'nda öğrenim gördü. 1883 yılında mezun olduktan sonra İngilizce ve Almanca öğrendi ve müzik dersleri almaya başladı. Uşakizâde Mehmet Halit imzalı ilk yazısı, İstanbul'da çıkan Hazine-i Evrak dergisinde yayımlandı. İzmir'in ilk Türk avukatı Tefvik Nevzat ve İzmirli Gazeteci ve Yazar Bıçakçızade İsmail Hakkı ile birlikte ilk Türk dergisi olan Nevruz dergisini yayımladı.

Burada Alfred de Musset ve Victor Hugo gibi Fransız romantiklerinden çeviriler yaptı ve bilimsel yazılar yazdı. İzmir Rüştiyesi'nde

Kültür Dünyası
Yaşar Öztürk

Şiirleri ile, Mustafa Kemal'in 19 Mayıs yolculuğuna çıkmasının itici gücü olan şair

Tevfik Fikret

Çanakkale kahramanı Mustafa Kemal, 100 yıl önce 19 Ağustos'ta Aşiyan yokuşundaydı. Devrimci ruhu aldığı Tevfik Fikret'i ölümünün üçüncü yıldönümüydü. Anma etkinliğine katıldı. Mustafa Kemal, şiirleri ile yıllar önce tanıştığı ve 19 Mayıs yolculuğuna çıkmasının itici gücü olacak olan, sağlığında göremediği Tevfik Fikret'e vefa borcunu ödedi. Baş eğmemeyi öğrendiği, Fikret'in önünde başını eğen Mustafa Kemal, Diyarbakırlı Süleyman Nazif, kardeşi Ali Faik (Ozansoy) ile birlikte anı defterine imza attı.

Tevfik Fikret ölmeden yıllar önce can dostu Süleyman Nazif'e bir mektup yazdı: "Üzüntü, üzüntü, üzüntü... Üzgünüm kardeşim; şiddetli bir öfke bunalımı içindeyim, sönüyorum. Bu biraz daha sürerse, eyvah... Sebebini söyleyeyim mi?

siz beni anlar; benimle ağlarsınız. Bayramın ilk gününden beri damarlarımın içinde bir öfke zehiri dolaşıyor, kanımı yakıyor; burada artık herkesin benden ürktüğünü, kaçmak istediğini görüyorum. Herkes edepsizliğe hak veriyor; bana

Tevfik Fikret'in
iliklerine kadar
yaşadığı yalnızlığı,
uğradığı haksızlığı
en iyi bilen, bunu
kendisi de yaşayan
Mustafa Kemal'di.

diyorlar ki: 'Zaman haklıdır; akıllıdır; sen budalasin' ... Allah aşkına siz öyle yapmayın, siz bari deyiniz ki: 'Sen budalasin, fakat zaman haklı, akıllı değildir.'

Tevfik Fikret'in iliklerine kadar yaşadığı yalnızlığı, uğradığı haksızlığı en iyi bilen,

Fakat bu o kadar tuhaf ki gülersiniz diye korkuyorum; bazan kendim bile kendi halime gülüyorum. Koca bir âlem içinde yalnızım, Nazif. En samimi arkadaşlarımın arasında sokağa çıplak çıkmış bir adam hissi ile titriyorum; herkesin vicdanı kapalı, örtülü; yalnız ben çıplak. Herkes hiç olmazsa üniformalarla, ne diyeyim, aslını örtüyor; herkes zamanın şatafatına bürünebiliyor; herkes namuslu geçinerek alçak yaşamanın kolayını buluyor; herkes bu alçaklık havası içinde nefes alabilmek için bir kolaylığa, bir çareye, bir büyüye sahip.(...) Bilir misiniz, bu zamanda namus, zarfını kemirir bir cevherden başka bir şey değil. Size koşuyorum; elbette

bunu kendisi de yaşayan Mustafa Kemal'di. Tevfik Fikret, çok sevdiği ve dizelerini dilinden düşürmediği şairdi. Atatürk, Fikret'e karşılışamamanın, sohbet edememenin üzüntüsü hep yaşadı.

Sofrasında Tevfik Fikret'in büyük bir şair olmadığı sözü geçti. Hiç bir konuda haksızlığa dayanamayan, Atatürk: "O karanlıklar içinde aydınlığı gören ve halkı o aydınlığa doğru götürmeye çalışan Fikret, bu çığılığı koparırken sizler nerelerdediniz? Niçin içinizden kimse onun gibi feryat etmedi? Ben Fikret'e yetişemedim. Onun sohbetinden yararlanamadım. Kendimi bedbaht sayarım fakat onun bütün eserlerini okudum, bir çoğu da

ezberimdedir. O, hem büyük bir şair; hem de büyük insandır... Zaten parmakla gösterilecek kadar az olan büyük adamlarımızı küçültmeye kalkmayalım!"

Vapur gezintisinde çevresine toplanan gençlerle konuşan Atatürk söz edebiyata gelince, Tevfik Fikret'e olan hayranlığını dile getirdi:

"Onu biz okul sıralarında okurduk. Ondaki görkem, ondaki ağırbaşlı uyum hiçbir şairimizde yok."

Sevgi ve heyecanla bakan gençlerden onun bir şiirini okumalarını istedi. Herkes sustu... Gür sesle bir genç: *"Ben Ferda'sını okuyabilirim!"* diyerek ileri atıldı. Atatürk'ün yüzünde tatlı çizgiler belirdi: *"Ferda'yı mı? Ah delikanlı, benim en sevdiğim şiirdir o. Kendim okuyacağım."*

FERDA (Yarın)

- Bugünün gençlerine-

Yarın senin; senin bu yenilik, bu devrim... / Her şey senin değil mi ki zaten? Sen, ey gençlik, / Ey umudun güzel yüzü, işte yanşıyan yerin / Karşında, bir sabah göğü, saf ve bulutsuz, / Titreyen kucağı açık, bekliyor. Koş! / Ey hayatın güldüren doğan şafağı, işte herkesin / Gözleri sende; sen ki hayatın ümidisin, / Alında yeni bir yıldız, yok, bir güneş. / Ufuklara doğ, önünde şu sıkıntılı geçmiş / Sönsün sonsuza dek. / Sönsün sonsuza dek o cehennem; senin bugün /

Cennet kadar güzel vatanın var; şu gördüğün / Zümrüt bakışlı; inci neşeli kızcağız / Kimdir, bilir misin? Vatanın... Şimdi saygısız / Bir göz bu nazlı yüze -Allah esirgesin- / Kötü bir gözle baksa, dayanabilir misin? / İster misin, şu ak sakalın temiz ve görkemli, / Ağırbaşlı alnına, bir kirlil el demem, / Hatta yabancı bir el uzansın? Şu mezarı / Razi olur musun, taşta tutsun şu serseri? / Elbette hayır; o mezar, o ağırbaşlı alın / Kutsal birer örneğidir yurdun... Vatan çalışkan / İnsanların omuzları üstünde yükselir. / Gençler, vatanın bütün ümidi şimdi sizdedir. / Her şey sizin, vatan da sizin, her şeref sizin; / Ancak unutmayın ki zaman sert ve emin, / Bir sessiz adımla takip eder bizi. / Önden koşan, fakat yine dikkatle her izi / Derin incelemeye yol bulan bu yanılmaz izleyici / Paylaşımının utancında kalırsak, yazık!.. Demin / "Yarınlar senin", dedim, beni alkışladın; hayır, / Bir şey senin değil, sana yarın emanettir; / Her şey emanettir sana, ey genç, unutma ki: / Senden de bir hesap sorar, yakınan gelecek. / Geçmişe şimdi sen bakıyorsun çok uyanık, / Gelecek de senden eyleyecek böyle kuşku. / Her organı ihtiyaç kasırgasıyla sarsılan / Bir kuşağın oğlusun; bunu anımsa zaman zaman / Asrın, unutma, şimşekleri bilgi çağının / Her yıldırımında bir gece, bir gölge devrilir; / Bir yükseliş ufku açılır, yükselir hayat; / Yükselmeyen düşer: ya ilerleme, ya çöküş! / Yükselmeli, dokunmalı alın göklere; / Doymaz

*insan dedikleri kuş yükselmelere...
/ Uğraş, didin, düşün, ara, bul, koş, atıl, bağır; / Durmak zamanı geçti,
çalışmak zamanıdır!”*

“Rübab-ı Şikeste” Kırık Saz’da
“Kimseden yardım ummam, kol
kanat dilenmem, / Kendi boşlu-
ğumda, kendi göklerimde kendim
uçarım. / Eğilme tutsaklık boyun-
duruğundanağırdır boynuma; /
Fikri hür, irfanı hür, vicdanı hür bir
şairim” diyordu, Tevfik Fikret.

Atatürk de öğretmenlere
seslendi: “Hiçbir zaman hatırı-
nızdan çıkmasın
ki. Cumhuriyet
sizden ‘fikri hür,
vicdanı hür, irfanı
hür’ kuşaklar
ister.”

İzmir Kız
öğretmen okulun-
daydı, Atatürk.
“Türk Kadını
nasıl olmalıdır?”
sorununa yanıt
verdi:

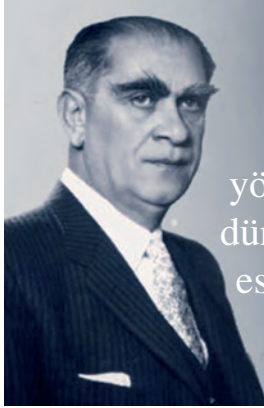
“Burada

*Fikret merhumun herkesçe bilinen
bir sözünü anımsatırım: ‘Elbet sefil
olursa kadın alçalar beşer.’ ”*

1938’de hastalığın pençesinde
kıvrınırken Elazığ’a giden
Atatürk’ün acılarını Tevfik Fikret’in
dizeleri dindirdi. Elazığ türkülerinin
ardından, İsmail Müştak Mayo-
kan’dan Tevfik Fikret’in şiirle-
rini dinledi. Mayokan sahneden
inmeden önce Fikret’in Akif’e yanıtını
okudu. Atatürk güldü. Neşesi

yerine geldi ve etrafındakilere
“Hangi Türk şairi böyle devrimci
şiirler yazmıştır?” dedi.

“Fikret, bütün hayatında,
baskıya, her türlü baskıcı yöne-
time, dini, siyasi, dünyevi, öbür
dünyavi esaretlere isyan etmiş bir
şairimizdir. ‘Doksan beşe doğru’ ile
‘Tarihi Kadim’ yerdeki taçla gökteki
tahtın saldırgan baskısına baş
kaldıran bir taşkındır. Ona inançsız
diyenlerden çok daha inançlı olan
Fikret’i, kızgınlık duyduğu, velayet-
lerin yıkıldığı bu devirde hatırla-

“Fikret, bütün
hayatında, baskıya,
her türlü baskıcı
yönetime, dini, siyasi,
dünyevi, öbür dünyavi
esaretlere isyan etmiş
bir şairimizdir.”

Hasan Ali Yücel

*mamak günah olur” diyen, Hasan
Ali Yücel’in girişimiyle 1948’de
Aşiyân; Edebiyat-ı Cedide Müzesi
oldu. Hüseyin Cahit Yalçın, Rıza
Tevfik, Tevfik Fikret’i anlattı.
Aşiyân’a Müdür olan Vecdi Bingöl,
Atatürk’ün kendisine söylediği
sözleri anımsadı:*

*“Hiç unutmam bir gün gözle-
rimin içine bakarak ve derinden
gelen bir sesle dedi ki: ‘Tevfik
Fikret’in o ‘Tarih-i Kadim’i yok mu,
işte o, dünyada yapılması gereken*

bütün devrimlerin kaynağıdır.' "

İşte bugünün diliyle Atatürk'ün çok sevdiği Tevfik Fikret'in Tarih-i Kadim şiiri:

(Tevfik Fikret aşkını Atatürk'ten alan 11 Ağustos'da doğan Mete Akyol'a Bütün Dünya'dan) armağan

TARİH-İ KADİM (Eski Tarih)

*İnsanın köhne serüveninden
/ Bize efsaneler anlatan; / Bizi
bedensiz atalarımızın / Geçmişin
boşluğunda bir kara ve uzun /
Gece olan yaşamandan / Ninniler
uydurup uyutan / Bize en doğru, en
güzel örnek / Diye geçmiş zamanı
göstererek / Gelecek günlerin,
geçen geceden / Farkı yok, hükmü
yok sanısı veren; / Ve alnında
altı bin yıllık / Buruşukluklarla
kuşuklar karışık; / Başı geçmişe,
yani rüyaya, / Ayağı gelecek denen
bilinmeyene / Sürünen canlı ceset
heykel... Onu bazen / Durdurup
manzaramda, öğrenmeden/ Sorarım
eski anılarından; / O biraz filozof,
biraz sırtlan, / Ve bütün kabalığıyla
bir hortlak. / Mezarını unutmanın
gecesini yoklayarak / Boğuk, paslı
bir tonda / Bana başlar birer birer
aktarmaya / Arda arda çağların
olaylarını; / Hep felaket, elem
yığıntıları! / Ne zaman geçse şanlı
bir ordu. / Daıma geçide kan saçan
/ Bir bulut gölge saçan olur; mutlak/
Başta en başta kanlı bir bayrak,
/ Onu bir kanlı taç eder takip; /
Sonra kanlı yıkım araçları; / Mızrak,
yay, kılıç, topuz, balta, / Mancınık,
top, sapan, tüfek... Arada / Kanlı*

*kumandanlarıyla savaş atlıları;
/ Sonra artık alay alay köleler.../ Kesinlikle bir yenen, on yenilen: /
Çiğneyen haklı, çiğnenen kusurlu / Kahra alkış, gurura secde; iyilik
/ Güçsüzlükle ve alçaklıkla daima eş; / Doğruluk gönülde yok, dudak-
larda; / iyilik ayaklarda, kötülük
kucaklarda; / Bir gerçek: Zincir
gerçeği; / Bir belagat: Kılıç belagati;
/ Hak güçlünün, demek şirretindir;
/ En açık hikmet: ezmeyen ezilir: /
Her şeref yapma, her mutluluk piç;
/ Her şeyin başlangıcı, sonu hiç; /
Din şehit ister ve gök kurban; / Her zaman, her tarafta kan, kan, kan! /
Söyler, inler, sayıklar; sözün kıyası / insanın anlatır, ne yolda, nasıl /
Bu hastalıklı ömrü sürdürdüğünü; / Görürüm kanların köpürdüğünü...
/ O iskeletin o dişlek ağzında, / Sesinin titreyen derinliğinde / Öyle müthiş yankısını inlemenin / İştirir,
öyle titrerim ki, yer / Sanırım ilençle titrer / İndir, ey savaş mahşeri, indir /
Perdeler acılar sahnesine, / Sönsün artık bu ateşin fitne! / Hele sen ey gelenek isteyen İskelet, / Yetişir çizdiğin kara çizgiler: / Biz sabah isteriz sabah, o uzun / Geceler uyuyanlara hayr olsun! / Kimsin ey gölge, sen ki yıkım sarhoşu / Koşuyorsun doğru karanlıklara, / Kanlı bir şeyle oynamış gibisin; / Belli, hemcinsimin yok edenisin!.. / Kahramanlık... Temeli kan ve vahşet; / Beldeler çiğne, ordular mahvet; / Kes, kopar, kır, sürükle, ez, yak, yık; / Ne "Aman!" bil, ne "Ah!" işit, ne "Yazık!"; / Geçtiğin yer ölüm, elem dolsun; / Ne ekinden eser, ne ot,*

ne yosun; / Sönsün evler, sürünsün
aileler; / Kalmasın hırpalanmadık
bir yer; / Her ocak benzesin mezar
taşına; / Damlar insin yetimlerin
başına... / Bu ne vicdan eriten
kötülük, ne ar; / Yere geç gücünle
ey serdar! / Her zafer bir harabe,
bir mezar; / Ey cihangir, utan şu
mezardan! / Devril, ey köhne bağımsızlık tahtı! / Kahrın altında inliyor
kuşaklar; / Parçalan ey ışığı sönmüş
taç, / Şu yığınlarla sefilin ihtiyacı
/ Hep senin, işte hep senin eserin,

hurlayan kuru iskelet, / Şimdi "savaş,
ayaklanma, antlaşma, sefer..." / Diye
saydıkların kalır meçhul, / Birer
ucubem, ya gulyabani hikayesi...
/ Yırtılır ey köhnenin kitabı yarın!
Düşüncenin mezarı olan sayfaların!
/ Bunu kimden fakat ümit edelim?
/ Bu büyük yaratılış devrimi kim,
/ Hangi güç üstlenecek? / Evrenin
sahibi?... Evet, gerçek, / Evrenin
sahibi olan kibir!.. / O yaklaşıl-
mayı kıran suskunluğun yüzü!.. / O
fakat aslı hep bu kavğaların!.. / Ey

*İşte en güzel müjde...
Bu düşünce gelecek çağlara;
İşte gerçek özgürlük:
Ne savaşçı, ne savaş ve istila;
Ne sataşan, ne saltanat, ne eşkıyalık,
Ne yakınma, ne zulüm ve baskıcı yönetim*

/ Göz yaşından yapıma incilerin /
Görsen artık nasıl yosunlanmış... /
Size geçmiş ne duyguyla aldanmış
/ Bilsen? Ey kargalar, ki kan içen
/ Her karanlık sizinle doludur; /
Düşünceye artık yeter zorbalığınız;
/ Yaşamır pek güzel baskısız, / Sizi
tarih korur, gidin; / -Gece sırda-
şdır haydutların- / Ve yok oluşun
mezarlığında / Boğulun... İşte en
güzel müjde... / Bu düşünce gelecek
çağlara; / İşte gerçek özgürlük: /
Ne savaşçı, ne savaş ve istila; / Ne
sataşan, ne saltanat, ne eşkıyalık,
/ Ne yakınma, ne zulüm ve baskıcı
yönetim / Ben benim, sen de sen: ne
tapan, ne tapılan!.. / O zaman ey

gök, ey yüzyılların selleri / - Şimdi
sarhoşça bir heves şarkısı, / Şimdi
zindana tıklı bir kuru ses, / Şimdi
yanık ya oynak bir nakarat, / Bir
geniş "Oooh!" bir derin Heyhat! /
Bir dua, bir kaside! Şimdi halim, /
Şimdi serkeş bir rüzgar titremesi;
/ Şimdi bir garibanın sızlanması; /
Şimdi sabırsızca bir çekiştirme; /
Şimdi bir titreyiş, çanın nağmesi; /
Şimdi bir davulun ve kösün haykırışı;
/ Şimdi aczin ağlayan sessizliği; /
Şimdi kahrın şükran kişnesesi; /
Şimdi bir hutbe düzgün ve özlü; /
Şimdi utangaç, bir hastanın yalva-
rışı; / Şimdi bir gülüş, şimdi bir
yürek çarpıntısı; / Şimdi dehşeti bir

çığlık olan- / Dalgalı gürültüleriyle
 / İnleyen boş kubbe! Söyle, / Söyle,
 sen her sesi yansıtırsın, / Şu hayhuy
 içinde hangi sesin / Aksi-üstünde
 yükselme buyruğu / Olan- ululuk
 divanına erişebilmiş / Mi? Ve söyle
 hangi dua / kabul olunmuş?... Ey
 göklerin ilahı, / Seni dinin büyükleri
 olanlardan, / Dinledim: "Benzersiz
 ve noksansız, / "Diri, ve ayakta
 olan, ve güçlü, ve yüce, / Besleyen,
 dilekleri gerçekleştiren, / Yok eden,
 oç alan, bilen ve haberalan, / Gizli
 ve açık ve işiten ve gören, / Boynu
 büküklere sahip ve yardım eden, /
 Kendisi her yerde hazır ve nazır" /
 Diye nitelendiriyorlar. En parlak;
 / Özelliğin "Ortaksız" yanın iken
 bak: / Şu bataklıkta kaç ortağın var;
 / Hepsi ayakta olan, ve güçlü, yok
 eden. / Hepsinin "Ortaksız" sıfatı,
 / Hepsinin emretme ve yasak etme
 saltanatı; / Hepsinin ilhamının bir
 gökyüzü, / Hepsinin ayı, güneşi,
 yıldızları, / Hepsinin bir gizli secde
 ettiği, / Hepsinin söz verilen bir
 cenneti / Hepsinin bir varlığı, bir
 yokluğu, / Hepsinin bir saygıdeğer
 peygamberi, / Hepsinin cennetinde
 huriler; / Hepsinin cehenneminin
 azığı insan!.. / Hepsi halkından
 istiyor kahroluş / İki büklüm sabırlı
 boyun eğiş... / Ben ki hepsinden
 kuşku ederim, / Kime sorsam diyor
 ki: Yok haberim. / Kim bilir belki
 hepsi kuruntu, / Belki aldanmak
 hayatın ihtiyacı, / Kim bilir belki
 hepsi doğru da ben / Habersizim
 kendi duygumun yanılığsından. /
 Varı yok bilmek istedim, yoku var. /
 Kuşku... İşte töhmetim! Ne zarar?!

/ Kuşku bir ışığa doğru koşmaktır,
 / Hakkı aydınlatmak akıllar için
 haktır. / Kim bilir; belki yokluk vardır.
 / Belki öbür dünya da var; fakat bu
 varlık / Yaparı olmakla ölümsüz-
 lüğün Yaratanı / Niye olsun esiri bin
 derdin? / Ne için yoktan eyleyip var
 / Sonra vermek ancak yok olmaya
 yetenek?! / Kim bilir belki aslımız
 toprak, / Onu bir acı çeken çamur
 yapmak; / -Ki gözenekleri kanla
 yaşla dolu- / Hangi hain tesadüfün
 işi bu? / Bunu bir Yaradan kötü iş
 yapmaz. / Yaratan mahveder, harap
 etmez! / İşte en zorlu düşmanın, ey
 Yaradan; / Seni karşında boğan; /
 Bize vaktiyle huncunun zehrinden /
 Verdiğin yudumdur. Odur bu yılan.
 / Bileceksin bu düşmanı elbet sen: /
 Kuşku... En zalim, en güçlü düşman;
 / Bize en aldatıcı musallat ettiğin, /
 Yahut en dalgınlıkla yanıltman, / O
 bugün -aldatma, şeytanlık, baştan
 çıkarma- / Seni mülkünden eyliyor
 uzak; / Üflüyor mabedinde meşaleni,
 / Kırıyor elleriyle heykelini; / Ve
 bütün gücünle sen felçli, / Düşü-
 yorsun... Ne burçların yok oluşunu,
 / Ne yıldırımlar, ne bir kükreyişin
 rüzgarı, / Ne cehennemlerinde bir
 kaynayış... / Ne bakışlar haberdar
 mateminden, / Ne kulaklarda bir
 üzücü çınlayış... / Kopsa bir parçacık
 yaratılışın bedeninden / Duyulur bir
 yakınma olsun; sen / Göçüyorsun da
 gök ve yerinle / Yok doğada bir inilti
 bile!.. / Tersine, her yanda kahka-
 halar: / Yalana yalnız iki yüzlülük ve
 ahmaklık ağlar." •

yasarozturkdb@gmail.com

Kurtuluş Savaşından
Zeki Sarıhan

ÜNİVERSİTE MİLLETİN ÖNÜNDE

Mütareke'de Türkiye'nin irfan merkezi, henüz 19 yıllık bir geçmişi olan İstanbul Darülfünunudur. Ateşkes anlaşmasıyla Türkiye'nin üzerinde felaket bulutlarının dolaştığı anlaşılınca gözlerin üniversiteye çevrilmesi doğaldır.

Paris Barış Konferansı'nın bir alt komisyonunda İstanbul ve Boğazların uluslararası bir hale konulması konusunda bir karar alındığı haberi İstanbul'a ulaşır ulaşmaz, üniversite öğrencileri 7 Mart 1919'da bir toplantı yaptı.

*Yunanlıların
İzmir'i işgal etmiş
olması bütün
Türkiye'yi ayağa
kaldırdı. Öncülük
üniversitedeydi.*

Ertesi gün bütün fakültelerin öğretim üyeleri üniversitede bir araya geldi. Dinleyicilerin de alındığı konferans salonu öğrencilerin katılımıyla tamamen doldu. Protesto metnini yazmak üzere müderrislerden bir kurul oluşturuldu.¹ Üniversite adına hazırlanan muhtıra hükümete verildi. “Darülfünunluların Muhtırası” başlığıyla yayımlanan bu bildiriye, İstanbul milletlerarası bir hale konulursa, Yakındoğu’da karışıklıkların eksik olmayacağı anlatıldı. Bildiriye Osmanlıların yüzyıllardır azınlıkların dinine, diline ve her türlü hukukuna riayet ettiği, İstanbul’un savunması için Çanakkale’de dört yüz bin Türk’ün canını feda ettiği, İstanbulsuz bir Türkiye’nin yaşayamayacağı anlatılarak “İstanbul’u kaybeden Türklüğün hayattan nasibi çöküştür” denildi.²

Bu konuda Fatih Türbesinde yapılmak istenen miting yasaklanınca üniversitenin kız bölümü (İnas Darülfünunu) ile Asri Kadınlar Cemiyeti, aynı yerde bir anma töreni düzenleyerek İtilaf Devletlerinin bu niyetini protesto ettiler ve İstanbul’un Türklerde kalması konusunda iradelerini ortaya koydular.³

Üniversite ve yüksek okulların öğrencileri 21 Mart 1919 günü bir bildiri yayımlayarak İstanbul’daki Rumların Türkiye aleyhindeki çalışmalarını protesto ettiler.⁴

İzmir’in işgaline ilk tepki
Yunanlıların İzmir’i

beklenmedik bir biçimde işgal etmiş olması 19 Mayıs 1919 günü bütün Türkiye’yi ayağa kaldırdı. Öncülük üniversitedeydi.

İstanbul halkı, sansür nedeniyle İzmir’in 15 Mayıs 1919 günkü işgalini basın yoluyla ancak 17 Mayıs günü duyabildi.

İstanbul halkı, sansür nedeniyle İzmir’in 15 Mayıs 1919 günkü işgalini basın yoluyla ancak 17 Mayıs günü duyabildi. Üniversite gençliğinin bu haberi duyar duymaz harekete geçtiği anlaşılıyor. Zaman gazetesinin haberine göre, gençler, daha o sabah (17 Mayıs) Türk Ocağı’na delegeler gönderdiler. Burada toplanan temsilciler üniversitenin daveti üzerine üniversitenin konferans salonuna gittiler. Orada büyük bir toplantı yapıldı, bu toplantıda yalnız delegeler değil, bütün yüksek okul ve üniversitenin Kız Bölümü öğrencileri ve bini aşkın genç hazır bulundu. Görüşmelere pek büyük bir heyecan içinde başlandı ve vatanın en değerli bir parçasının koparılmak istenmesi yüzünden meydana gelen galeyan hat bir safhaya girdi. Görüşmelerin sükûnetle yapılamaması nedeniyle yüksek okullar delegeleri üniversite binası dâhilinde özel olarak

toplandılar. Alınacak kararları bekleyen gençler üniversite avlusunda ve içinde geç vakte kadar pek büyük endişe ve sabırsızlık belirtileri gösterdiler.⁵

İkdam, sansürlü olarak verebileceği haberde vatansevce gösterilerde bulunan yüksek okullar öğrencilerinin derse girmediklerini yazdı. Bu okullar arasında Mühendis Yüksek Okulu, Ziraat ve Yüksek Öğretmen Okulu da vardır.⁶

17 Mayıs 1919 günü basına verildiği anlaşılan ve 18 Mayıs tarihli gazetelerde rastladığımız bir ilanda “*Darülfünun Tedris Heyeti’nden Davet*” başlığı altında şöyle denildi:

“*Darülfünun Müdüriyetinden: Darülfünun öğretim heyeti, mühim bir meselenin müzakeresi için bugün saat on birde Konferans Salonu’nda toplanacağından müderris ve öğretmenlerin behemehâl teşrifleri lüzumu ilan olunur.*” Bu ilanın bir benzeri de Hukuk Fakültesi tarafından verildi.

Heyecanlı görüşmeler

O gün (18 Mayıs 1919), İstanbul halkı dükkânlarını kapatıp endişeli bir bekleyişe girerken üniversitenin bütün fakülte öğretim üyeleriyle kız, erkek öğrencileri saat dokuzdan başlayarak konferans salonunda toplanmaya başladılar. Saat on buçukta çeşitli fakültelerin öğretmenleri salona girdi, Tıp Fakültesi

Müderrisler Meclisi Başkanı Akil Muhtar Bey, toplantının başladığını ve oturuma Rektör Besim Ömer Paşa’nın başkanlık yapacağını bildirdi. Besim Ömer Paşa, felaketin pek ağır ve derin olduğunu ve bundan duygulanmayan bir Osmanlı ve Müslüman’ın bulunamayacağını, uzun sözler yerine faaliyete ihtiyaç olduğunu söyledi, “*Darülfünun*

Muslihittin Adil Bey

fünun milletın kalbi ve beynidir. Makul teşebbüsler lazımdır. dedi. Her fakülte meclisinin toplandığını, konuşmacılarını seçtiğini anlatan Besim Ömer Paşa, oluşturulacak bir kurulla gereken yerlere protestolar yapılacağını ekledi. Sonra sıra ile fakültelerin sözcülerine söz verildi.

Hukuk Fakültesi adına Muslihittin Adil Bey özetle “*Bizim azmimiz geleceğimizi tespit edecektir. Bu zamanda bütün millî teşkilattan yararlanmak lazımdır. Bu teşkilatın başında da Darülfünun’u görüyoruz. Memleketin düşünme beyni Darülfünun’dur. Tamamen birleşmiş bir kitle halinde bulunmalıyız.*” dedi.

Seferberlik ilanı

Tıp Fakültesi adına Âkil Muhtar Bey, Edebiyat Fakültesi adına Rıza Tevfik Bey ve Mühendis Mektebi öğretmenlerinden Yusuf Razi Bey de birer konuşma yaptılar. Rıza Tevfik ile Yusuf Razi Beylerin

konuşmaları oldukça teslimiyetçidir. Öğrenci Gençlik adına Servet Bey 5 maddelik bir öneri paketi sundu.

Bunlar:

- 1) İşgali protesto etmek,
- 2) Görevin kutsallığını bilerek etkin olacak bir kuvvet, bir öğrenci kurulu oluşturmak,
- 3) Müderris ve muallimlerin öne geçmesi,
- 4) Milletin birliği için gerçek bir seferberlik ilan ederek hudutta, düşman içeri girmişse orada çarpışmak,
- 5) Okulları kapatmak.

Fen Fakültesi öğrencisi Gıyasettin Bey, Anadolu'ya geçmeyi önerdi ve şöyle konuştu:

“İstanbul ve İzmir meselesi Türkler lehine bile halledilmiş olsa, öyle şartlar ortaya koymak mümkündür ki, bizi adeta esir menziline indiriyor. İşte bu şartlara karşı başlaması tabii olan mücade- lenin başına istediği gibi çalışan, icabında savunma kuvvetlerini hazırlayan ve geleneklerine sahip olan Darülfünunun geçmesini istiyorum. Asıl mücadele bundan sonra başlayacaktır. İhtimal ki ilelebet devam edecektir. Halk kendine düşen vazifeyi yapıyor. Fakat biz muallim zümreleri uygulama sahası Anadolu'da olmak üzere faaliyete başlamalıdır. Protesto... Bunu uygun buluyoruz fakat yalnız bununla yetinmek istemiyoruz.”

Tıp Fakültesi adına ateşli bir konuşma yapan ve öğrenci olduğu anlaşılan Sırrı Bey, vatan ve milletin tehlikede olduğunu, zillet ve sefalet

içinde yaşamaktansa kan dökerek kahramanlıkla ölmeyi tercih edeceklerini, Türklerin hakkını teslim etmeyeceklerse dünyanın artık barış yüzü görmeyeceğini söyledi, adı belirtilmeyen Hukuk Fakültesi öğrencisi direnmek için gerekli teşkilatı yaptıklarını, diğer teşkilatlarla da işbirliği yapmaya hazır olduklarını belirtti. Kız Darülfünunu adına yapılan konuşmada da *“Milletin diğer yarısını da biz kadınlar teşkil eder. Bugün Darülfünunun varlığını ilan ederken bizler de aynı hislerle dolu olarak söylüyoruz ki, ne olursa olsun, beraberiz. Teşkilatımıza en kuvvetli bir imanla iştirak eder, gerçeği duyurmak isteriz.”*⁷

Protestolar yararsız değildir ancak emperyalistlerin planlarını bozacak olan silahlı mücadeledir.

Üniversitedeki bu toplantıda başka konuşmalar da yapılmıştır.

Çağın gidişini kavramış buluyorlardı

Üniversitedeki bu konuşmalar, özellikle yüksek öğrenim gençliğinin çağın gidişini mükemmel bir biçimde kavradıklarını, siyasi bilinçlerinin çok yüksek olduğunu göstermektedir. Milli Kurtuluş Savaşları ve devrimler çağı

başlamıştır ve bunların önünde durma imkânı yoktur. Üstelik bu savaşa önderlik yapacak olanlar aydınlardır, savaş alanı da yurdun emperyalistlerin nüfuzunun ulaşamayacağı veya zayıf olduğu iç bölgelerdir. Protestolar yararsız değildir ancak emperyalistlerin planlarını bozacak olan silahlı mücadeledir. Zaten Kurtuluş Savaşı da bu strateji ve taktiklerle yürütülecektir. Anadolu'da savaş başlayınca gençlerin bir kısmı, Anadolu'ya geçecek, İstanbul'da kalanlar ise boş durmayacaklardır. Bu direnişlerinin en önemlisi 1922'de üniversitedeki işbirlikçi öğretim üyelerine karşı giriştikleri ve beş ay boyunca direnerek başarıya ulaştırdıkları destansı boykottur.

Üniversite, Yüksek okullar öğretmen ve öğrencilerinin kaleme aldığı bildiriye İtilaf Devletleri'ne götürülen Âkil Muhtar ve Yusuf Razi Bey'in yüksek komiserliklerde nasıl karşılandığı ile ilgili bir bilgiyi Zaman gazetesinden aktaracağız:

Fransa ve İtalya temsilcileri kurulla bizzat görüşerek bildiriye hükümetlerine sunacakları sözünü vermişlerdir. İngiliz Siyasi Temsilcisi kurulla görüşme ve bildiriye kabul için General Webb ile Baştercüman Ryan'a sunulacağı sözünü vermiştir. Bu görüşmede Rıza Tevfik Bey de hazır bulunmuştur.

Amerikan Siyasi Temsilcisi ise "meşgul olduğundan" bu gibi başvurularda bulunacak olan kurul

İzmir'in işgali üzerine Sultanahmet'te yapılan miting

üyelerini kabul etmek için vaktinin elverişli olmadığını önceden yaverlerine bildirdiği için kurul üyeleri bildiri ile birlikte kartlarını bırakmışlardır...

İzmir'in işgali üzerine İstanbul'un çeşitli semtlerinde yapılan mitinglerin düzenleyicileri üniversite gençliğidir. •

zekisarihan@gmail.com

Kaynakça:

- 1- Hadisat, Sayı 74, 9.3.1919, Yenigün, Sayı 185, 9.3.1919.
- 2- Memleket, Sayı 38, 19.3.1919; İkdam, Sayı 8941, 20.3.1919.
- 3- Memleket, Sayı 39, 20.3.1919, İkdam, Sayı 7941, 20.3.1919.
- 4- Hadisat, Sayı 85, 21.3.1919.
- 5- Zaman, No. 370, 18 Mayıs 1919.
- 6- İkdam, No. 8000, 18 Mayıs 1919.
- 7- Bu toplantının haberi, 19 Mayıs tarihli Vakit, Memleket, İleri, İstiklal, Sabah, İkdam, Hadisat, Zaman gazetelerinde yer aldığı gibi, Kemal Anburnu'nun Milli Mücadele'de İstanbul Mitingleri, (ikinci basım 1975) adlı kitabında da derlenmiştir.
- 8- Bakınız: Zeki Sarıhan, Kurtuluş Savaşı Gençliği, ikinci baskı, Öğretmen Dünyası Yayınları, Ankara, 2010.
- 9- Zaman, No. 373, 21 Mayıs 1919.

Yazan: Av. BURCU TAYANÇ

Çocuk Hakları

197 ülke ile birlikte Türkiye'nin de imzaladığı Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinden bu yana yürürlüktedir.

Maalesef günümüzde gerek haberlerde gerekse de sosyal medyada sıkça duymaya başladığımız çocuklar, geleceğimizin mimarı olan çocuklarımız, hepimizin çocuklarının haklarını ve evrensel hukuktaki

hakları ile birlikte sizlerle kısaca paylaşmak isterim;

Çocuk hakları, kanunen veya ahlâki olarak dünya üzerindeki tüm çocukların doğduğu andan itibaren sahip olduğu; eğitim, sağlık, yaşama, barınma; fiziksel, psikolojik veya cinsel sömürüye karşı korunma gibi haklarının hepsini birden tanımlamakta kullanılan evrensel kavramdır.

Dünya Çocuk Günü, çocuklar arasında ortak duygular oluşmasını, ulusların barış içinde yaşama özelemlerinin pekişmesini amaçlar.

Uluslararası alanda çocukların korunmasına yönelik yapılan ilk sözleşme Cenevre Çocuk Hakları Bildirgesi'dir. Cenevre Bildirgesi'nde; çocukların doğal biçimde gelişmesine olanak sağlanması, aç çocukların beslenmesi, hasta çocukların tedavi edilmesi, terk edilmiş çocukların korunması, felaket anında yardımın öncelikle çocuğa yapılması, çocukların her türlü istismara karşı korunması ve kardeşlik duyguları içinde eğitilmeleri gerektiği belirtilmiştir. Bu bildirme Türkiye tarafından da onaylanmıştır.

Uluslararası Çocuk Günü fikri de 1925 yılında Cenevre'de yapılan Çocukların Refahı İçin Dünya Konferansı'ndan sonra doğmuştur. Toplamda 54 ülkenin katılımıyla gerçekleşen Konferans'ta Çocukların Korunmasına

Dair Cenevre Bildirgesi kabul edilmiştir. Dünya Çocuk Günü adıyla çocuklar arasında ortak duygular oluşmasını, ulusların barış içinde yaşama özelemlerinin pekişmesini amaçlar.

Bildirge esas olarak yoksulluk, çocuk işçiliği, eğitim gibi dünya çocuklarının refahını ilgilendiren konulara odaklanmaktadır. Konferanstan sonra pek çok ülke, çocukların sorunlarına ilişkin olarak kamuoyunun dikkatini çekmek, çocuklara mutluluk getirmek ve çocuk konusunda teşvik etmek üzere bir günü Çocuk Günü olarak belirlemiştir. 1 Haziran tarihi, 21 ülkede olmak üzere, en yaygın Çocuk Günü'dür. Türkiye'de Cumhuriyetimizin ilanı ve Mustafa Kemal Atatürk'ün de öncülüğü neticesinde 23 Nisanı çocuklara armağan etmiş ve kutlanmakta olup ayrıca 20

Kasım tarihinde ise Çocuk Hakları günü olarak kutlanmaktadır.

Daha sonrasında ise Balkan ülkelerinin çocukları koruma kuruluşlarının iş birliği ve anlaşmaları neticesinde 5-9 Nisan 1936 tarihinde Türkiye'nin de katıldığı Birinci Balkan Kongresi toplanmıştır. Normal ve sağlam çocukların korunması ve çocukların çalışma yaşı konularında çalışmalar yapmak üzere 1-7 Ekim 1938 tarihleri arasında da İkinci Balkan Kongresi toplanmıştır. Bu kongreler Balkan ülkeleri ile sınırlı olmasına karşın bu alanda gerçekleştirilen evrensel çalışmalara öncülük etmişlerdir.

Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu veya kısaca UNICEF 1946 yılında Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuklara Acil Yardım Fonu adıyla kurulmuş ve daha sonra 1954 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından çocuk haklarının korunması adına tanıtım ve savunma çalışmaları yapmak, çocukların temel gereksinimlerinin karşılanmasına yardımcı olmak ve çocukların potansiyellerini eksiksiz biçimde gerçekleştirmek için fırsatlar yaratmak üzere görevlendirilmiştir.

Dünya ülkeleri arasında imzalanan Çocuk Hakları Sözleşmesi (ÇHS) doğrultusunda faaliyet

gösteren UNICEF, çocuk haklarına kalıcı etik ilkeler olarak yerleşiklik kazandırmak, çocuklara yönelik davranışları çocuk hakları doğrultusunda uluslararası standartlara kavuşturmak için çaba göstermektedir. Çocukların yaşatılması, korunması ve gelişiminin, insanlığın ilerlemesinde içsel kalkınma açısından evrensel ölçekte geçerli zorunluluk olduğu konusunda ısrarlıdır.

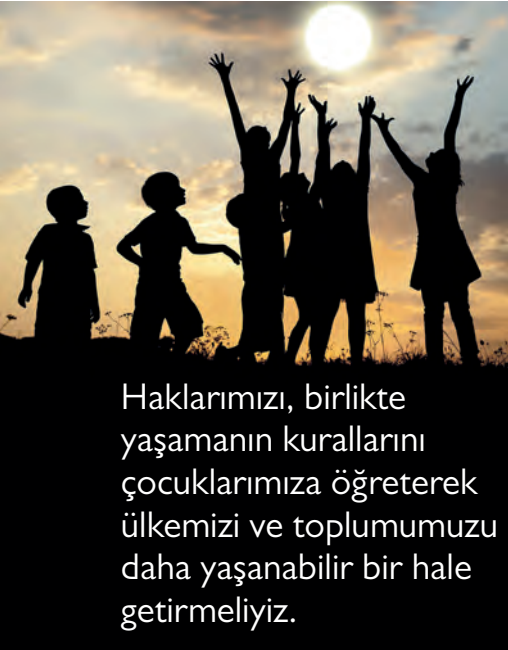
Siyasal kararlılığı ve maddi

UNICEF çocukların ve onlara bakanların durumlarını rahatlatmak için elindeki imkânları iş birliği yaptığı kuruluşların hizmetine sunmaktadır.

kaynakları harekete geçirerek, başta gelişmekte olanlar olmak üzere ülkelerin kapasitelerini geliştirmelerine, böylece çocuklara birinci önceliği tanıyıp gerek onlara gerekse ailelerine gerekli hizmetleri sağlayabilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktadır. En dezavantajlı konumda olan çocuklara, yani savaş kurbanlarına, aşırı yoksulluk içindekilere, doğal afetlere uğrayanlara, şiddet ve sömürünün her biçiminden zarar

görenlere ve engellilere özel koruma sağlanmasına büyük önem vermektedir. Olağandışı durumlarda çocukların haklarının korunması için harekete geçmektedir. Diğer Birleşmiş Milletler örgütleri ve insani yardım kuruluşları ile eş güdüm içinde hareket eden UNICEF böyle durumlarda çocukların ve onlara bakanların durumlarını rahatlatmak için

Haklarımızı, birlikte yaşamamızın kurallarını çocuklarımıza öğreterek ülkemizi ve toplumumuzu daha yaşanabilir bir hale getirmeliyiz.

elindeki imkânları iş birliği yaptığı kuruluşların hizmetine sunmaktadır. Taraf tutan bir kuruluş değildir ve ayrımcılık gözetmeden her tür iş birliğine açıktır. En dezavantajlı konumdaki çocuklarla gereksinimleri en acil olan ülkeler UNICEF'in bütün çalışmalarında öncelik taşımaktadır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından benimsenen 20 Kasım 1989 tarihli Çocuk Hakları Sözleşmesi 2 Eylül 1990 tarihinde de yürürlüğe girmiştir. Türkiye de dahil olmak üzere 197 ülkenin taraf olduğu sözleşme en fazla ülkenin onayladığı insan hakları belgesidir. Amerika Birleşik Devletleri hariç bütün Birleşmiş Milletler üyeleriyle Filistin, Vatikan, Nieu ve Cook Adaları sözleşmeye taraftır. Türkiye, ÇHS'yi 14 Ekim 1990'da imzaladı ve sözleşme 27 Ocak 1995'te Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdi. Sözleşmeyle çocuk haklarının korunması amaçlanmış ve taraf devletlerin bu hakların yaşama geçirilmesi için yükümlülükler uymaları gerektiği hükmüne bağlanmıştır.

ÇHS'nin dört temel ilkesi şunlardır:

- Ayrımcı gözetmeme (Madde 2)
- Çocuğun yüksek yararı (Madde 3)
- Yaşama ve gelişme hakkı (Madde 6)
- Katılım hakkı (Madde 12)

Taraf devletlerin bu sözleşme ile üstlendikleri yükümlülükleri yerine getirme konusunda kaydettikleri ilerlemeleri incelemek amacıyla Çocuk Hakları Komitesi (ÇHK) kurulmuştur. Devletler ÇHS'ye taraf olduktan iki yıl sonra başlangıç raporunu ve bundan sonra da her beş yılda bir raporlarını ÇHK'ya sunmak zorundadırlar.

Çocuk Hakları Konusunda Türkiye'de Yapılan Çalışmalar ise

Ulusal planda, 11 Ocak 1995 tarihli Başbakanlık Genelgesi uyarınca, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi'nin ilke ve hükümlerinin ülkemizde uygulanmasının izlenmesinden Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) Genel Müdürlüğü koordinatör kuruluş olarak sorumlu kılınmıştır.

Çocuk Hakları Sözleşmesi gereğince, taraf ülkeler anılan Sözleşme'nin denetim organı olan Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Komitesi'ne dönemsel olarak ulusal rapor sunmakla yükümlüdür.

Türkiye'nin Mayıs 1995 tarihi itibarıyla taraf olduğu, çocuk haklarının korunmasında evrensel standartlar getiren ve özel bir duyarlılığa ve korunmaya muhtaç çocukların bakımı ve korunması ile çeşitli haklarının güvenceye alınması konusunda düzenlemeler getiren Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne ek olarak hazırlanarak 25 Mayıs 2000 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen ve imzaya açılan "Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol" ile "Çocukların Silahlı Çatışmalara Katılmalarına İlişkin İhtiyari Protokol" Eylül 2000'de New York'ta gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Binyıl Zirvesi çerçevesinde 8 Eylül 2000 tarihinde Dışişleri Bakanlığımızca imzalanmıştır. Söz konusu protokoller ülkemiz bakımından sırasıyla 19 Eylül 2002 ve 4 Mayıs 2004 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Yukarıdaki anlaşmaların yanı sıra Türkiye çocuk haklarının geliştirilmesine verdiği önem çerçevesinde temel olan pekçok uluslararası belgelere de taraftır:

Ayrıca ülkemizin Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi'nden kaynaklanan yükümlülükleri çerçevesinde, 26 Mayıs 2000 tarihinde Başbakanlık Genelgesi ile oluşturulan "Çocuk Hakları İzleme ve Değerlendirme üst ve Alt Kurulları" 22 Haziran 2001 tarihinde çalışmalarına başlamıştır.

Özetle gelişen ve değişen dünya şartlarında çocuklarımız için pekçok kanun ve en ileri mevzuat seviyesine gelmiş olsak bile, gelişmemiş bir toplumda bireylerin herhangi bir istismara (sadece cinsel istismar olarak değil aynı zamanda psikolojik ve fiziksel de) maruz kalması maalesef kaçınılmaz bir sondur. Bu nedenle de gerek kendi haklarımızı gerekse de birlikte yaşamının kurallarını öğrenerek önce çocukları, çocuklarımızı sonrasında onlarla birlikte büyüyecek olan ülkemizi ve toplumumuzu bizler daha yaşanabilir bir hale getirmeliyiz. •

Kaynakça:

- <http://www.wiki-zero.co/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvJUMzJTg3b2N1a19pc3Rpe21hciVDNCVCMQ>
- <http://www.cocukhaklariazileme.org/chsnin-27-yilinda-cocuk-haklarinin-durumu>
- <https://listelist.com/turkiye-cocuk-haklari/>
- <http://www.unicef.org.tr/sayfa.aspx?id=24>
- <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/211075>
- https://tr.wikisource.org/wiki/Birle%C5%9Fmi%C5%9F_Milletler_%C3%87ocuk_Haklar%C4%B1na_Dair_%C3%B6zle%C5%9Fme
- <http://www.wiki-zero.co/index.php?q=aHR0cHM6Ly90ci53aWtpcGVkaWEub3JnL3dpa2kvJUMzJTg3b2N1a19oYWtsYXllQzQlQjE>

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol'un "Düzenzedeler" adlı kitabında yayımlanan yazısı

Altı da Üstü de Bir Yerin

Zonguldak'ta salt, taş kömürü madeni yoktur. Zonguldak'ta, maden işçisi de bir madendir.

"Bir kez de mikrofonumuza söyler misiniz aynı sözlerinizi?"

"Elbette söylerim. Bir kez değil, on kez de söylerim. Radyo mikrofonunu getirsinler, televizyon mikrofonunu da getirsinler, onlara da söylerim bu sözleri. Memlekette herkes duymalı, öğrenmeli bunu. Zonguldak'ta asıl maden, biziz..."

Maden işçisi, burada, kömür madeninden daha kıymetli madendir. Doktorların elinde, avukatların elinde, bizden daha verimli bir maden bulunmaz yeryüzünde de, yer altında da."

Zonguldak'ta, istirahat almak için hastaneye giden maden işçisine, ille de kendi özel muayenehanesinden geçmesini şart koşmayan doktorlar da vardır.

İsteddiği istirahat süresine göre, maden işçisinden 300-500 lira açıktan para almayı "Buranın

normal işlerinden" saymayan doktorlar da bulunabilir, burada.

Ameliyat edeceği ve kendisine hastanede boş bir yatak bulacağı maden işçisinden özel muayenehanesinde en az bin lira açıktan para almayı mesleki alışkanlık haline getirmemiş doktorlara da rastlanabilir burada, herhalde.

Her meslekte, o mesleğin kişilerinin çoğunlukla uygulamaları yöntemlerin dışına çıkabilen kişilerin bulunması doğaldır. Bu nedenle, Zonguldak'ta, doktorlar arasında böyle kişilerin de bulunabileceği umudunun yitirilmemesi gerekir.

“Bu sözlerinizi de bir kez de mikrofona söyler misiniz?”

“Biz şahsen rastlamış değiliz. Duymuş da değiliz. Fakat kimbilir? Derimize süllük gibi yapılmayan, kanımızı süllük gibi emmeyen doktorlar da vardır herhalde.”

Doktorlardan başka Zonguldak'ta bir de, mesleklerinin saygınlığına ve onuruna yaraşır biçimde görev yapan avukatların da bulunduğu düşünülebilir.

Kişi, saman yığını içinde iğne bulmak inadı ve sabırla aramaya girişse, burada da bu tür avukatları belki bulabilir.

Köylerde, iş yerlerinde ve işletmenin yönetim kadrolarındaki “Anlaşmalı adamları”ndan kurdukları ve bir iş kazası olduğunda kendiliğinden çalışmaya başlayan özel örgütlerine gereksinim duymaksızın görevlerini yapan avukatlar da vardır sanırsız, burada.

“Ölümlerle sonuçlanan bir iş kazası oldu, değil mi? İşletmenin müdüründen önce haber, şehirdeki avukatlara gider. Her avukat, buradaki adamları vasıtasıyla, kazada ölen kişinin adını, yaşını kimliğini, köyünü, adresini on dakikada, en geç onbeş dakikada

hemen öğrenir. Ölenin köyündeki kendi adamına haber salar. Avukatı o köydeki temsilcisi, ölenin ailesine gider. Önce başsağlığı dileğinde bulunur. Sonra da şehirdeki en iyi avukatın, filanca avukat olduğuna inandırmaya çalışır o aileyi. Kazanın mahkemesi görülecek ya... Mahkeme sonunda, kazadaki kusurun yüzde yüzü EKI'ye ait çıkarsa, ölen işçinin ailesinin alacağı tazminat yüksek olur. 250-300 bin lirayı bulur. Avukatçılıkta en büyük kâr, böyle davalarda kazanılır.”

Ölen işçinin köydeki ailesine gönderilen “Temsili”... “Kentin en iyi avukatı falancadır” nutukları... Varisin eline peşin sayılan 15-20 bin lira para... Bu kadar çok parayı tüm yaşamı süresince ilk kez bir arada ve üstelik avucunun içinde gören hane halkı... Ve, ellerinden alınan bir vekâletname...

Müvekkiliyle ilişkisini, kurduğu anda kesmeyen ve müvekkilinin hakkı olan 250-300 bin liralık tazminatı kendi cebine indirmeyen avukatlarında varlığı, bir fantezi değil, bir gerçektir, burada.

Zonguldak'ta salt, taş kömürü madeni yoktur. Zonguldak'ta, maden işçisi de bir madendir.

Yeraltı çalışma koşullarında sömürülen maden işçisi, yetmezmiş gibi sanki bu sömürüldüğü, bir de nefes almaya çıktığı yeryüzünde, yeryüzü düzeninin sömürü kaynağı, yeryüzü düzeninin düzenbazlarının madeni olmaktadır. •

Otopsi
Cengiz Özakıncı

ATATÜRK'ÜN REDDETTİĞİ İNGİLTERE KRALİYET NİŞANI

Başarının somut ölçütlerle saptandığı bilim, tıp, spor vs. alanlarda uluslararası ödüller, unvanlar, madalyalar onu gerçekten hak edenlere verilir; gelgelelim siyaset, edebiyat vs. alanlarda durum böyle değildir. Siyasal nitelikli ödüller somut ölçütlere değil, ödül veren kişi ya da kurumun öznel değer yargılarına göre verilmesi nedeniyle, hep tartışmalara yol açmıştır. Çünkü siyasi ödüller, verilmesi zorunlu olmayan; politik beklentiler karşılığı, çıkar gözetilerek verilen; çıkara aykırı bulunursa verilmeyen, dahası verildikten sonra geri alınabilen türden

ödüllerdir. İşte İstanbul gazetelerinin 1932'de (Atatürk soyadı almadan iki yıl önce) Gazi Mustafa Kemal'e İngiltere kralı tarafından verileceğinden söz ettikleri *Garter (Dizbağı)* nişanı da böyle bir nişandı.

28.08.1932 günlü *Vakit* gazetesi Londra muhabirinin gönderdiği bir haberi baş sayfada kırmızı çerçeve içerisine şöyle duyuruyordu:

İngiltereden Gazi'ye - İngiltere En Soylu ve En Onurlu Rütbesini Sunuyor.

Londra, (Özel) - Son günlerde Londra'nın siyasi çevrelerinde güçlü bir haber dolaşmaya başladı:

İngiltere kralı, eski Portekiz kralı Manuel'den boşalan Garter nişanını, Gazi Mustafa Kemal Hazretleri'ne sunacak, İngiltere kralının veliahtı ya da oğullarından biri, bu nişan ile kordonunu Ankara'ya götürerek Türkiye Cumhurbaşkanı'na teslim edecek ve bu olay bu yılın sonundan önce gerçekleşecektir. Alınan bilgiye göre bu nişanı taşıyanlar, Heralds' Colledge'de gizli bir toplantı yaparak İngiltere'de, en soylu en onurlu sayılan bu nişan ve kordon üzerinde görüşmüşlerdir. İngiltere'de bu nişanı taşıyanlar, hep ilk safta bulunurlar ve diğer rütbe ve unvan sahipleri daha geride kalırlar. (...) Nişan sahipleri gerçekleştirdikleri toplantıda şu anda boş bulunan makama Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa

Kemal Hazretlerini seçmişlerdir. Londra'nın diplomasi çevrelerinde yayılan haberlere göre Ankaradan gerçekleştirilen yoklama, memnuniyete değer bir sonuç verdiği için, nişanın verilmesi kesindir.

Bu duyurunun özeti, aynı gün, Akşam gazetesinin baş sayfasında "İngiliz Kralı, Gazi Hazretleri'ne En Büyük Nişanı Tevcih Edecek" başlığıyla yayımlanıyordu.

Ertesi gün Vakit gazetesi başyazarı Mehmet Asım, konuyu başyazarısında işlediği gibi, gazetenin baş sayfasında da İngiltere Kralı'nın

Gazi'ye Hediye Edeceği Nişan / Garter Nişanının Hususi Kıymet ve Ehemmiyeti

Vardır başlığıyla, yeni bilgiler veriliyordu:

- Dünkü nüshamızda Londra muhabirimizin verdiği

Yerelî Nisâhanında
Mizah Sayfası
Yazında
Ahşen Bey Vak'ası
Seyahat harâkâtına
kâhşayn

VAKIT

15 İncel Yıl - Sayı : 5397 İktisadî Takvîmî : 2029 PAZAR 9 İncel 28 - Ağuştos - 1932

İngiltereden Gaziye:

İngiltere en asil ve en şerefli rütbesini tevcih ediyor

İngiliz Kralı Hz.

Londra, (İstanbul) — Son günlerde Londra'da sîyasî mahallelerde tezvîzî bir haber dâvâsına intisab eden İngiliz kralı, azîz şâhîzâde Garter nişânını, kâhîzâde Mustafa Kemal Hâzretlerimize tevcih etmiş ve bu nişânı tevcih eden ilk ve en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır.

Bir şehit akşamı

AKŞAM

15 İncel Yıl - Sayı : 5397 İktisadî Takvîmî : 2029 PAZAR 9 İncel 28 - Ağuştos - 1932

İngiltere en büyük rütbeli nişanını Gazi Hz. ne tevcih ediyor.

AKŞAM

15 İncel Yıl - Sayı : 5397 İktisadî Takvîmî : 2029 PAZAR 9 İncel 28 - Ağuştos - 1932

İngiliz kralı Gazi Hz. ne en büyük nişanı tevcih edecek

Londra, 27 — Londra'da sîyasî mahallelerde tezvîzî bir haber dâvâsına intisab eden İngiliz kralı, azîz şâhîzâde Garter nişânını, kâhîzâde Mustafa Kemal Hâzretlerimize tevcih etmiş ve bu nişânı tevcih eden ilk ve en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır.

15 İncel Yıl - Sayı : 5258 İktisadî Takvîmî : 2029 Pazartesi 9 İncel 29 - Ağuştos - 1932

İngiltere Kralının Gaziyeye hediye edeceği nişan

Garter nişanının hususî kıymet ve ehemmiyeti vardır

Türk - İngiliz dostluğu

Dünyâ şâhîzâde Mustafa Kemal Hâzretlerimize tevcih eden İngiliz kralı, azîz şâhîzâde Garter nişânını, kâhîzâde Mustafa Kemal Hâzretlerimize tevcih etmiş ve bu nişânı tevcih eden ilk ve en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır. Bu nişânın tevcihi, İngiltere'nin en asil ve en şerefli rütbesini tevcih eden kraldır.

biçimde aktarmaktadır: "Londra'da yayılan belgeye dayalı bir habere göre Garter nişanı ilk kez tam anlamıyla halk adamı olan bir kişiye verilecektir. Haber aldığımız göre bu kişi Türkiye Cumhuriyetini Gazi Mustafa Kemal Hâzretleridir. En yüksek diplomasi çevreleri, Londra'dan Ankara'ya gönderilen bir özel görevlinin Londra'da memnuniyete değer sonuçlar elde ettiğini söylemektedirler."

29.08.1932 günlü Cumhuriyet ve Akşam gazeteleri de nişan verme konusunuyla ilgili haberleri baş sayfalarından duyurmayı sürdürüyorlardı. Akşam gazetesi nişanın görüntülerini de yayımlamış ve aynı gün Cumhuriyet gazetesi "İngiliz Kralı'nın Bir Cemilesi / Corç hâzretleri Büyük Gaziyeye Garter nişanını tevcih edecekler" başlığı altında, İngiltere kralının üzerinde bu nişan bulunan bir fotoğrafının yer aldığı haberi "keyfiyet Türkiye Cumhuriyet hükümetinden istizmaç edilmiştir" (hükümetin bu konudaki eğilimi sorulmuştur) diye bitiriyordu.

Vakit, 28.08.1932 (üstte)
Akşam gazetesi, 28.08.1932 (ortada)
Vakit gazetesi, 29.08.1932
mühim bir haber vardı. (...) Londra muhabirimizin verdiği bu haberi dünkü posta ile gelen ve Paris'te çıkmakta olan Chicago Tribune gazetesinin Londra muhabiri de gazetesine bildirmekte ve haberi şu

Gazeteler İngiltere kralının Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e vereceğini duyurdukları Garter nişanının tarihçesine ilişkin özet bilgiler verirken, bu nişanın en önemli özelliğini okuyuculardan gizlemişlerdi. Garter nişanı İngiltere Krallığı'nın "koruyucu aziz" olarak benimsediği

Saint George'a bağlı bir Hristiyan Tarikat simgesi idi. İngiltere Kralı'nın çağırısıyla tarikata giren siyasilere, giriş töreninde bu Hristiyan tarikatın ilkeleri, kural-ları, tüzüğü ve amaçları doğrultusunda çalışacaklarına and içerek ^[1] ve törenle *Garter Şövalyesi* nişanını kuşanıyorlardı.

Gazetelerin nişanla ilgili olarak sözüünü etmedikleri bir diğer gerçek, İngiltere'nin geçmişte iki Osmanlı padişahına bu nişanı vermiş olduğuydu. Hem *Müslümanların Halifesi* hem *Hristiyan Tarikat Üyesi* olmak bağdaşmaz olmasına

karşın, Halife Sultan Abdülmecid, Osmanlı'nın toprak bütünlüğünü İngiltere desteği olmaksızın koruyamayacağını görünce, bu desteği sağlayabilmek uğruna 1856'da İngiltere'nin çağırısıyla bu İngiliz Hristiyan tarikatına girip Garter Şövalyesi nişanını kuşanan ilk Osmanlı padişahı olmuştu. Abdülmecid'in bu Hristiyan tarikatına giriş töreninin ayrıntıları, İngiltere'nin resmi gazetesi olan "The London Gazette"nin 19 Kasım 1856 günlü

İngiliz Kralının Bir cemilesi Corç Hz. Büyük Gazi'ye Garter nişanını tevcih edecekler

İngiltere Kralı Corç Hz.

Londra'dan bildirildiğine göre Kral Jorj Hz. İngiltere'nin en büyük nişan ve rütbesi olan ve sa-buk Portekiz Kralı Emanoel'den inhilâl eden Garter nişanını Gazi Hz. ne ihda etmeğe karar vermiş-tir. İngiliz Velihahtı veya Prens-kerinden birisi, bu senenin niha-

Cumhuriyet gazetesi,
29.08.1932.

ekinde tüm ayrıntılarıyla yayımlanmıştı. Buna göre, Abdülmecid, İstanbul'da, İngiltere Büyükelçisi Stratfor ve İngiltere'den gönderilen görevlilerce düzenlenen törenle hristiyan tarikata katılmış ve Garter nişanını kuşanmıştı.

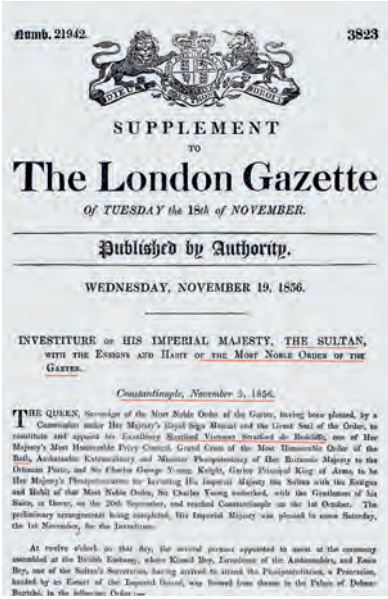
Abdülmecid'ten 11 yıl sonra, bu kez de Abdülaziz, yine Osmanlı toprak bütünlüğünü İngiltere'nin kanatları altına girerek korumak ve İngiltere'den borç almak umuduyla 1867'de İngiltere'ye gitmiş; İngiltere'nin siyasi ve ekonomik desteğini alabilmek için, İngiltere Kraliyet ailesinin bağlı olduğu bu Hristiyan tarikata

törenle katılmış; Hristiyan tarikatın amaçlarına hizmet edeceğine and içerek Garter Şövalyesi nişanı kuşanmıştı.

İşte Vakit, Akşam ve Cumhuriyet gazetelerinin, İngiltere Kralı'nın Cumhurbaşkanı Gazi Mustafa Kemal'e İngiltere'nin en yüksek, en saygın Garter nişanı sunacağı haberini verirken hiç söz etmedikleri gerçekler bunlardı. 29.08.1932 günlü Vakit'a göre: İngiltere'den özel bir görevli

Garter Şövalyesi nişanı.

Abdülmecid'e Garter Şövalye Nişanı verildiği raporu, İngiltere resmi gazetesi London Gazette'de.

Ankara'ya gelmiş, nişan konusunda hükümetle görüşmüş; hükümet bu konuda olumlu görüş belirtmişti; nişan sunumu kısa süre içerisinde gerçekleşecekti.

Gelgelelim böyle olmadı. 28, 29 Ağustos'ta gazeteler bu haberleri yayarken Başbakan İnönü İstanbul'da, Atatürk Yalova'daydı. İnönü 29 Ağustos günü derhal Yalova'ya gitti. Konuyu görüştiler. Vakıf gazetesinin 29 Ağustos günlü haberi hükümetçe derhal yalanlandı.

Kraliçe Victoria'nın Sultan Abdülaziz'e Garter Şövalye Dizbağı Nişanı verdiğine dair haber. The Times, 18.07.1867

vessels to keep pace with the Victoria and Albert. While the Royal yacht was slowly dropping down to her berth, the Queen was visible on deck conversing with the Sultan, and it was seen with earnest satisfaction that His Majesty had received the Garter at the hands of our gracious Sovereign, and wore the blue ribbon over his shoulder. A quarter of an hour or more elapsed before the Queen went on board the Alberta from the Royal yacht, having taken formal leave

Vakıf Hükümet'in yalanlamasını 30 Ağustos sayısında birinci sayfadan duyururken şöyle diyordu:

"Yalova'dan gelen haberlere göre: bu yolda bir nişan armağanı için Londra'dan hiç bir istimzaç (soru, yoklama) gerçekleşmemiştir. Bunun üzerine bu konuda bilgi yoktur açıklaması yapılmaktadır. Diğer yandan İstanbul'da bulunan İngiliz Büyükelçisi Sayın Sir George R. Clark da kendisinin resmen böyle bir tasarıdan bilgisi olmadığını söylemiştir. Ancak haberin yalanlanıp yalanlanmayacağı sorulunca resmen bilgisi olmadığını bu konuya ilişkin yalanlama yetkisi bulunmadığını da eklemiştir. Şimdilik bu haber yalnız Paris'te çıkan Chicago Tribune gazetesinin Londra'dan gerçekleşen haberiyle doğrulanır bir nitelikte kalmakla birlikte böyle bir nişanın bir Türk yurttaşınca kabul ve talikinin bir Anayasa Sorunu olduğu anlaşılmaktadır."

Vakıf, bu yazının sonunda, yabancı devlet siyasi nişan ve madalyaları konusunun 1924'te TBMM'de Anayasa görüşmeleri sürecinde tartışıldığı ve meclisin bu konusundaki eğiliminin olumsuz olduğunu aktarıyordu.

Anlaşılan o ki: İngiltere, Gazi Mustafa Kemal'e Garter Şövalyesi nişanı verecek olursa kabul edip

etmeyeceğini basın aracılığıyla açıklamış, Atatürk'ün nabzını basın yoluyla ölçmüş;

hükümetimiz de bu haberleri yalanlayarak, böyle bir nişan verelecek olursa kabul edilmeyeceğini aynı yolla, basın aracılığıyla duyurmuştu.

Vakıt'tan bir gün sonra 31.08.1932 günlü Hakimiyet-i Milliye'de yayımlanan "Nişan Meselesi / İstanbul Arkadaşlarımızın Dağdağalı Neşriyatı" başlıklı yazı, Türkiye Cumhuriyeti'nin yalnızca İngiltere'nin Garter Şövalye nişanı değil, bütün yabancı siyasi nişan, unvan ve madalyalarla ilgili tutumunu ortaya koyacaktı:

"Bir iki günden beri İstanbul gazetelerinde Londra'dan gelen bir haber çevresinde dağdağalı yayınlar görüyoruz. Bu Londra haberi Cumhurbaşkanı Hazretlerine İngiltere'nin büyük bir nişan vereceğinden söz etmektedir. (...) Fakat doğrudan nişan üstünde böyle çok yayınlara gerek olmadığını anlamak için çok düşünmeğe gerek yoktur. **Biz yüzyılın yepyeni bir Cumhuriyetiyiz. Nişanımız yoktur. Biz nişan alıp vermiyoruz.** Bunu herkes bilir. İstanbul'daki arkadaşlarımız da herhalde bilmelidir."

Gazi Hz.ne
İngiltereden
Takdimidüşünülen nişan hakkındaki tahkikatımız

İngiltere Kıralı Beşinci Jorj Hazretleri tarafından Reiscümhur Gazi Hazretlerine ihdası mütasavver olduğu Londradan haber verilen Garter nişanı hakkında alâkadar mahafil nezdinde dün tahkikat yaptık. Yalovadan gelen haberlere göre bu yolda bir nişan ihdası için Londradan hiç bir istimzaç vukubulmamıştır. Binaenaleyh bu hususta ademî malumat beyan edilmektedir. Diğer taraftan İstanbulda bulunan İngiliz sefiri Sir Klark Ruj Cenapları da kendisinin resmen böyle bir tasavvurdan haberdar olmadığını söylemiştir. Lâkin haberin tekpiz edilip edilmeyeceği soru

Vakıt gazetesi, 30.08.1932

Nişan Meselesi.

İstanbul Arkadaşlarımızın Dağdağalı Neşriyatı.

Bir iki gündenberi İstanbul gazetelerinde Londradan gelen bir hadisin etrafında dağdağalı neşriyat görüyoruz.

Bu Londra hadisi Reiscümhur Hazretlerine İngilterenin büyük bir nişan vereceğini zikretmektedir.

Fakat bizzet nisan üstünde fazla neşriyate mahal olmadığını anlamak için çok düşünmeğe lüzum yoktur.

Biz asrın yepyeni bir Cumhuriyetiyiz. Nişanımız yoktur. Biz nişan alıp vermiyoruz.

Bunu herkes bilir. İstanbul arkadaşlarımız da herhalde bilmelidir.

Hakimiyet-i Milliye,
31.08.1932

Bu tutum 26.11.1934 gün ve 2590 sayılı kanunda "Türkler yabancı devlet nişanları da taşıyamazlar" sözleşmeyle yer alacaktı. Burada söz konusu olan **devlet** nişanları, yani **siyasi** nişanlardı; yoksa bilim, tıp, spor vs. siyaset dışı alanlarda kazanılan uluslararası ödüller, madalyalar, unvanlar değil.

Ankara'daki İngiltere Büyükelçisi Percy Loraine, İngiltere Dışişleri Bakanlığı'na, Sir L. Oliphant'a gönderdiği 02.06.1938 günlü yazısında şöyle diyordu:

"Atatürk'ün G. C. B.

(grand cross of bath / bir çeşit şövalyelik unvanı) taşımayacağını ve onu bu nişanla tasavvur dahi edemiyorum, onlar böyle bir nişanı burada ne verir ne de takarlar ve şahsen ben bu unvan sunulduğunda onu şaşır-tacağını düşünüyorum. Halkı da ona bunun yeteri kadar önemli olmadığını bir sultanın garter (İngiltere'de dizbağı nişanı) aldığını söyleyebilir. (...) Bu nişan onun için yeteri kadar çok önemli olmaz ve söyleme tehlikesini bile göze alamayız ancak nezaketen, özellikle hiç hoş olmaz. (...) Onun konumu Hitler ve Mussolini'nin

Atatürk'ün İstiklal Madalyası, tabutunun önünde.

Atatürk'ün cenazesi Anıtkabir'e taşınırken İstiklal Madalyası en önde. 10.11.1953

konumu gibi değildir. "Diktatör"ün tanımı yapma yetkisine biz sahip miyiz? Bana göre ilmi olarak diktatör değil." [2]

Görüleceği üzere, İngiltere, değil Atatürk'e nişan vermek, bunu kendisine söylemekten dahi korkmakta; çünkü Atatürk tarafından reddedileceğini bilmektedir.

Atatürk, Cumhuriyet döneminde göğsünde yalnızca İstiklal Madalyası

taşıdı. 10 Kasım 1938'de tabutunun önüne konulan; 10 Kasım 1953'te cenazesi Anıtkabir'e götürülürken kortejin en önünde yer alan, işte hep o İstiklal Madalyası'ydı.

30 Ağustos Zaferimizin 96. yıldönümünde, bu yurdu bize armağan eden, istiklalimizin, bağımsızlığımızın, çağcıl aydınlanmamızın simgesi Atatürk'e, tüm şehitlerimize, İstiklal Madalyası

kazanmış tüm gazilerimize; asla ödenecek borçluluk duygularımızla; ve en derin saygılarımızla...•

cengiz

ozakincibd@gmail.com

Kaynakça:

[1] Garter Şövalyesi nişanı verilen kişi törende şu sözlerle ve içer: "You being chosen to be one of the Honourable Company of the most noble Order of the Garter shall promise and swear by the Holy Evangelists, by you here touched, that wittingly and willingly you shall not break any statute of the said Order, or any article in them contained, the same being agreeable and not repugnant to the Laws of Almighty God and the Laws of this Realm, as far forth as to you belongeth and appertaineth, so help you God and his Holy Word." (Kaynak: The History of the Most Noble Order of the Garter. To His Royal Highnes George-August, Prince of Wales, etc. Knight and Companion of the Most Noble Order of the Garter. s.339)

[2] Dr. Hv. Korg. Erdoğan Karakuş, "İngiliz Belgelerinde İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk-İngiliz İlişkileri 1938-1939", Ankara Genelkurmay Basımevi, 3. basım, 2004, s. E-19, 20, 21.

Bilginizi Denetleyin

1-En genç bilim insanı unvanını elinde tutan Türk bilim insanı kimdir?

- a-Oktay Sinanoğlu
- b-Cahit Arf
- c-Hulusi Behçet
- d-Behram Kurşunoğlu

2-Havanın cisimlere uyguladığı kaldırma kuvvetini ölçen alete ne isim verilir?

- a-Manometre
- b-Barometre
- c-Altimetre
- d-Batimetre

3-Sıtma mikrobunu taşıyan canlı hangisidir?

- a-Karafatma
- b-Pire
- c-Sivrisinek
- d-Kene

4-John Logie Baird neyi icat etmiştir?

- a-Radyo
- b>Otomobil
- c-Televizyon
- d-Navigasyon

5-“Manisa Dağı” diye bilinen ve en yüksek noktası 1513 metreye ulaşan dağımızın diğer adı nedir?

- a-Mescit Dağı
- b-Süphan Dağı
- c-Kop Dağı
- d-Spil Dağı

6-Afrika'nın en yüksek dağının adı nedir?

- a-Kilimanjora Dağı
- b-Kenya Dağı
- c-Karisimbi Dağı
- d-Mawenzi Dağı

7-Üç tane kalbi olan hayvan hangisidir?

- a-Denizanası
- b-Köpekbalığı
- c-Salyangoz
- d-Ahtapot

8-Bir gün kaç saniyedir?

- a-86 400
- b-98 440
- c-89 500
- d-91 200

9-“Alpinizm” ne demektir?

- a-Atletizm
- b-Dağcılık
- c-Binicilik
- d-Eskirim

10-Avrupa şampiyonu ilk Türk Boksörü-müz kimdir?

- a-Ertuğrul Ergezen
- b-Eyüp Can
- c-Cemal Kamacı
- d-Onur Şipal

11-Araba yarışlarında yarışmanın bitimini gösteren bayrak ne renktir?

- a-Siyah-beyaz damalı bayrak
- b-Sarı bayrak
- c-Sarı-kırmızı çizgili bayrak
- d-Siyah ortası turuncu noktalı bayrak

12-Dünyaca ünlü “Sümela Manastırı” hangi ilimizdedir?

- a-Trabzon
- b-Rize
- c-Artvin
- d-Samsun

Masalsiz Olmuyor

ZAMAN ZAMAN bunaldığım anlarda kendime sorarım:
“Niye hâlâ gülümseyebiliyorum, umutlanıyor, yaşamaya devam etmek istiyorum?”

Niye, bin yerden esen vahşet rüzgarlarınının tokatlarına rağmen ayakta kalmaya çalışıyorum?

Yarın ne getirir bilemezken ve her gün acılarım katlanırken nasıl umutlanabiliyorum?”

Yazan: NECEF UĞURLU

İNSANLIK TARİHİNDE hiç bu kadar saldırgan, yıkıcı bir kültür inşa edildi mi acaba? İnsan zekâsının, muhayyilesinin bilimde, tıpta harikalar yarattığı bir zamanla aynı anda nükleer bir intihar korkusu ile yaşıyoruz; bu ne perhiz bu ne turşu misali nasıl bir saçmalaktır insanlığın kendi kendine yaşattığı.

Soruyorum, üzülüyorum. İşte böyle anlarda beni teselli edecek çocukluğumun masallarını anımsamaya çalışıyorum. Belki o masalları dinlediğim atmosfer, “illüzyon” aradığım.

Acaba benim masallarımın ahali ne oldu, kahramanlarım öyle mi kaldılar yoksa değiştiler mi?

Kulağıma gelenler doğru olabilir mi, yoksa: Rapunzel paraya dayanamayıp şampuan reklamını kabul etti mi?

Sindirella'nın evliliği yürüdü mü, yoksa Prens onu aldattığı sevgilisiyle Bodrum'da yakalandı mı?

Hansel ve Gretel çifti ormanı verip yerine ağaçların kesilip yapıldığı sitelerinde mi oturuyorlar?

Heidi ise dağları bırakıp bir tv yarışma programında jüri olmuş olabilir mi?...

O güzelim masalların karakterleri bıraktığımız yerlerde mi yoksa bizim muhayyelimizle birlikte çoktan sapıtıp değiştiler mi?

İyi senaryoların temelinde aslında masum bir çocuğun dudağından dökülen “anne bana bir masal anlat” sözleri vardır. Romanlar, öyküler, diziler, filmler hepsi aslında özünde bu isteğin cevabıdır. Masalcıların da hayatı bazen bir masal gibi olabiliyor. Gelin şöyle bir bakalım.

Mesela Andersen... Ayakkabı tamircisi bir baba ile çamaşırçı alkolik bir annenin hayaller kuran oğluymuş.

Fakir evlerinin duvarları arasında aynı hikayenin hem

uşağı, hem kralı, hem prensi olarmış. Komşuları olan papazın kütüphanesinden bol bol kitaplar ödünç alır okurmuş. Ama hayal gücünü asıl uyaran kişi babasıymış. Her gece yatağının yanında ona La Fontaine'den Binbir Gece Masalları'ndan okurmuş.

Andersen 14 yaşında Kopenhag'a gitmiş, önce dansçı olmayı denemiş sonuç hüsrana olunca, 17 yaşında yazdığı bir oyununun bir dergi tarafından yayımlanması ile Kopenhag Üniversitesi'nden burs

kazanıp yazmaya devam etmiş.

Andersen daha sonra kraldan yurtdışına çıkmak için izin alıp Paris'ten başlayarak İtalya, Prag gezilerini yapmış. Büyük ününü 1835'de basılan içinde "Kibritçi Kız", "Güzel Prenses ve Bezelye", "Küçük Deniz Kızı" gibi masalların bulunduğu Çocuk Masalları kitabıyla sağlamış. Bildiğimiz diğer önemli masalları "Parmak Çocuk", "Sinderella", "Kurşun Asker", "Çirkin Ördek Yavrusu"dur.

Hans Christian Andersen

Andersen diri diri gömülmeden korktuğu için yatağının başucunda komodininin üstünde hep "Ölmedim, uyuyorum." notu bırakmış. Yazar, sayıları 200'ü aşan masalları ile tanınıyor. Bu eserleri okuyunca insan neredeyse ölmeye, uyuduğuna inanıyor!

Hep görmek istediği Atina ve İstanbul'a da gelmiş. Bu geziden 2 yıl sonra yazdığı "Bir Şairin Çarşısı" adlı kitabı ile Kapalıçarşı'yı, Üsküdar'ı, Galata'daki Mevlevihaneyi, Boğaziçi'ni o dönemin İstanbul'unu anlatmış.

Andersen diri diri gömülmeden korktuğu için yatağının başucunda komodininin üstünde hep "Ölmedim, uyuyorum." notu bırakmış. Yazar, sayıları 200'ü aşan masalları ile tanınıyor. Bu eserleri okuyunca insan neredeyse ölmeye, uyuduğuna inanıyor!

GELELİM BİR BAŞKA masal kahramanı Heide'ye, Japon sinemacılar Miyazaki ve Takahata'nın animasyonlarıyla Heidi çizgi film haline getirilmeden önce kitapları yüzü aşkın dilde basıldı.

Heidi de yazarı gibi Alpler'de çocuk olmuş. Tıpkı Johanna'nın evlenip Zürih'e yerleşince doğduğu yer olan Hirzel'i özlemesi gibi, Heidi de Clara'ya arkadaşlık etmek

Johanna Spyri
ve Masal
Kahramanı
Heidi

için Frankfurt'a gittiğinde Dörfli'ye bir daha dönmeyeceğini düşünüp gizli gizli ağlıyordu ya...

Johanna, önce ciğerlerindeki rahatsızlık nedeniyle oğlunu birkaç ay sonra da eşini kaybettiğinde iyice sarsılıyor. Yaşamının son 15 yılını çeşitli hayır kurumlarında gönüllü işler yaparak geçiriyor. İsviçreli yazar Johanna Spyri 50'den fazla öykü ve birçok roman kaleme almış. Kitaplarının gelirini savaş yaralılarına bağışlamış.

1 939 YILININ HAZİRANINDA Tebriz'de beş çocuklu yoksul bir Azeri işçi ailesinin oğlu olarak dünyaya gelen Samed Behrengi 29 yıllık yaşamı boyunca öğretmenlik, çocuk hikayeleri ve halk masalları yazarlığı, derleyicilik ve çevirmenlik yapıyor. Masallarındaki mesaj aslında büyükleredir. Ama sen misin büyüklerin anlayabileceği masallar yazmaya kalkan... Halk edebiyatından ve folklorundan yaptığı derlemeleri temel alarak belki de dünyanın en nitelikli çocuk hikayelerini yazmış. Ama bir masalını bütün dünya dinledi: Küçük Kara Balık.

Yazar, bu hikayesi ile devrimci halk rüyasını, bir balığın denizlere açılmak istemesi ile dile getirmiştir.

Cesaretin önemine vurgu yapan Behrengi, balığın hep aynı şeyleri yapmaktan sıkılıp tüm tehlikeleri

Samed Behrengi ve Küçük Kara Balık

Yazar, bu hikayesi ile devrimci halk rüyasını, bir balığın denizlere açılmak istemesi ile dile getirmiştir.

göze alarak denize ulaşma çabası ile gösterir.

Şah Rıza Pehlevi'nin, istihbarat örgütü olan SAVAK'ın halk üzerinde görülmemiş baskılar uyguladığı malûm. Bu baskıdan yazarlar ve kitap evleri de paylarına düşeni almıştır. Behrengi'nin 1968 yılı Ağustos ayında 29 yaşında, Aras Nehri'nde boğularak öldüğü söylense de, onu tanıyanlar bu zamansız ve şüpheli ölümün bir düzmece olduğunu görüşündedirler.

İran'da hâlâ yasaklı olan Küçük Kara Balık, hayatı sorguluyor. Bir balığın serüvenlerinin neden sakıncalı yasaklı olduğunu anlayabilmek için yarım saat ayırıp kitabı okumak

yeterli. Bırakın büyükleri, çocukları Savak bile anlamış kitabı okuyunca!

LEWIS CARROLL'UN hayatı boyunca dinine bağlı olmasına ve din adamlığı da yapmasına rağmen en büyük sevdası matematik ve mantıktır. Küçüklüğünden bu yana şiir ve hikaye de yazmaktadır. Onun tanınmasını sağlayan masal ise Alice Harikalar Diyarında'dır.

Eser, bir matematikçinin küçük bir kıza iyi zaman geçirtme çabalarının ürünüydü derler ve eğer Alice Liddell isimli küçük kız ısrar etmeseydi, bu masal yazılmayacaktı tabii.

Carroll küçüklüğünden beri kekelediği için sosyal hayatta sıkıntı yaşamış, ama ilginç olan çocuklarla konuşurken kekelememesi imiş. Alice hikayelerini anlatırken kendisini "Dodo Kuşu" olarak yan rolde oynamış. İlk basıldığı 1865 yılından beri Alice yeni okuyucularla birlikte tekrar tekrar beyaz

tavşanı takip etti. Yazdığı bu masal, o dönem popüler ağrı kesici afyon bazı, Laudanum'un yüksek dozda kullanılması sonucu oluşan halüsinasyonlar mıydı, tartışılıyor...

MASAL DÜNYASININ Muhteşem İkili Wilhelm-Jacob Grimm Kardeşler'i yazımızda anmadan geçmek olmaz...

Rapunzel, Uyuyan Güzel, Çizmeli Kedi, Bremen Mızıkacıları, Pamuk Prenses ve Yedi Cüceler, Farelî Köyün Kavalcısı, Kırmızı Başlıklı Kız... Herkesçe bilinen bu masallar, iki Alman kardeşin armağanıdır insanlara.

Grimm Kardeşler Almanya'yı dolaşarak çeşitli mahalli lehçeleri incelemişler ve halk hikayelerini toplayarak edebi bir üslupla yeniden yazmışlar. 2 ciltlik "Çocuk ve Yuva Masalları" adlı kitaplarının önsözünde "Bu masalları elden geldiğince temiz tutmaya çalıştık, ne bir olay ekledik, ne birini güzelleştirdik

ne de değiştirdik." derler. Grimm kardeşlerin bilim adamı olarak en büyük başarıları Alman filolojisini ve klasik filolojiyi birer bilim alanı olarak kurlmalarıdır.

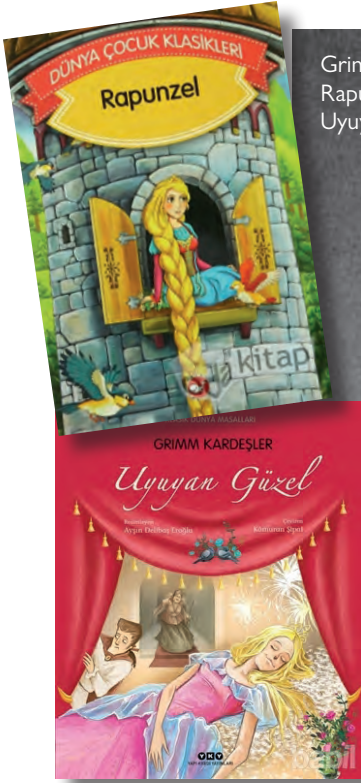
LA FONTAINE (1621-1695)'den bahsetmeden nereye? Evi halen "Jean de la Fontaine Müzesi" olarak kullanılıyor.

La Fontain gençlik döneminde ciddi bir

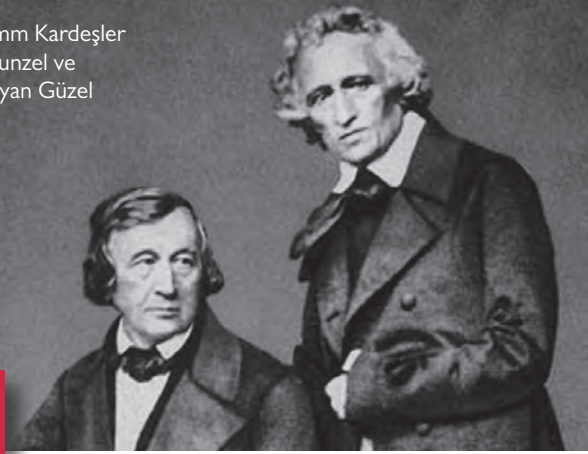

Lewis Carroll
ve eseri Alice
Harikalar
Diyarında

Grimm Kardeşler
Rapunzel ve
Uyuyan Güzел

YA, 18. Y'DA YAŞAYAN İrlanda'lı Jonathan Swift tarafından kaleme alınan Gulliver'in Gezileri adlı roman dünya edebiyatının en önemli politik-ironi eserlerinden biri değil mi?

Eser ülkemizde her ne kadar çocuk edebiyatı olarak kabul edilse de, durum çok farklı. Kitap İngiltere'nin baskıcı politikalarına yöneltmiş çok sert bir eleştiri ve

ilahiyat eğitimi almış sonra Hukuk Fakültesi'ni seçmiş ve ilk görevini Paris Parlamentosu'nda avukat olarak yapmış. Daha sonra yanında çalıştığı bakan sayesinde edebiyat çevresine giriyor.

Bilinen fablları arasında Tilki ile Karga, Ağustos Böceği ile Karınca, Kurtla Kuzu'yu okumayan var mı?

La Fontaine'in hikayelerinde, tek bir zümre, tek bir din ve millet kastedilmez. Farklı din ve kültür-lere mensup insanlara gösterdiği hoşgörü dolayısıyla ayrı bir yere sahiptir La Fontaine ve şüphesiz bir milli kahramandır Fransa'nın.

taşlamadır. Yazar bu nedenle İrlanda'nın ulusal kahramanı olmuştur.

Şimdi anlıyorum ki masalları uyutup, rahatlattıkları için değil bilinçlendirdikleri için çok sevmişim.

VE GELELİM BU MASALLARI başka bir boyuta aktaran Walt Disney'ye. O, "Hayalleri gerçekleştirmek için çoğu zaman büyük paraya ihtiyaç vardır" diyor.

Disneyland için herşeyini, hayat sigortası dahil, ipotek eden Walt Disney 17 milyon dolarla işe başlamış! Disney Dünyasının "hap yap para kap" gibi basit bir temele dayanmadığı, tam aksi kurucu felsefenin inanılmaz, teknik boyutlarla, robotlar, animasyon film dizilerle de geldiği ortada.

Eflatun Cem Güney
Dede Korkut Masalları

Ve bir an geliyor mesele para kazanmanın çok ötesine geçiyor.

Hayal etmek, masal söylemek, masal istemek benim mavi gözlü Cumhuriyetimin en değerli ideali olsun istemez miyim hiç. Kendi masallarımızı, öykülerimizi dünya dinlesin. Gönül bu, istiyor...

Nitekim Türk masalları üzerine çalışmalar Cumhuriyet döneminde yoğunlaşmış, Ziya Gökalp (Altın Işık), Tahir Alangu (Keloğlan Masalları) ve Naki Tezel (İstanbul Masalları) derledikleri masalları

edebi bir biçim vererek yayımlamışlar. Büyük masalcılarımızdan Eflatun Cem Güney de "Açıl Sofram Açıl" ve "Dede Korkut Masalları" ile birçok ödül almıştır. Daha sonra Orhan Veli Kanık, La Fontaine'den çeviriler yapmış, Nasreddin Hoca fıkralarını akıcı bir dille yazarak yeniden dilimize kazandırmıştır.

Cahit Uçuk 1940'lı yıllarda "Kırmızı Mantarlar", "Üç Masal", "Türk Çocuğuna Masallar", "Ateş Gözlü Dev" eserlerini yazmış ve "Türk İkizleri" (1958) adlı eseri ile Hans Christian Andersen ödülü almıştır.

Aynı yıl Halil Aytekin içinde Ezop'tan ve Türk sözlü geleneğinden alınmış hikâyeler bulunan "Hayvan Masalları"nı yayımlar.

Başta Pertev Naili Boratav olmak üzere Mehmet Tuğrul, Ahmet Edip Uysal gibi araştırmacılar da Türk masalları

üzerine derleme ve araştırmalar yapmışlar, Saim Sakaoğlu, Bilge Seyidoğlu ve Umay Günay Anadolu masalları üzerine yaptıkları önemli araştırmalarını ve derlemelerini yayımlamışlardır. Anmadan asla olmaz, Cumhuriyet ilelebet payidar kalsın, çocuklarımız masalsız kalmasinlar ve bir gün kendi masalları hayallerinin peşinde dünyayı dolaşsın, dinletsinler.

Masalsız olmaz, olmuyor...

Sevgiyle efendim. •

necefugurlubd@gmail.com

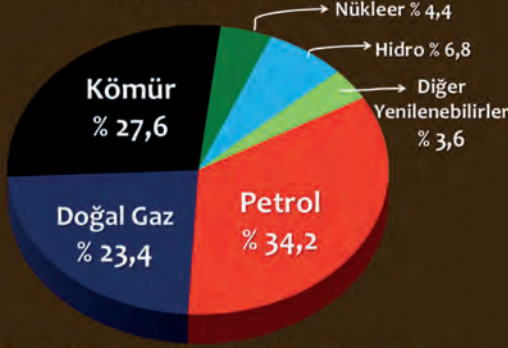
Daha Sürdürülebilir Bir Gelecek Mümkün

Dünya enerji tüketiminde halen fosil yakıtların (petrol, doğal gaz ve kömür) toplam ağırlığı, yüzde 85,2. Hidroelektrik dahil yenilenebilir kaynakların payı ise 10,4'e ancak erişebiliyor.

Fosil yakıt ağırlıklı enerji tüketimi nedeniyle, yer küre ısınıyor; iklim değişikliği yerkürenin tüm

dengeğini bozuyor ve geleceğimizi tehdit ediyor. Okyanus, deniz ve akarsular ısınıyor; buzullar eriyor. Kutup ayılarının üçte ikisinin, bu yüzyılın ortasına kadar yok olabileceği hesaplanıyor. Son 25 yılda Antarktika'da penguen nüfusu % 33 azaldı. Denizel yaşam kuzeye kayıyor; kasırgaların sayı ve şiddeti,

Dünya Enerji Tüketiminin Kaynaklara Göre Dağılımı (%, 2017 yılı sonu)

Kaynak: BP Statistical Review of World Energy, June 2018

kuraklık ve yangınlar artıyor.¹ Küresel ısınma nedeniyle, bu ısınmaya adapte olamayan birçok canlı türü yok oluyor. Denizlerin asit içeriği artıyor. Mercan kayalıkları ortadan kalkıyor. Tüm bu felaketlerin temel nedeni, fosil yakıtlara dayalı tüketim alışkanlıklarımız ve bu süreçten elde ettikleri büyük gelirlerden vazgeçmek istemeyen lobiler.

Fosil yakıtlar ağırlıklı mevcut enerji politikalarının diğer sakıncaları arasında; fosil yakıtların “adaletsiz” coğrafi dağılımının, işgallere, ölümlere, darbelere neden olması ya da fosil yakıtlarda dışa bağımlı ülkelerin ekonomilerinin ve güvenliklerinin, hem de dış politikalarının sürekli bıçak sırtında gitmesi de sayılabilir.

Son yüzyılda, gezegenimizin

ortalama yüzey ısısı (NASA’ya göre) 1 derece Santigrat’tan biraz fazla arttı. Bu artışın en önemli kısmı, insanların (özellikle enerji tüketimi nedeniyle) yol açtığı karbon salımlarından kaynaklandı.² 2016 yılı en sıcak yıl olarak kayda geçti. Aralık 2015’te Paris Anlaşması’nı imzalayan 197 devlet³, önümüzdeki yıllarda küresel ısıdaki artışın, sanayi devrimi öncesi seviyeye göre 2 derecenin (Santigrat)

altında kalması için (ve sonrasında 1,5 derecelik artış üst sınırının zorlanması için) anlaşmışlardı. Ancak bu kararların, uygulanabilmesi için, her ülkenin Parlamentosu’nda onaylanması ve gerekli politika değişikliklerinin hayata geçirilmesi gerekiyor. Eğer ülkeler, mevcut enerji politikalarını ve özellikle fosil yakıt ağırlıklı enerji tüketim alışkanlıklarını sürdürürse, Paris Anlaşması hedeflerinin gerçekleşmesi olası görünmüyor.

Paris Anlaşması’na imza atan ülkelerin taahhütlerini yerine getirmeleri halinde bile, karbon dioksit salımları, dünyamızın geleceğini tehdit etmeye devam edecek. Kaldı ki küresel ısınmanın en önemli tetikleyicilerinden olan ABD’nin Trump döneminde Paris Anlaşması’ndan çark etmesi, bu tehdidin boyutunu artırıyor.

Uluslararası Enerji Ajansı'nın Dünya Enerji Görünümü (World Energy Outlook) 2017 raporuna göre, Yeni Politikalar Senaryosu gerçekleştirilirse, 2040 yılında 35,7 gigaton (milyar ton) karbon dioksit salımı gerçekleşecek. Mevcut Politikalarla bu miktar, 42,7 gigaton olacaktır. Ancak çok daha iddialı bir senaryo olan "Sürdürülebilir Politikalar Senaryosu" hayata geçirilebilirse, salımlar 18,3 milyar tona geriletelebilmüş olacak.

Mevcut Politikalar Senaryosu, 2017 yılı ortalarına kadar uygulanmakta olan enerji politikalarının, önümüzdeki yıllarda aynen devamı halinde, olabilecekleri tahmin etmeye yönelik senaryonun adıdır. Yeni Politikalar Senaryosu, Paris Anlaşması ile ülkelerin (küresel ısınmaya karşı) taahhüt ettikleri hedeflerin gerçekleştirilebileceğini varsayımına dayanarak, öngörüler yapılan senaryodur. Sürdürülebilir Gelişme Senaryosu (SGS) ise Uluslararası Enerji Ajansı'nın 2017 raporunda ilk kez çalıştığı bir senaryodur. Ülkelerin küresel ısınma, hava kalitesi ve herkesin modern enerji olanaklarına erişimi konusundaki uzlaşılı sağlanmış hedeflerinin gerçekleştirildiğini varsayan senaryodur. Bu senaryoda, CO2 salımları, 2020 yılına kadar yükselmesini sürdürmekte, daha sonra hızla düşmektedir. 2040 yılında salımlar, günümüz seviyesinin yaklaşık yarısı kadar olacak, 2050 sonrasında ise

net-sıfır salım gerçekleşecektir.

Bu senaryonun, daha önceki 450 Senaryosu⁴, "Energy 4 All"⁵, "Clean Air Scenario"⁶ gibi Uluslararası Enerji Ajansı senaryolarına üstünlüğü, hem küresel ısınma ve iklim değişikliği hedeflerini, hem de modern enerji kullanımına erişemeyen 1,6 milyar enerji yoksuluna enerji sağlamayı hedefleyen bütünlüklü bir senaryo olmasıdır.

Sürdürülebilir Gelişme Senaryosu'na göre CO2 salımları, 2040 yılında günümüz seviyesinin yaklaşık yarısı kadar olacak, 2050 sonrasında ise net-sıfır salım gerçekleşecektir.

Bu hedefin gerçekleştirilmesi için, küresel ısınma konusunda farkındalığın artırılmasından da öte, sorumlulukların ve sorumlu ve sorgulayan insan olma bilincinin de artırılabilmesi zorunludur.

“Sürdürülebilir enerji, günümüzün enerji gereksinimini karşılarken, kaynakları gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılamalarına olanak verecek biçimde kullanarak sağlamak” demektir.⁷

Sürdürülebilir Gelişme Senaryosu'nun (SGS) Temel Farklılıkları

SGS da 450 Senaryosu gibi, küresel ısınmayı ve iklim değişikliğini önlemeyi hedefler ve uygulanacak teknolojilerin büyük kısmı aynıdır. Ancak bazı önemli farklar da vardır. Farkların bir kısmı uygulamalarındaki zaman aralıklarından kaynaklanır. 450 Senaryosu, enerjiye herkesin erişimi için 2030 yılını hedefler ve ağırlığı küresel iklim değişikliğini önlemeye odaklıdır. SGS'de ise dağıtık (merkezi olmayan) modüler teknoloji çözümleri Güneş Fotovoltaik ve rüzgar vb.), sorunları aşmaya, çok daha kısa sürede katkı sağlayabilirler.

Hava kirliliği konusunda ise SGS, raporun hedeflediği dönemde (2040'a kadar) küresel ölçekte ve tümüyle temiz hava sağlamayı sağlamaz ve hedeflemez. Zira tek tek ülkelerin farklı hedef ve politikaları vardır ve süre de yeterli değildir. Ancak SGS, hava kirliliği konusunda çok ciddi boyutta azalma sağlar.

SGS'nin gerçekleşmesi için hayata geçirilmesi gereken bazı politika seçenekleri⁸ şöyle sıralanabilir:

A) İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİ

ÖNLEME AMAÇLI

- Sektörler ve bölgeler temeline, CO2 (salımlarının) fiyatlandırılması,
- Fosil yakıtların gereksiz ve verimsiz kullanımına yol açan teşviklerin kaldırılması,
- Yenilenebilirlerin, nükleerin⁹, karbon tutma ve depolama uygulamalarının desteklenmesi,
- Yenilikçi AR-GE teknolojilerinin ve piyasa tasarımlarının desteklenmesi,
- Sanayi ve ulaştırma sektörlerinde enerji verimliliğinin artırılması için çaba harcamak,
- Sanayide, motorla çalışan sistemlerdeki mevcut asgari enerji performans standartlarının güçlendirilmesi,
- Ulaştırımda, yolcu taşıyan araçlarla, hafif ticari araçlar ve yük taşıyan kamyonlar için yakıt tasarrufu sağlayacak sıkı kurallar koyulması,
- Binalarda, ev aletleri, aydınlatma, ısıtma ve soğutmada, asgari enerji performans standartlarının varsa daha sıkı hale getirilmesi, yoksa tanımlanması;
- Zorunlu enerji tasarrufu kodlarının getirilmesi.

B) TEMİZ HAVA İÇİN

- 50 Megavat kurulu gücün üzerindeki katı yakıtlı santrallerin salım üst sınırlarının, partiküller için 30 mg/m3, NOX ve SO2 için 200 mg/m3 olarak uygulanması,
- Mevcut santrallerin her 10 yılda bir iyileştirilmesi,

• 50 MW kurulu gücün altındaki santraller için salım sınırlarının; kullanılan yakıt, kapasite ve kullanılan yakma teknolojisine göre belirlenmesi,

• İşletme izinlerinin verilmesinin, sanayi tesislerinde uygulanacak teknolojilerin, mevcut en ileri teknoloji olması koşullarına bağlanması,

• Kükürt oranı, ağır fuel-oil’de % 0.5’ten, gaz yağında % 0.1’den, dizel ve benzinde 50 ppm’den fazla olan yakıtların

kullanımının önlenmesi,

• Santrallerin, daha az salım yapan yakıtlara dönüştürülmesi,

• Ulusal ve uluslararası deniz taşımacılığında, kömürden doğal gaza geçişin ve daha düşük kükürt içeren yakıt kullanımının artırılması,

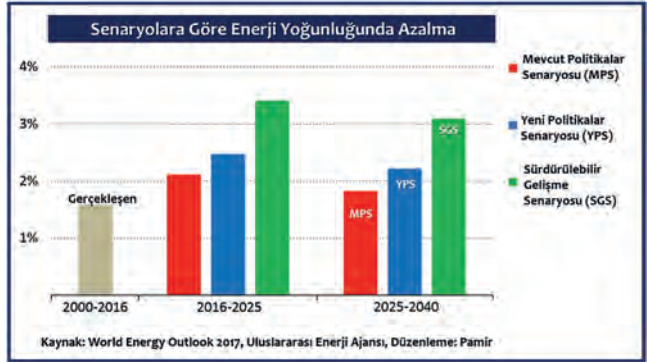
• Hafif taşıma araçları için üst sınırlar: NOX için 0.1 gram/kilometre, partikül için 0.01 g/km

• Ağır araçlar ve makineler için üst sınırlar: NOX için 3.5 g/km, partikül için 0.03 g/km

• Biyokütle kazanlar için üst sınırlar: Partikül için 40-60 mg/m³, NOX için 200 mg/m³

Bunlar, diğer birçok politika uygulaması arasında öne çıkan bazı örneklerdir. Ülkemizde gerek

yenilenebilir enerji kaynakları potansiyelimizin çok yüksek olmasına karşın çok sınırlı oranda kullanılıyor olması ve gerekse enerji verimliliği alanında muazzam bir iyileştirme potansiyelinin varlığı, sürdürülebilir bir enerji geleceği için, Türkiye’ye son derece değerli

bir olanak sunmaktadır.

Sürdürülebilir Gelişme Senaryosu ve Enerji Yoğunluğu

Enerji yoğunluğu, toplam birincil enerji tüketiminin, gayri safi hasılaya oranıdır. Daha yalın bir ifadeyle; birim ekonomik büyüme için harcanan birim enerji miktarıdır. Dolayısıyla, ne kadar az enerji harcayarak ve enerji kayıplarını azaltarak; aynı büyüme miktarı sağlanabilirse, enerji o kadar AZ yoğun, yani daha verimli kullanılmış demektir. Sürdürülebilir Gelişme Senaryosu’nda, 2017 ile 2040 yılları arasında, enerji yoğunluğunda Yıllık % 3,2 oranında iyileştirme sağlanabileceği hesaplanmaktadır. Bu oran, geçtiğimiz 15 yılda sağlanabilen iyileştirmenin

iki katı kadardır. Yeni Politikalar Senaryosu'nu gerçekleştirebilirsek, 2040 yılında tüketilmesi beklenen enerji miktarına göre; günümüzde tüketilen enerji miktarının sekizde biri kadar daha az tüketim (tasarruf) sağlanabilecektir.

Yeni Politikalar Senaryosu'nda bile 2040 yılında, Mevcut Politikalar Senaryosu'na göre % 5 enerji tasarrufu sağlanabilecektir. Tasarruf edilen miktarın, halen Rusya'nın bir yılda tükettiği 650 milyar ton petrol eşdeğeri kadar olacağı hesaplanmaktadır.

Toparlarsak;

Mevcut alışlagelmiş kaynaklar (petrol, doğal gaz ve kömür gibi), kuşkusuz; günümüz kuşaklarının gereksinimini rahatça karşılayabilir. Bu kaynaklar, yüz milyonlarca yılda oluştuklarından, “yenilenemeyen kaynaklar” olarak tanımlanırlar ve (yakılarak) enerji üretmeleri sürecinde, ekosistemi tahrip eden sera gazları salırlar. Ancak, bu kaynakları (sorumsuzca) tüketim hızımız nedeniyle, daha sonraki kuşakların gereksinimine yeterli olmayacaklar ve ekosistemi kirleteceklerdir. Gelecek kuşaklar ise zorunlu olarak; bizim şimdiden yapmamız gerekeni yapacaklar ve enerji üretmek için, yeni kaynaklar arayacaklardır. Sürdürülebilir (yenilenebilir) kaynaklar ise, sadece kendilerini yenilemekle kalmazlar; aynı zamanda, konvansiyonel kaynaklara oranla, ekosisteme çok daha az zarar verme potansiyeline

sahiptirler. Zira sera gazı salımları yoktur.¹⁰

Enerjide ithalata giderek artan bağımlılığımız, ülkemiz için sadece enerji güvenliği açısından değil; ekonomik güvenliğimiz ve ulusal güvenliğimiz açısından da artan risk oluşturmaktadır. Yenilenebilir kaynaklarımızın enerji karışımında artan oranda kullanımı ve enerji verimliliğini artırma faaliyetleri, hem bağımlılığı azaltacak hem de ciddi istihdam yaratacak etkinliklerdir. Zengin yerli/yenilenebilir kaynak potansiyelimiz, bu kaynakların enerjiye dönüştürülmesini sağlayacak ekipmanların yurt içinde üretimi ile anlamlıdır.

Enerji alanında AR-GE faaliyetlerinin artırılması ve teknoloji üretimi, bir diğer önemli yapı taşıdır. Enerji, stratejik bir sektördür. Bu nedenle de piyasanın insafına bırakılmamalıdır. Sektör, kamu yararını ve ulusal çıkarları gözetecek biçimde, kamusal bir politika ile yönetilmelidir. •

necdetpamirbd@gmail.com

1-<http://www.nrdc.org/globalWarming/fcons/fcons2.asp>
 2-Long-term warming trend continued in 2017: NASA, NOAA; 18 Ocak 2018; <https://climate.nasa.gov/news/2671/long-term-warming-trend-continued-in-2017-nasa-noaa/> 3-197 devlet imzaladı; 179 devlet Parlamentosu'ndan onay aldı. 4-CO2 salımlarını 450 ppm'nin altında tutma hedefli senaryo 5-Herkes İçin Enerji (Enerji yoksulluğunu azaltma, enerjiye ödenebilir koşullarda erişimi sağlama hedefli senaryo 6-Temiz Hava Senaryosu 7- <https://alce.org/what-is-sustainable-energy/> 8-World Energy Outlook 2017, Uluslararası Enerji Ajansı, Kasım 2017 9-Söz konusu senaryo, Uluslararası Enerji Ajansı Senaryosu'dur ve yorumlar da ona aittir. Bu satırların yazarı, mevcut koşullarda, çok sayıda nedenle nükleer santral inşasına tamamen karşıdır. Bir diğer yazımızda, bu konuyu ayrıntılı olarak değerlendireceğiz. 10-<https://alce.org/what-is-sustainable-energy/>

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

Çınarlar ve Asmalar Adası

Kendimi bildim bileli ana karadan kopuk, dört tarafı denizlerle çevrili adalara karşı özel bir ilgi duyarım. Çocukken hemen her fırsatta annemin aldığı renkli coğrafya atlasını açıp Pasifik Okyanusu'nda minik birer nokta gibi görünen adaların isimlerini öğrenir, en yakın kara parçasıyla aralarındaki uzaklığı merak ederdim. Bu ilgimin yıllarca ıssız bir adada yaşayan Robinsun Crusoe hakkındaki kitabı okuduğum anda başladığını sanıyorum.

Marmara Adası

içinde yaşadıkça
insanı daha çok
kendine çeken
sihirli bir yer.

Kitapta o ada, altın renkli kumsalları, kristal berraklığında denizi ve zümrüt yeşili hindistan cevizi ağaçlarıyla betimlendiği için zihnimde yıllarca sürecek bir tatil görüntüsü canlanmıştı. Okuldan, derslerden ve öğretenlerden uzak, uzun bir tatil. Hangi çocuk bunu düşlemez ki?

Sekiz yaşımdayken, Hint Okyanusu'ndaki Maldiv Adalarını gösteren birkaç fotoğraf geçti elime. Yeryüzünde, kelimelerle anlatılamayacak denli güzellikte bir adalar grubu olduğunu o zaman öğrendim. O günden sonra da iflah olmaz bir ada aşığı olup çıktım. Önüme atlası açıp çok sayıda adaya sahip olan Polinezya, Mikronezya Adalarına kıskançlıkla bakar ve neden bizim de böyle bir sürü adamız yok diye hayıflanırdım.

On yaşıma girdiğim yaz, annem bize hiç beklemediğimiz bir sürpriz yaptı ve tatilimizi ilk kez bir adada geçireceğimizi müjdeledi. Çok şaşırılmış ve heyecanlanmıştık. Hangi

Gemimiz rıhtımdan ayrılırken ilk kez doğup büyüdüğümüz kentten deniz yoluyla ayrılıyor olmanın heyecanı içindeydik.

adaya gidecektik? İstanbul civarında Prens Adaları dışında uzun boylu tatil yapabileceğimiz başka bir ada var mıydı? Bunu sorduğumuzda, o güne kadar hiç bilmediğimiz bir adanın ismini verdi:

Tatil için "Marmara Adası'na" gidecektik. Büyük bir merak duygusuyla hemen atlasa baktık ve adanın, adından da anlaşılacağı gibi Marmara Denizi'nde, Erdek'in karşısında olduğunu gördük. Yakınında Avşa, Paşalimanı ve Ekinlik Adaları yer alıyordu. Marmara Adası'na, Sarayburnu rıhtımından bineceğimiz bir gemiyle gidecektik. O güne kadar Boğaz vapurlarıyla iskeleler arasında gezmek dışında bir deniz yolculuğu yapmamıştık. Bu ikinci sürpriz kardeşimle beni hayaller dünyasına sürükleyiverdi. Nasıl bir gemiydi? Filmlerde

gördüğümüz gibi geniş salonları var mıydı? Açık denizde dev dalgalarla karşılaşır mıydık? O günkü çocuk aklımızla bir iç denizde seyahat edeceğimizi unutmuştuk.

Hareket günü Sarayburnu rıhtımının yolunu tuttuk. Annem yaklaşık beş saat sürecek olan deniz yolculuğu için en az on kişiyi doyuracak bir yiyecek sepeti hazırlamıştı. Hep beraber üst güvertedeki yolcu salonuna yerleştik ve kalkış saatini beklemeye başladık. Gemimiz uzun

uzun düdükle
öztürerek
rıhtımdan
ayrılırken ilk
kez doğup
büyüdüğümüz
kentten deniz
yoluyla ayrı-
lıyor olmanın
heyecanı için-
deydik. Yaklaşık
beş saat süren
yolculuğumuz
kâh açık güverte-
de gemimizle

yarışan yunusları izleyerek
kâh annemin hazırladığı
yiyecekleri atıştırarak
geçti. Marmara Adası
ufukta görüldüğünde
tekrar açık güverteye
koştuk. Ada düşündüğümüzden
çok daha heybetliydi. Kıyılarda dev çınar
ağaçlarıyla süslü küçük balıkçı
köyleri, geri plandaki tepelerdeyse
üzüm bağları ve zeytinlikler yer
alıyordu. Bir süre sonra gemimiz
adanın ana rıhtımına yanaştı ve bizi
tatilimizi geçireceğimiz Çınarlı
köyüne götürecek olan küçük deniz
vasitasına geçtik.

Çınarlı köyü açıktan bakıldığında
takvimlerde ve posterlerde
gördüğümüz o romantik balıkçı
köylerini andırıyordu. Sahildeki
uzun kumsal, gerideki beyaz badanalı
evler ve en arkadaki dev çınarlardan
oluşmuş yeşil ağaç kümeleri
muhteşem bir tablo görüntüsü
sunuyordu. İlk iş olarak, denize sıfır

Çınarlı köyü
açıktan
bakıldığında
takvimlerde
ve posterlerde
gördüğümüz
o romantik
balıkçı köylerini
andırıyordu.

bir pansiyon kiraladık. Üst
katta kalacağımız odanın
balkonu denizin üzerine
doğru uzanıyordu ve
istesek sabah yüzümüzü
bile yıkamadan oradan
denize atlayabilirdik.
Bunu fark ettiğimizde
İstanbul Boğazı'ndaki

muhteşem yalılardan birinde yaş-
yormuşuz hissine kapıldık ve bize
bu mutluluğu yaşattığı için anneme
minnet duyduk.

Hiç vakit kaybetmeden mayolarımızı
giyip pansiyonun önündeki
denizin sularına bıraktık kendimizi.
Küçük koydaki serin su daha ilk
dakikadan itibaren yolculuk yorgunluğunu
atmamızı sağlamıştı. Bir süre sonra
sahilden iki yüz metre uzaklıktaki
şamandıralara bağlı salı fark ettik.
Kardeşim ve yeğenimle birlikte
yüzerek gittiğimiz saldan sahile doğru
baktığımızda şaşırtıcı bir manzaraya
tanık olduk. Çınarlı köyünün,
Anadolu'daki köylerden

Çınarlı köyünün, Anadolu'daki köylerden tek farkı, denize kıyısı olmasıydı.

tek farkı, denize kıyısı olmasıydı:

Geniş bahçeler içinde tek katlı evler, her evin önünde uzun asma çardakları ve dev çınarlar arasından görünen beyaz minareli şirin cami tipik bir Anadolu köyünde karşılaşacağımız görünüydü. Farkı yaratan, deniz, kumsal ve iskelelere bağlı balıkçı tekneleri.

Marmara Adası'nı ve Çınarlı köyünü daha ilk günden sevmiştik. Sabah kahvaltılarını ve akşam yemeklerinde denize bakan balkonumuzda uzunca bir süre vakit geçiriyor,

karşımızda uzanan Marmara Denizi ve Tekirdağ manzarasının keyfini çıkartıyorduk. Kaldığımız pansiyonun arkasında bir sebze bostanı vardı ve bu bostanda tamamen doğal

yöntemlerle domates, salatalık, yeşil fasulye, patlıcan, kavun ve karpuz üretiliyordu. Her zamanki gibi aşçılık görevini üstlenmiş olan çilekeş annemiz sabahları erken kalkıp mendireğe gidiyor ve gece avından dönen balıkçılardan çeşit çeşit taze balık satın alıyordu. Adada kaldığımız on beş gün boyunca onun sayesinde her gün taze balık yedik. Pansiyonun bostanından topladığı sebzelerle yaptığı yaz türlüleri ve zeytinyağlı fasulye yemeklerine ise yine adanın zeytinlerinden doğal yöntemlerle yapılmış sızma zeytinyağını koyuyordu.

Günün tamamını denizde, geceleri ise kumsalda yakılan ateşlerin çevresinde geçiren biz çocuklar hayatımızdan fazlasıyla memnunduk.

Marmara Adası, içinde yaşadıkça insanı daha çok kendine çeken sihirli bir yerdi. Oradayken zaman durmuş

gibiydi. Her sabah gün doğumuyla kendimizi iskelede buluyor, avdan dönen balıkçıların getirdikleri taze balıklara, ıstakozlara merakla bakıyor, balkonda deniz manzarasına karşı uzunca bir kahvaltı yaptıktan sonra kumsala koşup serin sulara dalıyorduk. Akşamlarıysa günün yorgunluğunu üzerimizden atmak için kurduğumuz balkonda batan güneşin Marmara üzerinde yarattığı kızıl rüyayı seyrederek yemeğimizi yiyorduk. Günler geçtikçe sanki hep bu adada yaşamışız, sanki tüm dünyamız burasıymış gibi ilginç bir duyguya kapılmaya başladık. Yalnızca biz değil, adanın bu sakin köyüne gelen diğer tatilciler de aynı duyguyu yaşadıklarını söylüyor, tatil bitip de büyük kentlerdeki evlerine geri dönecekleri günü anımsadıkça içlerine sıkıntı basıyordu.

Marmara Adası'nın ilk yerlileri balıkçılık ve bağcılık yapan Rum vatandaşlarımızmış. Mübadele döneminde Yunanistan'a göçmüşler. Adada onlardan kalma çok sayıda ahşap ve taş mimarisi örneği yapı göze çarpıyordu. Bunları yerinde görebilmek için tüm adayı dolaşacak bir tekne turunda yer ayırttık.

Günler geçtikçe sanki tüm dünyamız burasıymış gibi ilginç bir duyguya kapılmaya başladık.

Sabah erken saatlerde rihimden ayrılan tur tekemiz bizi Marmara Adası'nın, Asmalı, Saraylar, Gündoğdu ve Topağaç köylerine

götürdü. Özellikle mermer ocaklarından çıkan atık mermerlerin denizin içinde bembeyaz parıldadığı mermerci koyunda yüzerken uzak mercan denizlerindeymişiz gibi hoş bir duyguya kapıldık. Tatil bitip eve dönerken annem, adadan satın aldığı sızma zeytinyağı şişelerini ayrı bir çantaya koymuştu. Aradan uzun yıllar geçti. O günden sonra Marmara Adası'na bir daha gitmek kısmet olmadı. Eğer günün birinde gidersem kumsalları, asırlık çınarları, tepelerdeki bağları ve şirin beyaz evleri çocukluğumda bıraktığım gibi bulmak isterim. Her doğal güzelliğin betonlaşmaya kurban gittiği günümüzde bu isteğimin gerçekleşmesinin zor olduğunu bilsem de yüreğim öyle istiyor. •

mehmetunverbd@gmail.com

Evrensel Bakış Açısı

Gürbüz Evren

Geçmişte İslam Bilim ile Anılırdı

Günümüzde İslam dünyasına büyük bir kargaşa, ayrışma, çatışma ve savaşlar hâkim. Hemen her alanda gelişmelerin gerisinde kalınması maalesef Müslümanlar için acı bir gerçek olarak önümüzde duruyor.

Oysa Müslümanlar birkaç yüzyıl öncesinde, geri kalmış Hristiyan dünyasını aydınlatacak yeniliklere, buluşlara imza atıyordu. Müslüman bilim insanları astrolojiden tıba, matematikten coğrafyaya, felsefeden fiziğe kadar daha sayamayacağımız birçok alanda ilklerin, yeniliklerin öncüsü olmuşlardır.

Örneğin, 858-929 yılları

arasında yaşayan Battani, trigonometriyi bulan, sinüs ve kosinüs tanımlamalarını ilk kullanan bilim insanıdır.

Yine 870-950 yılları arasında yaşayan Farabi, sesi ilk defa fiziki açıdan ele alıp, açıklayan, izah eden bilim insanıdır.

Devam edersek, 1332-1406 yılları arasında yaşayan İbni Haldun, sosyolojiyi kurmakla kalmamış, şehircilik uzmanı özelliği ile de öne çıkmıştır.

böylesi durumlarda, öğrenciler artık hocasının yanında kalamazdı. Kovulduğu iddia edilse de, İbn Nafi, hocasına saygısızlık olmasın diye Bağdat'tan ayrılacaktır. Arap, Pakistanlı, Kürt ya da İranlı olduğu yönünde iddialar bulunan İbn Nafi, Suriye, Silistin, Mısır ve Tunus'ta yaşadıkten sonra 822 yılında, Endülüs Emevi devletinin hâkimiyetindeki İspanya'nın Kordoba kentine yerleşti. Burada, Endülüs Emiri II. Abdurrahman ile tanışması

Astronom, botanikçi, coğrafyacı özellikleri de bulunan İbn Nafi'nin diğer Müslüman bilim insanlarından farkı müzik, giyim, sofr düzeni ve adabı gibi alanlarda getirdiği yeniliklerin tüm Avrupa'ya yayılmasıdır.

Bu liste, tıp alanındaki ilklere imza atan İbni Sina ve Zehravi, astronominin alimi İbni Yunus, cebir'in kurucusu El Harezmi ve daha niceleriyle uzar gider. Benim size tanıtmak, bilenlere de hatırlatmak istediğim Müslüman bilgin ise 789-857 yılları arasında yaşamış, Zir yap yani karakuş (esmer tenli olduğu için) olarak bilinen Ebul Hasan Ali İbn Nafi'dir. Bağdat'ta eğitim gören İbn Nafi öylesine başarılı bir öğrencidir ki, hocasını kısa sürede aşmıştır. O dönemde

ve ondan aldığı büyük destek ile de, yaşamı bir anda değişmeye başladı. Astronom, botanikçi, coğrafyacı özellikleri de bulunan İbn Nafi'nin diğer Müslüman bilim insanlarından farkı müzik, giyim, sofr düzeni ve adabı gibi alanlarda getirdiği yeniliklerin tüm Avrupa'ya yayılmasıdır.

Müzikten başlarsak, İspanyol Flamenco müziği İbn Nafi ile ortaya çıkmıştır. Beş telli udu ilk kez yapmış ve kullanmıştır. Udu, ahşap mızrap yerine kartal pençesinden yapılan mızrap ile çalması ise büyük

ilgi çekmiş, bu diğer müzisyenler arasında moda olmuştur. Udun yayılmasıyla birlikte İspanyolların geleneksel müzik aleti gitarın da ortaya çıkışını sağlamıştır. Müzikte 20'den fazla makamın da yaratıcısıdır. Kimileri 10 bin şarkıyı ezbere bildiğini iddia etse de, öğrencilere söylediği, “İnsanları müzikle tedavi ediyorum. Bildiğim 500 kadar şarkı buna yetiyor” sözleri gerçek sayı hakkında bilgi verecek niteliktedir. Sadece bunlar değil, Cordoba, Toledo, Valencia, Sevilla ve Granada gibi kentlerde İslam dünyasının ilk müzik konservatuvarlarını da kurmuştur.

Endülü's'deki yaşamında, yemek kültürü konusunda getirdiği yenilikler de tarihe geçmiştir. Sadece ana yemek uygulamasına son vermiş, çorba ile başlangıç, ana yemek ve ardından tatlı ya da meyve sunulması geleneğini başlatmıştır. Üç öğün yemek uygulamasını getirmiştir. Yemek masalarına örtü örtülmesi, bıçak, çatal ve kaşık kullanımı İbn Nafi'nin öğretisidir. O zamana kadar masalarda kullanılan altın ve gümüş bardak, tabakları kaldırıp, cam ile kristal malzemeye geçişi sağlamıştır. İbni Nafi, takma adı Ziriyab'ın Kuzey Afrika ve İspanyol yemek kültürüne kazandırdığı tatlı ve yemek çeşitleri, yeni sebze türleri de vardır. Halen İspanya'nın bazı kentlerinde Ziriyab'ın adı ile anılan yemek ve tatlıların olduğunu söylemeden geçmeyelim.

İbn Nafi'nin bir diğer özelliği

de, bakım, giyim, kuşam ve temizlik alışkanlıklarında yaptığı değişikliklerdir. Dönemin moda tasarımcısı olmuştur. Saç kesimi, makyaj nasıl yapılır, mevsime uygun kıyafet nasıl olmalı sorularına ilk yanıt bulan kişidir. Kadınlara, çamaşır yıkarken tuz kullanmaları gerektiğini öğretmiştir. Kendi bulduğu formülle yaptığı krem ile diş bakımı kültürünü başlatmıştır.

Satrancı ve Polo sporunu İspanya'ya getiren ilk kişi de yine İbni Nafi'dir.

68 yaşında hayata veda eden İbn Nafi'nin, tam 35 yıl yaşadığı İspanya, bu ülkenin ve Avrupa'nın kültürüne katkıları Avrupalı tarihçiler tarafından övülmektedir. Fransız yazar Henry Terress ise en çarpıcı değerlendirmeyi yapan isimdir. Terress, İbn Nafi için şöyle demektedir: “Bir insan toplumu ancak bu kadar derinden etkileyebilir ve değiştirebilirdi.”

Bir örnek daha vermek gerekirse, Oxford Üniversitesi müzik profesörü Richard Nicholson'un sözlerini aktarmakta yarar var. Nicholson, Ebul Hasan Ali İbn Nafi hakkında şöyle demektedir:

“Sadece müzikte değil birçok alanda öyle öğretileri var ki, insan ruhunun derinliklerine bunları işledi. Adını bilmeden, insanlar yüzyıllar boyunca onun yeniliklerini, keşiflerini kullandılar ve kullanmaya devam edecekler.”

Bu konuyu yazmaya devam edeceğiz. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Büyük Yapıtlarımız
Konur Ertop

“İncitmeyin Düşkünleri Fakırı”

Haksızlığa başkaldıran ünlü halk kahramanı Köroğlu'nun serüvenleri Balkanlar'dan Orta Asyaya'ya uzanan geniş coğrafya'da anlatılmıştır.

Prof. Dr. Faruk Sümer, “Oğuzlar (Türkmenler)” kitabında, “Köroğlu Destanı”yla kahramanı konusunda bilinenleri şöyle özetliyor:

“Koroğlu, 16. Yüzyılın ikinci yarısının ortalarında Bolu sancağının Gerede kazasında, buyruğunda bulunan birkaç yüz adamlı haydutluk yapmağa başlamış bir yiğitti; anlaşıldığına göre sonraları bu işi Tokat-Sivas arasındaki Çamlıbel’de sürdürmüş ve olasılıkla sonra büyük Celali başkaldırmalarına katılmıştır. Âşıklar daha 17.

Yüzyılın başlarında onun yiğitliklerinden söz eden destanlar okumaya başlamışlardı. Bu destan Türkiye’den İran’a gitmiş ve oradaki

Türklerin de en çok sevdikleri destanlardan olmuştur. Sonra Koroğlu destanı Hazar-ötesi Türkmenleri’ne ulaşmış ve onlar da bunu milli destan olarak benimsemişlerdir.”

Destana adını veren kahramanın serüvenine zamanla Türkmenlerin eski destanları “Oğuzname”den kalıntılar, doğaüstü varlıklar, türlü masal öğeleri de eklenmiştir.

Anlatılanların temeli haksızlığa uğramış kahramanın zalim Bolu Beyi’nden Kır Atının sırtında savaşarak öcünü alması, ezilenleri, düşkünleri, yoksulları koruyup

kollamasıdır:

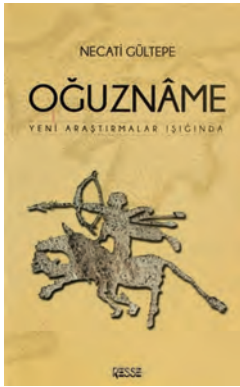
Bolu Beyi, seyis Deli Yusuf’tan Padişaha armağan etmek için at satın almasını istemiş, getirdiği tayları beğenmediği için de gözlerine mil çektirmişti. Oysa mesleğinin ustası seyis, o atların zamanı gelince nasıl serpilip gelişeceğini önceden görmüştü!

Kör Yusuf’un yönlendirmesi sonucunda oğlu Ruşen Ali (Koroğlu), babasının bulup getirdiği tayı yetiştirerek en güçlü, en çevik, olağanüstü güçleri olan Kır At’a sahip olacaktır. Kahramanın, uğradığı haksızlıklarla uzun yıllar süren savaşımı “Koroğlu kolları” diye adlandırılan 30’u aşkın türkümlü halk öyküsünün konusudur.

Bu kollardan biri ya da birkaçı “İstanbul Anlatımı”, “Maraş Anlatımı”, “Antep Anlatımı” biçiminde bir araya getirilir, bunları âşıklar saz eşliğinde türkümler okuyarak anlatırdı: Koroğlu, zaman zaman karşısına çıkan Reyhan Arap, Köse Kenan, Koca Bey, Demircioğlu, Kiziroğlu Mustafa Bey, Deli Hoylu gibi babayiğitlerle kapışır. Sonunda bu beyler de onun yanında yer alır. Birlikte uzun seferlere çıkarlar; tutsak düştükçe birbirlerini kurtarırlar.

Hikâyelerin kadın kahramanları arasında Telli Niğâr Hanım, Afşar güzelleri, peri kızları yer alır. Koroğlu kaçırıp evlat edindiği Ayvaz’ı yanından ayırmaz. Onu evlendirir, üzerine kol kanat gerer. Birlikte eğlenir, birlikte savaşırlar..

Delikli demir (tüfek) icat

edilince Köroğlu'yla beylerinin kılıç, okla yay, mızrak gibi silahlara, bilek gücüne dayanan kahramanlık dönemi son bulur; Köroğlu kayıplara karışır...

Prof. Pertev Naili Boratav'ın Köroğlu kollarını ele alan 1931 tarihli bilimsel çalışması zaman içinde incelemelere, yeni derlemelere temel oluşturdu.

Prof. Mehmet Kaplan ile çalışma arkadaşları Erzurumlu son meddah Behçet Mahir'in anlattığı ayrıntılı metni yayınlamışlardı. Ahmet

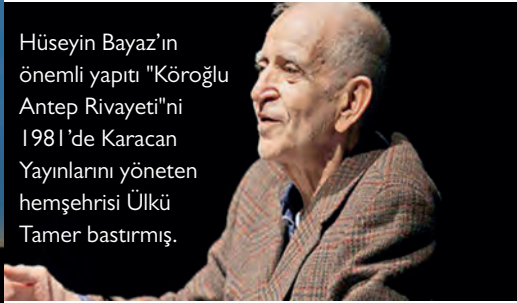
Kutsi Tecer'den Mehmet Seyda'ya, İlhan Berk'ten Yaşar Kemal'e birçok yazar da Köroğlu'nun serüvenini özgür edebiyat yapıtlarında farklı biçimlerde işlediler.

Köroğlu'nun "Antep Anlatımı"nı, gün ışığına çıkaran, Gaziantep'te Hüseyin Bayaz oldu:

Hüseyin Bayaz doğduğu kentte öğretmenlik, gazetecilik yapmış. Çocukluğunda Kilisli İbo'dan dinlediği Köroğlu öykülerine tutkuyla bağlanmış. Pertev Boratav'ın incelemesinin ilk okurlarından biri olmuş. O kaynakta "Maraş Anlatımı" başlığı altında yayınlanan bölüm onda da "Antep Anlatımı"nı derleme özenini

uyandırmış. O sırada artık hayatta olmayan Kilisli İbo'nun büyük oğlu Mustafa, öyküyü babasından dinlediği biçimiyle anlatmış; Hüseyin Bayaz'ın öğrencisi Hayri Erten de yazıya geçirmiş. Ancak eksikleri, yanlışları bu metnin yayınlanmasına engel olmuş. Yıllar sonra H. Bayaz Antep'te, Osmaniye'de, Adana'da, Kayseri'de dolaşır Köroğlu destanını anlatan Gani Akarçay'a öyküyü

Hüseyin Bayaz'ın önemli yapıtı "Köroğlu Antep Rivayeti"ni 1981'de Karacan Yayınlarını yöneten hemşehrisi Ülkü Tamer bastırmış.

yeniden yazdırmış. Gani Akarçay'ın ustası Hacı Arap'mış.

Hüseyin Bayaz'ın hazırlanması uzun yıllar süren önemli yapıtını 1981'de Karacan Yayınlarını yöneten hemşehrisi Ülkü Tamer bastırmış. Bayaz, önsözünü noktalarlarken, "Antep'te artık Köroğlu öyküsünü bilen kalmadı. Eğer bu çaba ve kimi raslantılar olmasaydı, bu kadar güzel bir kültür varlığı yok olup gidecekti," diyor.

"Antep Anlatımı", destanın başlangıcını oluşturan "Köroğlu'nun Zuhuru (ortaya çıkışı)" koluyla başlamaktadır. Yaşar Kemal de anlattığı halk kahramanını işte bu oluşum süreci içinde ele almıştı.

Antepli halk öykücüsü Gani Akarçay'ın ustası Hacı Arap, onun da ustası kör Şakir'miş. Anlatı onların diliyle kuşaktan kuşağa aktarılırken tarihte yaşananların güncel olaylar birleştirildiği de görülmektedir. Böylece Köroğlu örneğın Suvaztobul'da (Sivas-topol'da) Urus (Rus) ordusuyla çarpışır. İstanbul'a haber gönderilir:

“Osmanlı ordusunu bozgundan Köroğlu yetişip kurtarmıştır. Zafer Köroğlu'nun yaptığı gece baskısıyla kazanıldı. Padişahımıza müjdelersun.”

Bu başarısı nedeniyle kahramana Padişah Bingöl yaylasında Çamlıbel dağının tapusunu verir!

Tarih sıralamasına yan çizen şirin halk öykücüsü, 2. Abdülhamit dönemiyle 4. Murat dönemini bir araya getirmekten de çekinmemiştir:

“Acem Şahı yüz bin kişilik ordusuyla Bağdat'ı almak için harekete geçmiş. (...) Köroğlu yardımımıza ulaşırsa Bağdat'ı şındilik müdafa eder, düşmanı oyalarız. O zamana kadar Sultan Mirat bize kuvvet gönderir, muhasarayı açar, biz de kurtuluruz Bağdat'ta. Mademki Köroğlu Suvaztobul kahramanlığını da göstermiş, gelsin

vatan millet uğruna bize de yardım etsin.”

Kahramanlar “Cezayir yeleği, Tunus fesi” giyer, “lahmacun yerler!

Antep anlatmasında Köroğlu'nun beyleri, kahramanı; “Senin dünyada eş bulunmayan deniz aygırın var. Düşmanları susturan gılcın var, sazinla ordular idare edersin. Çamlıbel'in, gala, eyvan köşkün

Bu başarısı nedeniyle kahramana Padişah Bingöl yaylasında Çamlıbel dağının tapusunu verir!

var. Sığılacak yeri olmayanlar senin yanında barınır. Yiyecek bulamayanlar sofranda doyarlar. Oğlun Ayvaz Han, nişanlin Döne Hatın var. Tüccardan pac, bezirgandan ondalık, yolculardan toprakbastı alırsın. Nam senin, şan senin, şöhet senindir. Yeryüzünde, Al-i Osman

saltanatından sonra senin terezini çekecek kimse yoktur,” diye över.

“Köroğlu âb-ı hayat içmiş, saz çalarak kumanda etmeyi, adam idare etmesini bilen, geleceği aydınlık gören bir adam”dır. Ancak onun ikinci yüzünü de görürüz:

“Köroğlu dediğın kendini beğenmişin biri. Bir adamı yiğitçe altemezse, gahbelikle onu yeryüzünden kaldırır.”

Sık sık başı dertlere girer:

“Ensen şu mu deyip bir yumruk vurdu ki, Köroğlu kellesinden topuz

yedi sandı. Gır Atın üstünde duramayıp attan aşağı düştü. Zor Ahmet Bezirgân hemen attan inip Köroğlu'nu bağladı.”

“Köroğlu'nun kollarını bağlayıp Bolu şehirene götürüp zindana koydular. Boynuna tok, ayağına pukağı, gövdesine yirmi dört batman demir zincir sardılar.”

Yıllar sonra onu arayıp bulan kendi oğlu Dağıstanlı Hasan da kim olduğunu bilmeden onun hakkından gelebilmiştir: “Kır iydişini Köroğlu'nun üstüne sürdü. Köroğlu'na ulaşır boynunun düğmecinden bir yumruk vurdu ki Köroğlu'nun gözleri karardı. Bir çuval kimi attan yere düştü.”

Çamlıbel'de Köroğlu'nun çevresinde gözünü budaktan sakınmaz babayığitler bir araya gelmiştir: “Şu gördüğün adamlar hep baş kesenler, adam soyanlar, gız gaçıranlar. Bizim Çamlıbel'e baş kesenler, yol kesenler yerleşir. Çünkü bunlar için başka yerde ekme kapısı kalmamıştır. Onun için buraya bağlanır kalır.”

Ancak Çamlıbel yoksulların, ezilenlerin, haksızlığa uğrayanların da sığınağıdır:

“Erlerin malları meydanda olur
Gördüğünü sofrasında doyurur
Nekesin koynunda üç kuruş
girse

Mühür bende der de Süleyman
olur”

“Benim bu dağlarda çoktur
keklğim

Savaşlar ederek kanlar

döktüğüm

Nice kötülüklerden pacın
aldığım

Kadısız, müftüsüz, gaygısız
dağlar”

Çakmaklı tabancayı icat eden Frenk Bezirgân sonunda –Köroğlu'na düşmanlık olsun diye– bunu Ayvaz'a armağan eder. Bu yeni silaha güvenmeyen, kullanmasını beceremeyen, birbirine giren beyler tabancayla art arda birbirini vurup yere serilir. Köroğlu gördükleri karşısında,

“Tüfek icat oldu mertlik bozuldu

Ergi Kılıç kında paslanmalıdır
Beyler getti Çamlıbel'i neyleyim
Varıp Şam eline yaslanmalıdır.”

Diyerek Çamlıbel'den ayrılır:

“Şam'ın Kırklar Dağına çıkıp
ziyaret etti. Bütün dünyadan elini
çektı. Bir köşeye büzüldü, bir
inziva hayatı yaşadı. Sonunda atıyla
birlikte Kırklar Dağında kayıplara
karıştı.”

Şam'ın at pazarında Kır Atı her yıl biri satın alır, altı ay at sahibine bağlı kalır, sonra huysuzlanınca başka birine satılmış. Yeni sahibi de atı altı ay sonra satmak zorunda kalmış. Söylentiye göre bu durum böyle sürüp gidiyormuş!

Artık “Köroğlu'nun Antep Anlatımı”nı düzenleyenler gibi, onu günümüze ulaştıranlar da dünyamızda değil. Destanı yeniden ele alanlar, değerlendirenler, yeni yorumlarla çağdaş ürünler yaratacak olanlar onların çalışmalarından büyük ölçüde yararlanacaktır. •

konurertopbd@gmail.com

Yazan: ERHAN KANYILMAZ

Osmanlı Devleti'nin Kıbrıs'ı Fethi

ve
Kıbrıs'ta
Osmanlı
Egemenliği

Osmanlı İmparatorluğu 15. yüzyılın sonlarından itibaren Ege Adaları üzerindeki kontrolünü genişletmeye başladı.

1517'de Mısır ve 1522'de Rodos'un ele geçirilmesinin ardından Kıbrıs ön plana çıktı. Esasen Kıbrıs'ın işgal edilmesindeki bu gecikme, diğer cephelerdeki karışıklıklardan ve Venediklilerin Osmanlı'ya haraç ödemelerini zamanında yapmalarından kaynaklanıyordu. II. Selim'in 1566 yılında tahta çıkmasının ardından Osmanlı'nın önceliklerinde bir değişme görüldü.

İnebahtı Deniz Savaşı

Muzip bir halk söylencesine göre bunun sebebi, Sultan'ın Kıbrıs şaraplarına olan takıntılı düşkünlüğüydü. Kıbrıs'ın ele geçirilmesine yönelik planlama yapılırken Osmanlıların yüksek komuta kademesi Kıbrıs'taki tahkimattan ziyade Hristiyan donanmasından çekiniyordu. Zira İspanya, Venedik ve Papalık arasında oluşturulan birlik Doğu Akdeniz'de 200 gemilik bir filo meydana getirmişti.

1570 yılının ilkbaharında Osmanlı donanması niyetini gizlemek amacıyla üçe bölündü, Ege'yi çaprazlamasına geçti ve daha sonra Kıbrıs'ın işgalinde kullanılacak birlikleri Kıbrıs'ın güney sahillerine ulaştırmak için tekrar birleşti. Fakat arka planda her iki tarafta da Girit'te bulunan Hristiyan donanmasının müdahalesine yönelik sürekli bir beklenti vardı. Bu beklenti, 13 aylık bir

İspanya, Venedik ve Papalık arasında oluşturulan birlik Doğu Akdeniz'de 200 gemilik bir filo meydana getirmişti.

kuşatmayı müteakip Magosa'nın düşmesinden 10 hafta sonra 1571 yılının Ekim ayında İnebahtı'da bütün Osmanlı donanmasının imha edilmesiyle gerçeğe dönüştü. İki yıl sonra yapılan barış görüşmelerinde Osmanlı Veziriazamı Venedik Büyükelçisi'ne "*Kıbrıs'ı fethederek biz sizin kollarınızı kestik fakat siz donanmamızı yok etmek suretiyle bizim sakalımızı tıraş ettiniz. Kesilen kolun yerine yenisinin çıkmasını bekleyemezsiniz halbuki kesilen sakal her zaman yeniden*

daha gür çıkar.” diyecekti.

Osmanlıların Ortodoks Yunanları Özgürleştirmesi ve Adaya Türk Yerleşimi

Kıbrıs'ın 1571 yılında Osmanlılar tarafından fethedilmesi Adadaki Ortodoks Yunan toplumunun ekseriyeti için özgürlük getirdi. Gerçekten de Lefke örneğinde olduğu gibi daha önceleri Adanın bazı bölgelerinde Osmanlı kuvvetlerine destek kapsamında Venediklilere karşı yerel başkaldırıları olmuştu. Kölelik kaldırıldı ve çiftçi ailelere yüzyıllardır işledikleri toprakların mülkiyeti verildi. Ortodoks Kilisesi de yüzyıllardır süren Latin hiyerarşisinin kontrolünden kurtarıldı ve tekrar hayata geçirilen başpiskoposluk altında önceki geleneksel bağımsızlığı teyit edildi. Diğer taraftan Katolik Haçlı Kilisesi ve Venedikli yöneticiler sürgün edildi. Kilisenin binalarına el konuldu. Bunlar ya camiye dönüştürüldü ya da Ortodoks Kilisesi'ne satıldı. Adadaki Katoliklerden İslam

Osmanlı Padişahı II. Selim

ile Ortodoksluk arasında bir tercih yaparak din değiştirmeleri istendi. Aksi halde Adayı terk edeceklerdi. Bu sırada Anadolu'dan gelen bazı askerler ve esnaf Adaya yerleştirildi.

Magosa surlarının içi hariç olmak üzere bu göçmenlerin yerleştirildiği yerler stratejik değildi ve bunlar Ada geneline oldukça eşit biçimde dağıtıldı. Bu politika yaklaşık 30.000 Müslüman Türk'ün Adada Rumun 150.000 kadar Rumun arasında yerleştirilmesi işlemi tamamlanana

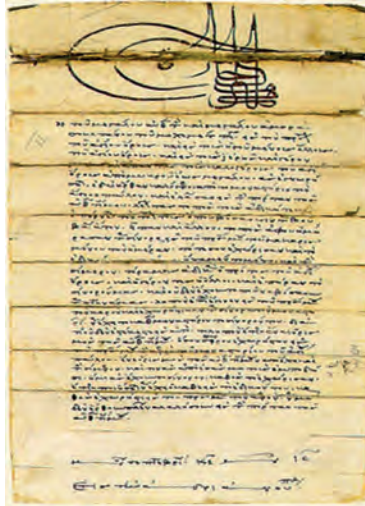
kadar sıkı biçimde takip edildi. Yaklaşık 1/5 olan oran bugün de geçerlidir.

16 ve 17. Yüzyılda Osmanlı İdaresindeki Kıbrıs

Osmanlıların Kıbrıs'ı fethi, 15.

Yüzyılın ortalarında Atlantik ticaret yollarının bulunması nedeniyle Yakın Doğu ekonomisinde göreceli olarak ortaya çıkan durgunlukla aynı zamana denk geldi. Eskiden Doğu Akdeniz'in çok yoğun kullanılan sularının

Padişah II. Selim'in Kıbrıs Halkına Fermanı

önemi bir yüzyıl içinde azaldı. Şeker örneğinde olduğu gibi, 17. Yüzyılda Adanın kazanç getiren birçok ürünü Amerikan rekabeti nedeniyle değerini yitirdi. Bu durum, geleneksel kaliteli tekstil üretme işi ile yakından ilgili olan pamuk yetiştiriciliği ile kısmen dengelendi. Güzelyurt keten ihraç ediyordu. Marathasa Vadisi yünü ile tanınıyordu. Lefkoşa ise ipeği ve altın işlemeciliği ile ünlendi. Bu dönemde Rumları ve Türkleri özellikle paragöz vali veya kudretli toplum liderine karşı bir araya getiren bir dizi silahlı vergi ayaklanmaları oldu. Paşa unvanı olan valinin çiftçilik yapma ve vergi toplama ihalelerini satması Adada nüfuzlu toplum liderlerinin oluşmasına yardım etti. Üç bin personelden oluşan bir garnizona komuta eden Ada Valisi esasen diğer liderlere göre daha güçsüzdü. Vali makamda kısa süre kalıyor ve ağırlıklı olarak en az sıkıntı yaşayarak azami fayda elde etmek suretiyle makamının

maliyetini çıkarmakla ilgileniyordu. Vali bu işi Türklerin başında bulunan ağalar ve Rumların başındaki piskoposlar vasıtasıyla yapabiliyordu. Bu sırada başpiskopos nüfuzunu artırdı. Kendisine 1660 senesinde Padişahın İstanbul'daki sarayına doğrudan erişim hakkı verildi ve

Rumların resmi temsilcisi olarak tanındı. Başpiskopos'a 1754 yılında vergilerin toplanması sorumluluğu verildi. Kendisi daha sonra mülkiye memurluğunun başı olan saray tercümanını atama hakkını elde etti. 19. Yüzyıla gelindiğinde başpiskopos neredeyse validen daha önemli bir hale geldi.

1821 Yunan Bağımsızlık Savaşından 19. Yüzyılın Ortalarına Kadar Kıbrıs

Tedrici olarak yaşanan bu gelişmeler 1821 senesinde tersine döndü. Başpiskopos Kyprianos 1818 yılında Adada Osmanlı'dan bağımsız bir Rum devleti kurmayı planlayan Philike Hetaireia adlı gizli teşkilata üye olmuştu. Kyprianos Kıbrıs'ın tecrit edilmiş durumu ile Adada yerleşik olan Türk garnizonunun varlığının farkındaydı. Bu nedenle gizli teşkilata sadece para ve malzeme desteği verebileceğine dair söz verdi. 1821 senesinde Osmanlı Devleti'nin Yunanca

konuşan eyaletlerinde isyan patlak verdi. Bunun üzerine daha önceden Suriye'den takviye talep etmiş olan Kıbrıs Valisi, Padişahın isyanı bastırmak için harekât izni aldı. Başpiskopos ve gizli teşkilatın diğer üyeleri ihanet nedeniyle asıldı. İsyanı bastırma harekâtı Rumların Yunan isyanına katılma şansını tamamen yok etti. Bu olay aynı zamanda Rumlarda Osmanlı yönetimine karşı kalıcı bir nefret ile sarsıcı olayların yaşandığı bu dönemde ortaya çıkan ve bağımsız bir Yunan devleti ile birleşme anlamına gelen Enosis arzusunun yerleşmesine de neden oldu. 1830 senesindeki barışın ardından Osmanlı Padişahı II. Mahmut ve oğlu I. Abdülmecit İmparatorluğun yönetiminde bazı reformlar yapmaya çalıştı. Artık vergiler doğrudan toplanıyordu fakat Osmanlı İmparatorluğunu çeşitli etnik yapılardan oluşan bir milletler topluluğu yapma hevesiyle ve iyi niyetle hazırlanan kanunların çok az bir kısmı uygulamaya konuldu.

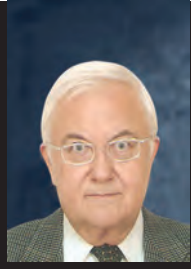
Osmanlı Egemenliğinin Sonu

Birkaç sıradışı gezgin ve bir Ortaçağ kralı hariç tutulduğunda, Britanya'nın 1878 yılından önce Kıbrıs'a yönelik bir ilgisi olmadı. Ancak Adanın ani bir şekilde ve savaş olmadan Britanya İmparatorluğu'na katılmasını izah etmek hiç de zor değildir. Britanya'nın 19. Yüzyıldaki temel politikası Hindistan'a giden deniz yolunu koruyup kollamak ve Rusya'nın ezelden beri

var olan yayılma ihtiraslarına karşı Osmanlı İmparatorluğu'na destek vermektir. 1853-1856 yılları arasındaki Kırım Savaşı tamamen böyle bir amaçla yapıldı. 1875 yılında Benjamin Disraeli'nin Süveyş Kanalı'nın hisselerinin önemli bir bölümünü satın alması üzerine Britanya'nın politikasında köklü bir değişim yaşandı. Bundan üç yıl sonra Berlin Kongresi, parçalanan Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki Rus ihtiraslarının yol açtığı bir başka krizi ortadan kaldırmak için toplandı. Bu dönemde Otto von Bismarck Britanya'nın Osmanlı İmparatorluğu üzerindeki dürüst aracı rolünü gayet başarılı biçimde devralırken, Britanya Başbakanı Süveyş Kanalı'na en yakın bölgelerde talana yönelik açık işaretler vermeye başladı. 1878 yılında yapılan görüşmelerde Britanya'nın Osmanlı Devleti'ne daha iyi yardım edebilmesi için Kıbrıs, Silah Sahası olarak Britanya tarafından iktisap edildi. Bunun nasıl bir yardım olduğu dört yıl sonra 1882'de Britanya bir Osmanlı eyaleti olan Mısır'ı kendi topraklarına kattığında çok daha açık olarak ortaya çıktı. Kıbrıs daha büyük ganimetlere ulaşmak için tam anlamıyla bir sıçrama taşı oldu. İşgali takip eden dört yıl içinde Ada İngiliz sömürüsü altında eski sakin haline döndü. Kıbrıs, İngiltere tarafından ilhak edildiği 1914 yılına kadar resmen Osmanlı hakimiyetinde kaldı. 1925 yılında Adaya Britanya İmparatorluğu sömürgesi statüsü verildi. •

Bir Resim Bir Öykü

Haluk Erdemol

Ressam: Sebastiano Ricci (1659-1734)

Sabin Kadınlarının Kaçırılışı

Resim, konusunun akla getirdiği rolumsuz çağrışımlara karşın aslında genç Roma'nın büyümesine katkıda bulunan bir olayı betimliyor.

Roma kentinin kuruluşu sırasında seçilecek yer için Tiber Nehri'ne bakan yedi tepeden Aventina ile Palatina arasında anlaşmazlık yaşayan Remus ve Romulus kavgaya tutuşmuşlar ve Romulus geçirdiği bir öfke atağı sonucu ikizini öldürmüştü.

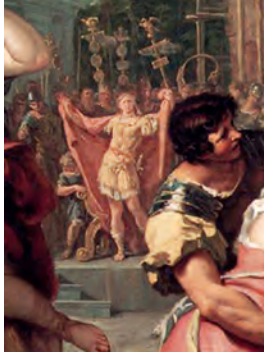
Kendi seçimi olan Palatina'da Roma'nın çekirdek yerleşimini oluşturma çabasına girişen Romulus insan gücü yönünden toplumun geleceğini tehlikeye sokabilecek bir gerçeğe yüz yüze gelmişti. Kendisini önder kabul edip peşinden gelen Latinlerin yanı sıra diğer soylardan katılanlarla oluşan köken halkın çoğunluğunu erkekler oluşturuyordu.

Romulus sorunun üstesinden

gelmek için komşu soylarla iyi ilişkiler içinde evlilik bağları kurmayı düşündü. Fakat gönderdiği elçiler olumsuz tepkilerle karşılaştı. Komşu soylar Roma'nın büyüyerek kendileri için daha tehlikeli bir rakip olmasını istemediklerinden Romalıların teklifini geri çevirdiler. Bunun üzerine Romulus daha sert ve çabuk sonuç getiren bir yola başvurdu. Haberciler çıkarıp yeni kurdukları kentte hasat tanrısı Consus'a adanan eski bir sunak bulunduğunu, bunu kutlamak için Consus'a kurbanlar sunulacağını, oyunlar düzenleneceğini ve bütün soyların çağrılı olduğunu duyurdu.

Bu barışçıl çağrıya ilgi büyük oldu. Aileleriyle birlikte gelen komşu soylar arasında en kalabalık grup Sabinlerden oluşuyordu.

Çağrılılar kendilerini oyunlara ve şenlik havasına kaptırdıklarında önceden belirlenmiş bir işaret (*Romulus'un pelerinini savurmastıydı bu - resimde arka planda görülüyor*) üzerine Romalılar Sabin kadınlarına doğru koşmaya başladılar. Gözlerine kestirdikleri kadınları omuzlarına atıp atlarla ve arabalarla kaçırıldılar. Kentin kapıları kapandıktan sonra Romulus kaçırılan kadınların arasına girip güzel sözlerle yatıştırdı onları. Babalarının barışçıl dileklerini dikkate almadıklarından dolayı böyle bir yola başvurmak zorunda kaldıklarını, niyetlerinin sadece kendileriyle

evlilik bağı kurup onları birer Roma vatandaşı, olası eşlerinin mirasının sahipleri ve gelecek neslin anneleri olarak görmek istediklerini söyledi.

Romalıların önce bağlaşıklık ve soylar arasında evlilikler kurulması yolundaki teklifte bulunmaları fakat sonra zorbalığa başvurmaları gururlu Sabinleri öfkelenmişti. Romalılara savaş açtılar.

Çarpışmanın başladığı günlere kadar geçen sürede Romalılara eş olmayı kabul etmiş olan Sabin

kadınları sözbirliği yapıp savaşı önlemek için öne çıktılar. Savaşın tarafları olarak bir yanda eşleri, diğer yanda babaları ve erkek kardeşleri vardı. Uçuşan ok ve mızraklara aldırmadan aralarına girdiler. "Kurulmuş aile bağları kanla lekelenmesin," diye haykırdılar.

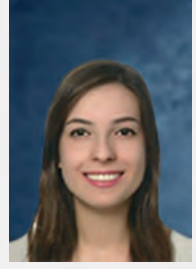
"Oğullar baba katili, babalar oğul katili olmasın. Hısımlığımızdan, yaptığımız evliliklerden hoşnut değilseniz küskünlüğünüzü bize yöneltin. Dul veya babasız kalmaktansa ölelim daha iyi."

Savaş son buldu ve Sabinler Romalılarla birlik oldular. Sabin kralı Titus Tatius Romulus'la birlikte hüküm sürdü.

Bu tarih kesitini Titus Livius 'Roma'nın Tarihi' kitabında, Plutarkhos 'Romulus'un Yaşamı' başlıklı yazısında anlatıyor. •

halukerdemolbd@gmail.com

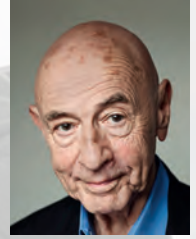
Bilinçaltı
Uzm. Psk. Sedem Demir

Marsh mallow Testi

Walter Mischel ve Ebbe Ebbesen 1960 yılında Stanford Üniversitesi'nde "Marshmallow Testi" olarak bilinen "tatmini erteleme" yetisinin çocuklarda ne zaman geliştiğini gözlemleyebilmek adına yapmıştır. Tatmini erteleme yetisi, anlık küçük ödüle daha sonraki daha büyük bir ödül için hayır diyebilme süreci olarak tanımlanmıştır.

Mischel ve Ebbesen, Marshmallow Deneyi'ni dört-altı yaş arasındaki çocuklara Stanford Üniversitesi'nde yapmıştır.

Bu deneyde çocuklar tek başlarına bir odaya alınırlar ve araştırmacı onlara bir tane çocukların kendi seçimi olan abur cuburdan verir (bisküvi, marshmallow veya kraker). Araştırmacı odadaki çocuğa eğer on beş dakika beklerse ikinci bir tane daha alacağını söyler ve odayı terk eder. Mischel ve Ebbesen bazı çocukların abur cuburla oynadıklarını, bazılarının saçıyla oynadığını, bazısının da abur cubur sanki oyuncakmış gibi oynadığını gözlemlemiştir. Bazı çocuklarsa araştırmacı odadan ayrılır ayrılmaz abur cuburu yemiştir. Çocukların yaşının bekleme süresini etkileyen en önemli faktör olarak belirlenmiştir.

Daha sonraki çalışmalar göstermiştir ki tatmini erteleyebilme yetisi daha sonraki hayatımızda kazandığımız diğer becerilerle (akademik

başarı, fiziksel sağlık, akıl sağlığı ve sosyal yetkinlik gibi) bağlantılıdır. Birçok faktör tatmini erteleyebilmeyi etkiler: bilişsel stratejiler (marshmallow'u değil başka şeyleri düşünerek kendi dikkatini dağıtabilmek); nörolojik faktörler (frontal lobun yani dikkat, plan yapabilme, empati, dürtüleri kontrol edebilme, problem çözebilme gibi işlevlerden sorumlu bölgenin ne kadar gelişmiş olduğu, frontal lob en geç gelişen kortikal yapılardan biridir), ve yaş gibi (beş ve beş yaşın altındaki çocuklar bekleme konusunda kendilerinden büyük akranlarından daha çok zorlanmışlardır, kız katılımcılar çok daha az bir farkla erkek akranlarından daha fazla bekleyebilmişlerdir).

2011 yılında yapılan ve ilk marshmallow testinde kullanılan katılımcılarla yapılan bir başka

Kız katılımcılar
çok daha az bir farkla
erkek akranlarından
daha fazla
bekleyebilmişlerdir

çalışmada, çocukken bekleyen katılımcıların prefrontal kortekslerinde (duyu, motor becerileri ve davranış gibi bağlantıların yer aldığı bölge) daha fazla aktivite olduğunu, beklemeyen katılımcılarınsa ventral striatum (karar verme ve ödülle alakalı konulardan sorumlu bölge) kısmının daha aktif olduğu gözlemlenmiştir.

2012 yılında yapılan başka bir çalışmada çocuklar iki gruba ayrılmış ve marshmallow testinden önce verilen bir söz bir gruba tutulmuş diğerine tutulmamıştır. Bu da göstermiştir ki yerine getirilen gecikmiş bir ödül (orijinal çalışmada geç gelen ikinci abur cubur) çocukların orijinal deneyde beklemeye karar vermesinde önemli bir etken olmuştur.

Tyler Watts ve grubunun çalışması tatmini erteleyebilme yetisinin daha sonraki başarıyı tahmin etmede çok az bir etkisi olduğunu göstermiştir

Mayıs 2018'de Tyler Watts ve çalışma arkadaşları tarafından yapılan yeni bir çalışmaya göre

Tyler Watts

Mischel tarafından yapılan çalışmanın bazı eksikleri vardır. Orijinal çalışma çok az katılımcıyla tek bir çevrede yapılmıştır. Bu yeni çalışmaya daha çok katılımcıyla, toplum geneline genelleylemek adına her sosyoekonomik düzeyde ve her eğitim düzeyinden ebeveyni olan katılımcılarla yapılmıştır. Bu çalışma göstermiştir ki tatmini erteleyebilme yetisinin daha sonraki başarıyı tahmin etmede çok az bir

etkisi vardır. Watts onun yerine sosyoekonomik statünün karar vermede daha önemli bir rolü olduğunu sonuçlandırmıştır. Çünkü sosyoekonomik statüsü yüksek olan ailelerden gelen çocuklar, eğer

Sosyoekonomik faktörler çocukların gelecekteki başarısını tahmin etmede tatmin erteleme yetisinden çok daha büyük bir rol oynar.

şu an abur cubur yiyemiyorlarsa bile daha sonrasında ailelerinin bunu dondurmayla telafi edeceğini bildiklerinden dolayı beklemeye daha meyilli oluyorlar. Öte yandan sosyoekonomik statüsü daha düşük ailelerden gelen çocuklar eğer şimdi abur cubur yemezlerse ve ikinci bir abur cubur onlara verilmezse, şu anki fırsatı kaçırmaktan korktukları için abur cuburu beklemeden yemeğe karar verdikleri gözlemlenmiştir.

Bu yeni çalışma göstermiştir ki

çalışmalar sonuçlandırılırken her yönden araştırılmalı ve çocuğun içinde bulunduğu çevre yani sosyoekonomik statü gibi faktörler göz ardı edilmemelidir. Çünkü sosyoekonomik faktörler çocukların gelecekteki başarısını tahmin etmede tatmin erteleme yetisinden çok daha büyük bir rol oynar. •

sedemdemir@gmail.com

Referanslar

- Casey, B. J., Somerville, L. H., Gotlib, I. H., Ayduk, O., Franklin, N. T., Askren, M. K., ... & Glover, G. (2011). Behavioral and neural correlates of delay of gratification 40 years later. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 108(36), 14998-15003.
- Fair, D. A., Dosenbach, N. U., Church, J. A., Cohen, A. L., Brahmbhatt, S., Miezin, F. M., ... & Schlaggar, B. L. (2007). Development of distinct control networks through segregation and integration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 104(33), 13507-13512.
- Ferré, S., Lluís, C., Justinova, Z., Quiroz, C., Orru, M., Navarro, G., ... & Goldberg, S. R. (2010). Adenosine-cannabinoid receptor interactions. Implications for striatal function. *British journal of pharmacology*, 160(3), 443-453.
- Kidd, C., Palmeri, H., & Aslin, R. N. (2013). Rational snacking: Young children's decision-making on the marshmallow task is moderated by beliefs about environmental reliability. *Cognition*, 126(1), 109-114.
- Mischel, W., & Ebbsen, E. B. (1970). Attention in delay of gratification. *Journal of Personality and Social Psychology*, 16(2), 329.
- Marshmallow Test Revisited. University of Rochester. October 11, 2012. <http://www.rochester.edu/news/show.php?id=4622>
- Romer, D., Duckworth, A. L., Sznitman, S., & Park, S. (2010). Can adolescents learn self-control? Delay of gratification in the development of control over risk taking. *Prevention Science*, 11(3), 319-330.
- Shoda, Y., Mischel, W., & Peake, P. K. (1990). Predicting adolescent cognitive and self-regulatory competencies from preschool delay of gratification: Identifying diagnostic conditions. *Developmental psychology*, 26(6), 978.
- Taylor, S. B., Lewis, C. R., & Olive, M. F. (2013). The neurocircuitry of illicit psychostimulant addiction: acute and chronic effects in humans. *Substance abuse and rehabilitation*, 4, 29.
- Watts, T. W., Duncan, G. J., & Quan, H. (2018). Revisiting the Marshmallow Test: A
- Conceptual Replication Investigating Links Between Early Delay of Gratification and Later Outcomes. *Psychological science*, 0956797618761661.
- Yang, Y., & Raine, A. (2009). Prefrontal structural and functional brain imaging findings in antisocial, violent, and psychopathic individuals: a meta-analysis. *Psychiatry Research: Neuroimaging*, 174(2), 81-88.

TOKAT MUTFAĞI

Etkilenen Değil Etkileyen Mutfak

Tokat Mutfağı Anadolu mutfak kùltürünün önemli parçalarından biridir. Şehrin tarihsel geçmiŐini incelediğimizde sentez bir yemek kùltüründen bahsetmek yanlış olmaz.

Şehir kurulduğu günden günümüze kadar pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Doğal olarak da farklı kùltürlerin izlerini taşımaktadır.

Evliya Çelebi de Seyahatnamesi'nde Tokat'ın bu duruma oldukça uygun olduğunu Şu sözleriyle ifade etmiştir: "...Şehir genişlik ve ucuzluklu bir yer olup, dünya yüzünde

eşi yok gibidir. Yılın her zamanında halkın nimetleri boldur. Hacı Bektaş Veli'nin hayırlı ve bereketli dualarıyla bu eski tarihi şehir alimlerin konağı, fazıllar yurdu ve şairler yatağıdır.”

■ Tokat evlerinin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olan mutfak evin büyük odalarından biri olarak planlanır.

Önemli bir kültür birikimine sahip olan Tokat İç Anadolu, İç-Doğu Anadolu, Karadeniz ve

Orta Karadeniz iklimleri arasında bir geçit özelliği taşımaktadır. İlin coğrafi avantajlarının yanı sıra ekonomik imkânları, tarihsel geçmişe dayalı gelenek - görenekleri ve inançlarından oluşan geleneksel mutfak kültürü bugün de yaşamaktadır. Şüphesiz sosyal, ekonomik ve kültürel sebepler ile kaybolmuş ya da kaybolmak üzere olan yemekleri vardır. Ancak gelinen nokta itibari ile şehrin genelinde tarihi derinliğin yanında etnik kültürlerin yoğun yaşadığı bir karma mutfak yapısının olduğunu söyleyebiliriz.

Tokat ilinin “mutfak tarihçesi” doğal olarak ilin kuruluşu ile doğru orantılıdır. Yani ilk çağlarda

TOKAT MUTFAĞI DENİNCE AKLA İLK GELENLER

Tokat Tavası

◆ Fırın yemekleri:

Tokat Kebabı, Tokat Tavası, Siner

◆ Narince üzüm yaprağından Etlı, Baklalı ve Erikli Yavan Sarma, Pehli, Pırasa Dolması, Kömeç, Keşkek

◆ Tencere yemekleri:

Ayvalı Yahni, Ispanak Mıklaması, Nivik

◆ Çorbalar.

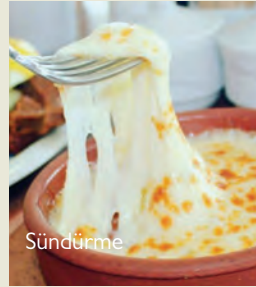
Bacaklı Çorba, Kör Toyga, Bütün Çorba

◆ Hamur işleri:

Çökelekli, Katmer, Hıçın, Tis Böreği, Timbil

◆ Pilavlar.

Çakır Pilav, Üzümlü Pilav, Yeşil Fasulyeli Bulgur

Sünderme

Pilavı, Mercimekli Bulgur Pilavı

◆ Başlangıçlar:

Bat, Sünderme, Çemenli

◆ Tatlılar:

Cıstıl, Yağlaş, Ekmek Nazlısı, Tirtıl, Kesme Yufka, Döşeme Yufka, Dene Hasuda, Erik Çiri

Ayvalı Yahni

Togayitlar'dan başlayan, Hititler, Asurlular, Hurriler, Kimmerler, Persler, Makedonyalılar, Pontos, Romalılar, Bizans, Danişmendliler, Selçuklular ve Osmanlılar gibi devlet ve imparatorlukların izlerini taşır.

Sehrin tarihsel geçmişine baktığımızda tarih boyunca çeşitli imparatorluk ve devletlere ev sahipliği yaptığını görüyoruz. Oldukça zengin bir tarihsel geçmişe sahip olan Tokat Hititli'ler başta olmak üzere, Asurlular, Hurriler, Kimmerler, Frigler, İskitler, Persler, Mitanniler gibi pek çok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Ayrıca Makedonyalıların (Büyük İskender Dönemi), Kapadokya Krallığının ve buraya "Comana Pontica" adını veren Pontos Krallığı'nın yönetimine geçmiş. MÖ 65'te Romalıların ve MS Bizans Devleti'nin

TOKAT ADI NEREDEN GELİYOR?

Bu sorunun yanıtı çok net olmasa da bölge halkı tarafından Tokat'ın arpası bol olduğu için atların doyduğu yer anlamında Tok-at ya da "Surlu şehir" manasına gel Toh-kat gibi bir çok farklı isim ile ilk çağlarda Togayitlar'ca kurulduğuna inanılıyor.

egemenliğine girmiştir. Bizans-Sasani ve Bizans-Arap savaşlarında kritik öneme sahip olan Tokat Malazgirt Zaferinden sonra Danişmendlilerin yönetimine (1071) daha sonra ise Anadolu Selçuklularının (1150) eline geçmiştir. Fatih Sultan Mehmet döneminde ise Osmanlı Devleti'ne katılmıştır. Tokat tüm bu medeniyetlerin kültürlerinden de

ti'ne katılmıştır. Tokat tüm bu medeniyetlerin kültürlerinden de

TOKAT MUTFAĞININ OLMAZSA OLMAZLARI

- Tokat mutfağı et, sebze, meyve ve un üzerine kuruludur.
- Pişirme seçimi genel olarak ağır ateştir.
- Emek ve yemek arasındaki ilişki özellikle sarmalarda öne çıkar.
- Yemeklerde yerli biber, domates, kuru soğan, karayaka kuzusu gibi yerli ürün tercihi vardır.

etkilenerek bugüne gelmiştir.

Mutfak Tokat evlerinin şekillenmesinde önemli bir yere sahip olmasındır. Tokat evlerinde büyük odalardan biri mutfak olarak planlanır. Tokat Mutfağının halk arasındaki ağzı ‐iş evi‐ ‐aşkana‐ dır. Mutfakların taban döşemeleri dönemin hijyen anlayışına uygun terrakota ile kaplıdır. Arustk denen tavan arası ise pastırma, bez sucuk gibi ürünlerin kurutulmasında kullanılır.

Ayrıca bağ evlerinin olmazsa olmazı kebab fırını ve üzüm suyunun çıkarıldığı ‐girehane‐ geleneksel Tokat mutfağının en belirgin özellikleri arasında yer alır. Bereketli coğrafyanın ürünü sebze, meyve ve bölge ırkı olan Karayaka eti ile karma bir

Beyaz renkli Zile pekmezi

mutfak karakteristiği gösteren Tokat mutfağı çevresindeki Sivas, Amasya ve biraz da Çorum mutfağı ile etkileşim göstermektedir.

Şüphesiz ki bu kültürel zenginlik Tokat mutfağının karakterinde önemli bir rol üstlenmiştir. Tokat sahip olduğu coğrafya üzerindeki flora ve fauna çeşitliliği nedeniyle

etkilenmekten çok etkileyen bir mutfak olmuştur. Ayrıca çevresindeki illerin et, sebze ve meyve ihtiyaçlarında da sahip olduğu verimli topraklar nedeniyle çözüm ortağı konumundadır.

Sahip olduğu geçiş iklimi, sulanabilen farklı rakımlardaki ovalar, kendine özgü hayvan ırkı (Karayaka) gibi önemli kazanımları Tokat'ı çevre illerden daha şanslı bir konuma getirmektedir.

Tokat şehri deniz ürünleri haricinde hemen her ürünün yetiştirildiği ve pişirildiği farklı kültürlerin kaynaşması ile ortaya çıkan özel bir mutfak kültürüne sahiptir. Çerkez, Muhacir, Kürt, Ermeni etnik kökeninden gelen yemekler yoğunluk gösterir. Bağ kültürünün hakim olduğu ilde bu çerçevede gelişmiş ve zenginleşmiş bir mutfak kültürü söz konusudur. Tokat Mutfağında dikkat çeken en önemli unsurların başında bağ üzümleriyle, bu üzümlerden yapılan pekmez gelmektedir.

Zile pekmezi bu bağlamda oldukça öne çıkmaktadır.

Özetle ‐Tokat Mutfağı‐ için oldukça dengeli bir mutfak demek çok yanlış olmayacaktır bu nedenledir ki herhangi bir ürüne bağlı kategorik öne çıkma söz konusu değildir. Hemen her sebzedden etli ya da etsiz yemekler yapılabildiği gibi hamur işleri konusunda da önemli bir yere sahiptir ve tatlılar da aynı şekilde çeşitlilik gösterir. •

rehatarticibd@gmail.com

Gezdikçe Gördükçe
İzlen Şen Toker

YAŞAMLA BARIŞIK İKARYALILAR

105 yaşındaki Ionna Proiou, Ege Denizi'ndeki İkarya adasının Christos Raches köyündeki küçük dükkanında 90 yıldır kullandığı teknikle giysi ve bez çanta yapıyor. Dokuma tezgâhında çalışırken “Hayatında tutkunu harekete geçiren bir şey yap.” önerisinde bulunuyor. Uzun yaşamasının nedenini dokumaya olan tutkusuna

Ionna Proiou

ve yaşama bakış açısına bağlayıp gülümserken “İhtiyacın olandan fazlasını isteme, başkalarına imrenirsen, bu sende sadece stres yaratır.” diyor.

100 yaşındaki Kostas Sponsas karısıyla birlikte

100 yaşındaki Kostas Sponsas ise gençliğinde bacağını kaybettiğinde kendini üzmemeye karar vermiş ve hep dedesinin şu sözünü hatırlamış: “Daha kötü bir şey olmadığı için şükret.” Dükkânında çalışırken ekliyor:

“Yorulduğum zaman okuyorum, okumak zihnimi dinlendiriyor.”

102 yaşındaki George Kassiotis’in ölümle ilgili düşüncesi de şöyle: “Ölümle ilgili bir endişem yok. Bir gün hepimizin oraya gideceğini biliyoruz.” Bu sözler, yaşları 100’ü geçen İkarya’lıların ortak özelliği olan yaşam sevgisini özetliyor. 90 ve üzeri bir yaşa kadar sağlıklı yaşama ihtimali dünya ortalamasının üzerinde olan İkarya’da yaşlananlar, yaşamlarına aktif

olarak devam ediyor.

İkarya adası, Dan Buettner ve ekibinin hazırladığı “Blue Zones (Mavi Bölgeler)” adlı sağlık projesinde dünyanın en uzun ve sağlıklı yaşanan beş bölgesinden biri olarak yer almış. Kosta Rika’daki Nicoya, Japonya’daki Okinawa, Kaliforniya’daki Loma Linda ve İtalya’daki Sardinya ile birlikte İkarya’da da uzun ve dengeli yaşamların nasıl sürüldüğü araştırılmış. Adadaki yaşlılara nasıl bu kadar uzun yaşayabildikleri sorulduğunda çoğu bu kadar uzun yaşadıklarını farketmediğini belirtmiş, 101 yaşındaki bir kadın bu soruyu şöyle yanıtlamış: “Biz sadece ölmeyi unuttuk.”

Aslında bu sorunun yanıtı, adanın doğası, temiz havası, adalılarının beslenme, egzersiz, sosyal yaşam düzenleri ve yaşama

102 yaşındaki
George Kassiotis

bakışlarında bulunabiliyor. İkarya'da yaşam telaşsız ve endişesiz geçiyor. "Toprağa iyi bak ki, o da sana iyi baksın." anlayışıyla yiyeceklerini kendi bahçelerinde doğal bir şekilde yetiştiriyor; zeytinyağı, şarap ve ballarını kendileri üretiyorlar. Mercanköşk, biberiye, karahindiba, tarhun, adaçayı, nane gibi bitkileri yemeklerde kullanıyor; arkadaşla-

ıyla buluştuğlarında kahveyi daha az bitki çaylarını daha çok içiyorlar. Düşük kalorili beslenme düzenlerinde sebzeler, fasulye, domates, zeytinyağı, ekşi mayalı tam buğday ekmeği ağırlıklı yer alırken şeker, beyaz un ve işlenmiş gıda neredeyse hiç yenmiyor. Proteini daha çok balıktan, keçi sütünden alarak eti çok az tüketiyorlar. Günlük egzersizlerini spor salonlarında ya da koşarak değil; adanın dağlık yollarında yürürken, toprağı kazarken, bahçede çalışırken, yemek pişirirken, arkadaşlarını ziyarete giderken yapıyorlar. İstedikleri kadar uyuyor, ayrıca öğleden sonra uykusuna da yatıyorlar.

İkaria'da sebzeler, fasulye, domates, zeytinyağı, ekşi mayalı tam buğday ekmeği ağırlıklı yer alırken şeker, beyaz un ve işlenmiş gıda neredeyse hiç yenmiyor.

İkarya'da yaşam telaşsız ve endişesiz geçiyor.

Köylerde düzenlenen Panagiria denilen festivallerde ruhları dans ve şarkılarla besleniyor. Okur-yazarlık oranının yüksek olduğu adada köy meydanlarındaki sohbetlerde felsefe ve politikadan tarih ve sosyolojiye kadar pek çok konu konuşuluyor. Mavi Bölgeler projesindeki

Köylerde düzenlenen Panagiria denilen festivallerde İkaryalıların ruhları dans ve şarkılarla besleniyor.

uzmanlar sağlıklı yaşamı güçlü aile bağları ve inanç temelli topluluklarla da ilişkilendiriyor. İkaryalılar aileleri ve komşularıyla görüşüyor, yaşlılar yaşamdan kopmuyor. Büyükkanneler, büyükbabalar yaşlandığında köşeye çekilmeden sorunlarıyla zaman geçiriyor, işlere yardım ediyor, arkadaşlarıyla buluşup tavla oynayarak sosyalleşiyor.

Adadaki doktorlardan biri Buettner'a İkarya'yı şöyle anlatıyor: "Burası bir "ben" yeri değil, "biz" yeri." Adalılara göre yalnızlık sağlıklı değil. Buettner'a göre zamana ait olmaktan ziyade zamana sahip olmak da adalıların stresini azaltıyor.

Kitabında bu yaşam tarzının sağlığa yansımaları şöyle yazmış: "Ekibimiz adanın kuzeydoğusunda yaşayan her 3 kişiden birinin en az

90 yaşına kadar yaşadığını keşfetti. Kanser olma oranları %20, kalp hastası olma oranları %50 daha az iken demansı olan neredeyse hiç yoktu."

Adada saatlerin, geçen zamanın fazla önemi yok, önemli olan zamanın yapmayı sevdikleri işlerle ve sevdikleriyle birlikte keyifli ve mutlu geçirilmesi...

Emekli öğretmen Christodoulos Xenakis de saate bağlı olmamanın gereksiz endişeden kaçınılabileceğini sağladığını belirtiyor. Xenakis, İkaryalıların günü amaçlarla geçirdiklerini söyleyerek "Zamanınla hep yapabileceğin bir şey var. Ama kendini ya da başkalarını mutlu eden bir şeyler yaparsan, nasıl daha sağlıklı ve iyi hissetmezsin?" diye soruyor. İnsanların yoğun bir programının olması, çoğu kişinin saat takmadığı bu adada pek rastlanan bir

durum değil. Ben de önümdeki yola tepeden bakan bir kafede otururken ters yönden gelen iki araç birbirlerine selam verip yanyana durduklarında içindeki sürücüler sohbetে başlıyor, neredeyse beş dakika süren bu sohbet boyunca arkadaki aracın sürücüsünün hiç korna çalmadan sakince sohbetin bitmesini beklemesi beni çok şaşırtıyor.

İkarya ile ilgili haberlere ve belgesellere konu olan Stamatis Moraitis'in öyküsü de İkarya'nın şaşırtıcı yanlarından biri. Ailesiyle birlikte Amerika'da yaşarken akciğer kanseri tanısı alan Moraitis'e doktorlar en fazla dokuz ay yaşayabileceğini söyler. O zaman 60'lı yaşlarında olan Moraitis, Amerika'da kalıp yüksek tedavi ve cenaze masraflarıyla eşini ve çocuklarını üzmemek istemediği için doğduğu yere, İkarya'ya taşınarak ölümü orada beklemeye karar verir. Adanın kuzeyinde, Evdilos köyü yakınlarında bir üzüm bağı içinde bulunan ailesine ait eve yerleşir. İlk günlerini eşinin ve annesinin ilgisiyle yatakta dinlenerek geçirir. Sonra çocukluk arkadaşları hergün ziyaretine gelmeye başlar, İkarya'da yetişen ürünlerle yapılan yemekleri yiyip ev yapımı şaraplarını içerken saatlerce sohbet ederler. Moraitis en azından mutlu bir şekilde öleceğini düşünür. İlerleyen aylarda kendini giderek daha güçlü hissetmeye başlar, bir gün bahçeye sebze eker. Onların büyüdüğünü göreceğinden emin olmasa da güneşte temiz

havada olmak ona kendini iyi hissettirir. Zaman geçtikçe daha da güçlenir, bahçeye ek olarak bağların bakımını da yapmaya başlar. Öğlene kadar bağda çalışıp, öğle yemeği sonrası uyuduktan sonra, akşamları da arkadaşları ile buluşup sohbet edip, tavla oynar. Yıllar geçtikçe iyileşir; üzüm bağlarını ve şarap

üretimini geliştirir. 2013 yılının Şubat ayında, kayıtlardaki yaşıyla 98, kendi tahmini ile 102 yaşındayken hayata gözlerini yumar. Moraitis en fazla 9 ay ömrü kaldığı söylenmesinden sonra her gününü aktif bir şekilde, doğanın içinde ve sevdikleriyle birlikte yaşamış. Belki de mutlu, sağlıklı ve uzun yaşamın sırrı budur; hem yarın ölecekmiş gibi, hem de yaşanan her günü tadına vararak dolu dolu ve doğayla dost yaşamak... •

izlensentokerbd@gmail.com

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

STRESE DEĞİL MAVİLİKLERE DALIN

G ünümüz koşullarında sorunsuz bir yaşam neredeyse olanaksız. Pek çok sorunun kaynağında ise şiddet yatıyor. Fiziksel şiddete karşı daha çok önlem almaya çalışıyor, hangi köşeden gelebileceğini az çok tahmin edebiliyoruz ancak psikolojik şiddetin öyle çok maskesi var ki, şiddet uygulayanı yakalayıp şikayet etme şansımız bile olmuyor.

Televizyonu açtığımız ya da gazeteyi elimize aldığımız anda sağlıklı sollu ruhumuza aldığımız darbeler karşısında giderek sorunlardan başka bir şey göremez, duyamaz oluyoruz. Sorunların içinde kaybolmak yalnızca çözüme ulaşmamızı zorlaştırmıyor, aynı zamanda çözüme olan umudumuzu da yitirmemize neden oluyor. Oysa en çok umut gerekli bize. Yaşam demek umut demek. Belki sorunlarımızın hepsine kısa zamanda çözüm bulamayabiliriz ama umudumuzu yitirmedüğümüz ve kendi içimizde dimdik durabildiğimiz sürece hiçbir şey bizi yere yıkamaz.

Yaşama sevincimizi ve umudumuzu yitirmemek için yapabileceğimiz en güzel şey zaman zaman sorunları düşünmeye kısa aralar verip ruhumuzu dinlendirmek. Kimi müzik dinleyerek dinlendirir

**...umudumuzu
yitirmedüğümüz
ve kendi içimizde
dimdik
durabildiğimiz
sürece hiçbir şey
bizi yere
yıkamaz.**

ruhunu, kimi paraşütle atlayarak, kimi bahçede çiçekleriyle uğraşarak. Ben ise denizin maviliklerine dalıyorum ve tüm hücrelerim yenilenmiş olarak çıkıyorum yüze. Bazen şakayla karışık “Köpek balıklarından korkmuyor musun?” diye soruyorlar.

Gülümsüyorum ve “Elbette korkuyorum” diyorum “Ama denizdekilerden değil, karadaki köpek balıklarından.”

Bu ay sizi tam anlamıyla huzur

bulduğum mavi gezegene davet etmek istiyorum Kapatın bir süre televizyonlarınızı, gazeteleri, tartışmaları, kavgaları bir kenara bırakın öylece. Olanağınız varsa bilmediğiniz bir yerlere kaçın, dağa tırmanın, yürüyüş yapın, paraşütle gökyüzünden süzülün ya da benim gibi mavi gezegenin güzelliklerini keşfedin. Strese değil, maviliklere dalın.

Yolunuz Fethiye'den geçerse Elite Dalış Merkezi'nin deniznin altında bisiklet yarışı düzenleyecek ya da ofis kuracak kadar deneyimli ve eğlenceli dalış eğitmenleri ile mutlaka tanışmanızı öneririm. Yalnızca deneyimli ve eğlenceli diye tanıtmak eksik olur çünkü yıllardır hayranlıkla izlediğim önemli bir uygulamaları var. Her 23 Nisan, 19 Mayıs, 29 Ekim, ve

30 Ağustosunu denizin maviliklerinde Bayrak açarak ve Ata'mızı anarak kutluyorlar. Bu yıl 30 Ağustos Zafer Bayramı için ben de maviliklerde bayrak açtım ve hep birlikte "Sonsuza dek Cumhuriyet" dedik.

Başta Başkomutan Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere, silah arkadaşları ve vatan için gözünü kırpmadan canını veren şehitlerimizi minnetle andık. Maviliklerde

görüşmek ve umudu asla yitirmemek, daha güçlü, daha dingin yolumuza devam etmek dileğiyle. •

*nuraybartoschek
bd@gmail.com*

Fotoğraflar: Elite Dalış Merkezi Dalış eğitmeni Önder Diktaş ve Sualtı Fotoğrafçısı Aydın Tanal

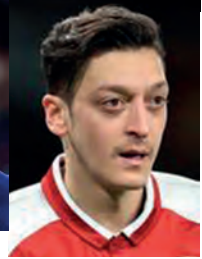
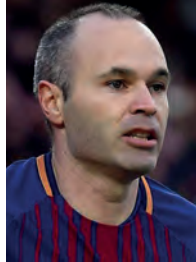
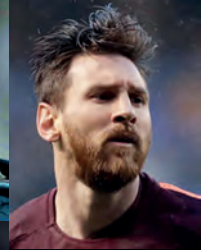
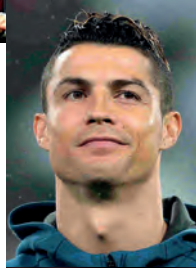

Dünya Sporunda Tehlikeli Sinyaller

Yer küre üzerinde yaşayan milyonlarca insanın yaşam ortağı spor, beş kıtada binlerce deneyimle irdelenirken, dünden bugüne giderek düşen fizik ve yetenek performansı ise kesinlikle iyiye işaret etmiyor. Sihirli kürenin öncüleri, Rusya'da yapılan Dünya Futbol Şampiyonası'ndan başları yerde evlerine döndüler ve bozguna uğrayan orduların arasında Messi, Ronaldo, İniesta, Mesut

Dünya Futbol Şampiyonası'nda Ronaldo, Messi, İniesta, Mesut Özil gibi yıldızların bulunduğu takımlar başları yerde evlerine döndüler

Özil, Neymar gibi komutanların bulunması hayal kırıklığına yol açtı. Liderlerin apoletleri şimdi yerlerde sürünüyor. Hırvatistan ile Fransa'nın gövde gösterisi ise lidersiz ve

33 yaşındaki bir Ronaldo'ya kilosunca dolar sayılıyorsa, bu durum dünya sporundaki yetenek çaresizliğinden ileri gelmektedir.

keyif vermeyen oyunların sunumu açısından şüphe taşıyor. Fransa Millî Takımı'ndan Griezmann'ın, Hırvatistan'dan Modric'in yıldız ve özellikle lider olabilme öfkeleri bir saman alevi gibi yanıp sönmekten öteye gidemedi.

Bu ülkelerin son yıllardaki durumları, toplumsal düşüncelerindeki birliktelik, yıldız yerine yıldızlar topluluğu yaratmak içindir. Rusya araştırma enstitüleri milyonlarca dolar karşılığında kurdukları hizmet laboratuvarlarından ne yazık ki istediklerini alamadı. Onlar geleceği parlak ve ileride dünya futbolunda yıldız konumuna yükselecek oyuncular. Hayal

kırıklıkları yaşadılar. Futbolun evrensel boyutları içinde 33 yaşındaki bir Ronaldo'ya kilosunca dolar sayılıyorsa, bu durum dünya sporundaki yetenek çaresizliğinden ileri gelmektedir. Avrupa'nın en iyi oyuncularını ödülü her yıl Messi ile Ronaldo arasında gidip geliyorsa, sözün bittiği yerde olmalıyız. Barcelona formasını taşıyamayan İniesta, Çin'den dudak uçuklatan bir transfer teklifi alıyorsa, tehlike sinyalleri çalıyor demektir.

Ya diğer sporlar?

Jamaikalı Usain Bolt atletizmi bıraktığını açıkladığında, 33 ülkeden "Gel bizde koş. Seni dolara boğalım" şeklinde ilginç teklifler almıştı. Ülkesini çok seven milliyetçi bir sporcunun

paraya kanmadan Jamaika'nın sporcunu yetiştirme liderlerinin arasına girmesi alkışlanmalıydı. Ancak paranın esiri olmuş binlerce sporcunun devşirme

Jamaikalı Usain Bolt atletizmi bıraktığını açıkladığında, 33 ülkeden "Gel bizde koş. Seni dolara boğalım" şeklinde ilginç teklifler almıştı.

kılığıyla ülke ve forma değiştirmesi, sporun giderek yoğunluk kazanan ve tehlike sinyalleri veren yapısından. Profesyonel yapıların milli duyguları perişan etmesi, dünya sporundaki tek düze bir anlayışın his dünyasına da zehir akıtmıştır.

Bunları görmek gerekir. Basketbolun siyahi ırkın tekelindeki gövde gösterisi, paranın gücünden kaynaklanmaktadır. Türkiye Süper Ligi'nde sayı peşinde koşan özellikle Amerikalılar, bizim basketbolcularımızın psikolojik yönden akıllarını çelmiştir. İşte bu yüzden Türk basketbolcuların birçoğu tribünlere çıkmak yerine pota altına sığınmışlardır.

Hiç kuşku yok ki işin doğrusunu yapan ve alkışlanacak ülkeler de var. Örneğin İzlanda... Kuzeydeki bu ada halkının örnek performansları, sözünü ettiğimiz bu tehlike sinyalleri veren yapının tam tersi niteliğe sahipti. Dört milyonluk nüfusu ile dünyaya kafa tutan Hırvatistan'ın sporda kalkınma hamlesinin

Dört milyonluk nüfusu ile dünyaya kafa tutan Hırvatistan'ın spordaki kalkınma hamlesini dünya sporunun iyiliği için değerlendirmek gerekiyor.

yüzdesi, son beş yıl içinde beş kat artarak lider konumuna dek yükseliyorsa, onların başarısının formülünü

dünya sporunun iyiliği için değerlendirmek gerekiyor. Ana sporların her dalında inanılmaz hamleler yaparak bugünlere dek gelebilen dört milyonluk ülkenin insanları, önce kendi sporcularını ve sonra da kendilerini elleri kızarıncaya dek alkışlamalıydılar.

Türkiye, spor alanında yıllardan beri "Bana bir şey olmaz. Çünkü ben güçlüyümdür." siyaseti izleyen gösteriş düşkünlü devletlere değil, küçücük

bir devlet olmalarına karşın sporda dev adımlar atabilenlere yüzünü dönmelidir. •

metingorenbd@gmail.com

Türkiye Süper Ligi'ndeki Amerikalılar, basketbolcularımızın psikolojik yönden akıllarını çelmiştir.

Şiirin

DORUKLARINDA

SABAHATTİN ALİ

Seneler Sürer Her Günüm

Yazan: SABRİ KEMAL

O geçmiş günlerinin şiir matinele-
rinde şiirlerinden mahrum oldu-
ğumuz Nazım Hikmet gibi bir şairdi
Sabaattin Ali. Şiirleri Nazım Hikmet'in-
kiler gibi yasaklanmamıştı belki ama
1934 yılında yayımlanan Dağlar ve
Rüzgar adlı şiir kitabı ortalarda yoktu.
Nazım Hikmet gibi "Kominist" olmakla
suçlandığından, hapsedildiğinden, 1947
yılında yayımlanan Sırça Köşk adlı son
öykü kitabı yasaklanıp toplanmış ve
tutuklanmış olmasındandı belki şiirle-
rinden haberdar olamayışımız. Belki de
Cumhuriyet döneminin ilk faili belli
cinayeti ile 1948 yılında yaşamına son
verilmiş olmasının korkusundandı.

1960 yılında tükenir korkusu ile bir öğleden sonra okulu kıırarak satın aldığı Sabahattin Batur'un Yeni Şiirimiz adlı antolojisinde de yer verilmemişti şiiirlerine.

Şiirlerinin yanı sıra öyküleri ve romanlarıyla Türk edebiyatına gerçekçi ve toplumcu bir ses katan Sabahattin Ali'yi 1970'li yılların başında "Kuyucaklı Yusuf" adlı eseriyle tanımıştım ilk. Yanlış anımsamıyorsam ışık saçan o aydınlık yüzünü de ilk kez o kitabın arkasındaki fotoğrafında görmüştüm. İçim yanımtı nasıl kıydılar böylesi güzel bir cana diye.

1930 yılında Aydın Ortaokulu'na Almanca öğretmen olarak atandığında hiciv şiiirlerimizin en güzel örneklerini veren Şair Eşref gibi İzmir'e geldiğinde o yılların gözdesi Meserret Otel'i'nde kaldığını da çok uzun yıllar sonra öğrendim.

Oğünden bu yana ne zaman İzmir'e yolum düşse Meserret Otel'i'nin avlusundeki fıski-yeli küçük mermer havuzun yanında bir masaya oturur bir sade kahve söylerim kendime. Gözlerimin önünde yüzünü ilk gördüğüm o fotoğrafı canlanır Sabahattin Ali. İçim cız eder...

LEYLİM LEY

*Döndüm daldan düşen kuru yaprağa
Seher yeli dağıt beni kır beni
Götür tozlarımı burdan uzağa
Yarin çıplak ayağına sür beni
Aldım sazı çıktım gurbet görmeye
Dönüp yare geldim yüzüm sürmeye
Ne lüzum var şuna buna sormaya
Senden ayrı ne hal oldum gör beni
Ayın şavkı vurur sazım üstüne
Söz söyleyen yoktur sözüm üstüne
Gel ey hilal kaşım dizim üstüne
Ay bir yandan sen bir yandan sar beni
Yedi yıldır uğramadım yurduma
Dert ortağı aramadım derdime*

*Geleceksen bir gün düşüp ardıma
Kula değil yüreğine sor beni*

ESKİSİ GİBİ

*Seneler sürer her günüm,
Yalnız gitmekten yorgunum;
Zannetme sana dargınım,
Ben gene sana vurgunum.
Başkalarına gülsem de,
Senden uzakta kalsam da,
Sevmediğini bilsem de
Ben gene sana vurgunum.
Dağları aşınca başım,
Geri kaldı her yoldaşım,*

*Gel sevgilim, gel
kardaşım,
Ben gene sana vurgunum.
Gönlüm seninkine yardı,
Aynı şeyleri duyardı;
Ayaklarımız uyardı...
Ben gene sana vurgunum.*

MAHPUSHANE TÜRKÜSÜ

*Başın öne eğilmesin
Aldırma gönül aldırma
Ağladığım duyulmasın
Aldırma gönül, aldırma
Dışarda deli dalgalar
Gelip duvarları yalar
Seni bu sesler oyalar
Aldırma gönül, aldırma
Görmesen bile denizi
Yukarıya çevir gözü
Deniz dibidir gökyüzü
Aldırma gönül, aldırma
Dertlerin kalkınca şaha
Bir sitem yolla Allah'a
Görecek günler var daha
Aldırma gönül, aldırma
Kursun ata ata biter
Yollar gide gide biter
Ceza yata yata biter
Aldırma gönül, aldırma*

MELANKOLİ

*Beni en güzel günümde
Sebepsiz bir keder alır.
Bütün ömrümün beynimde
Acı bir tortusu kalır.
Anlayamam kederimi,
Bir ateş yakar derimi,
İçim dar bulur yerimi,
Gönlüm dağlarda bunalır.
Ne kış, ne yazı isterim,
Ne bir dost yüzü isterim,
Hafif bir sızı isterim,*

*Ağrılar, sancılar gelir.
Yanıma düşer kollarım,
Görünmez olur yollarım,
En sevgili emellerim
Önüme ölü serilir...
Ne bir dost, ne bir sevgili,
Dünyadan uzak bir deli...
Beni sarar melankoli:
Kafamın içersi ölür.*

*Başının üstünden atlar;
Hapise düşen yığıtler
Yâri dışarda kor gelir.*

HAPİSHANE ŞARKISI

*Göklerde kartal gibiydim.
Kanatlarımdan vuruldum
Mor çiçekli dal gibiydim*

EY GÖNÜL

*Ey gönül, kuşa benzerdin,
Kafesler sana dar gelir;
Bir yerde durmaz gezerdin,
Hapislik sana zor gelir.
Ey gönül, acayıp huyun,
Boğazından geçmez tayın,
Acır testindeki suyun;
Aklına nazlı yâr gelir.
Gözlerin uzağa bakar,
Kimden ne beklediğin var?
Yâr semtinden gelen
rüzgâr
'Seni unuttu!' der gelir.
Bakmazsa senin yüzüne
Çok görme elin kızına;
Dışarda serbest gezene
Hapiste yatan hor gelir.
Ayağında gezen itler,*

Bahar vaktinde kırıldım.

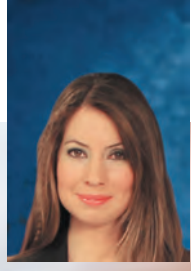
*Yar olmadı bana devir,
Her günüm bir başka
zehir
Hapishanelerde demir
Parmaklıklara sarıldım.
Coşkundum pınarlar gibi,
Sarhoştum rüzgarlar gibi
İhtiyar çınarlar gibi
Bir gün içinde devrildim.*

*Ekmeğim bahtımdan katı,
Bahtım düşmanımından kötü
Böyle kepaze hayatı
Sürüklemekten yoruldum.*

*Kimseye sormadığım,
Doyunca saramadığım,
Görmesem duramadığım
Nazlı yarımından ayrıldım.*

Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Hava Kirliliği Şeker Hastalığını Tetikliyor

Hava kirliliğinin solunum yollarıyla ilgili hastalıklara neden olmasının yanı sıra şeker hastalığına da etkisi olduğu tespit edildi. Washington Üniversitesi Tıp Fakültesi, 2016 yılında diyabet olan her yedi kişiden birinin hava kirliliği nedeniyle bu hastalığa yakalandığı sonucuna vardı. Hava kirliliğinin,

vücudun insülin üretimini azaltarak, sağlıklı kalabilmek için gerekli olan kan şekerinin enerjiye dönüşmesini engellediği belirlendi. Araştırma, Amerikan Çevre Koruma Ajansı ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından kabul edilebilir seviyelerdeki hava kirliliğinin bile diyabet için risk faktörü olduğuna dikkat çekti. Hava kirliliğinin, 2016 yılında dünya genelinde 3 milyon 200 bin yeni diyabet vakasında etkili olduğu tahmin ediliyor.

2 Kadınlar İçin En Tehlikeli Ülkeler

İngiltere merkezli bir vakıf, kadınların yaşamları üzerine 550 uzmanla birlikte bir araştırma yaptı. Araştırma sonuçlarının ardından; kadınlar için en tehlikeli ülkeler sıralandı. Listenin başında kadına yönelik cinsel saldırı haberleriyle

gündeme gelen Hindistan yer alıyor. Hindistan'ı Afganistan, Suriye, Somali, Suudi Arabistan, Pakistan, Kongo Demokratik Cumhuriyeti, Yemen ve Nijerya takip ediyor. Nijerya'nın ardında yer alarak listenin 10. sırasına yerleşen Amerika Birleşik Devletleri ise listedeki tek Batılı ülke olarak dikkat çekiyor. Uzmanlar, Amerika Birleşik Devletleri ile Suriye'nin, "cinsel şiddet, taciz, cinsel zorlama ve kadınların tecavüz durumunda adalete erişim yoksunluğu" gibi konularda eşit durumda olduğuna vurgu yapıyor.

3 ATM'ye Giren Fareler Paraları Parçaladı

Olay Hindistan'ın Tinsukia bölgesinde meydana geldi. Assam eyaletindeki bir para çekme makinesinin çalışmadığı yönünde şikayetler geldi. ATM, teknik arızalardan dolayı 3 haftadan fazla zamandır kullanılamaz durumdaydı. İncelemede bulunan yetkililer, banknotların üzerinde fare ölüleri buldu. ATM'nin içerisindeki 1,2 milyon Hindistan rupisi, yani 90 bin Türk Lirasının fareler tarafından parçalanmış olduğu tespit edildi.

4 Dünyadaki İnsani Yardımlar

İngiltere merkezli Kalkınma İnisyatifleri Örgütü, dünyada her yıl yapılan insani yardımların haritasını çıkardı. Buna göre, Türkiye 8,07 milyar dolar ile 2017 yılında dünyada en çok insani yardım yapan ülke oldu. Sıralamada Türkiye'yi 6,68 milyar dolar ile Amerika Birleşik Devletleri, 2,99 milyar dolar ile Almanya ve 2,52 milyar dolar ile İngiltere izliyor. Avrupa Birliği kurumları 2,24 milyar dolar

ile dördüncü sırada yer alıyor. Raporda, 134 ülkede 201 milyon kişinin uluslararası insani yardıma muhtaç olduğu belirtildi. Ayrıca, krizlerden ve çatışmalardan etkilenen bu kitlenin önemli bir bölümünün Suriye, Yemen ve Türkiye'de bulunduğu vurgulandı. Raporda Türkiye'nin 3,5 milyon Suriyeli ile dünyada en çok sığınmacıyı barındıran ülke olduğunun altı çizildi.

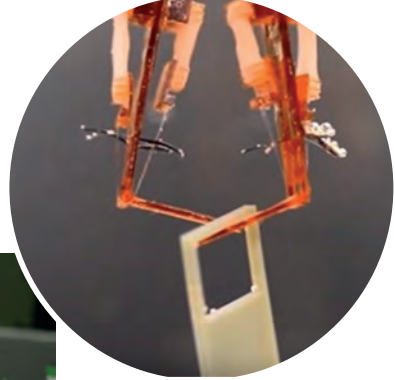
5 İran'da 40 Yıl Sonra Bir İlk

İran, FIFA Dünya Kupası çerçevesinde İran-İspanya maçının dev ekranlarda izleneceği Tahran'daki iki stadyuma kadınların girmesine izin verdi. İran haber ajansı Isna'ya göre; İran'da kadınlar kırk yıl sonra istisnai olarak bir futbol maçını erkeklerle birlikte izleyebildi. Maç başkent Tahran'da Azadi ve Takhti stadyumlarında kurulan dev ekranlardan da izlendi. 1979 yılında yaşanan devrimden sonra ilk kez kadınlar iki stadyuma

girerek, aile tribününde oturarak maçı erkek taraftarlarla birlikte izledi.

6 Robotlara Canlı Kas Eklemlendi

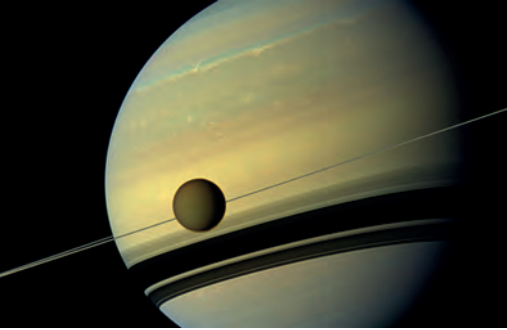
Tokyo Üniversite-

si'nden araştırmacılar, canlı kas dokularını robotik bir parmak üzerine eklemeyi başardı. Bilim insanları, önce kas üretici hücreler barındıran hidrojel tabakalarını parmak üzerindeki destek noktalarına yerleştirdi. Ardından

parmak benzeri robota elektrikle hareket verildi. Parmağın hareketi esnasında, insan kasında olduğu gibi, kaslardan biri, kasılırken diğeri gevşedi. Araştırmacılar, bu teknolojinin ilaçların denenmesinde kullanılabileceğini, böylece hayvanlar üzerinden deney yapılmasına gerek kalmayacağını söylüyor. Robotların daha gerçekçi bir şekilde hareket etmesini sağlayan bu teknolojinin, yapay zeka sistemlerinde de kullanılması amaçlanıyor.

7 Satürn Uydusunda Yaşam Belirtisi

Bilim insanları Satürn'ün altıncı en büyük uydusu olan Enseladus'ta kompleks karbon bazlı moleküller buldu. Bu yapılara daha önce

yalnızca Dünyada ve bazı meteorlarda rastlanmıştır. Moleküllerin, uydunun merkezinde bulunan sıcak kayalar ile donmuş yüzeyin altında, okyanusun etkileşimi sonucu oluştuğu tahmin ediliyor. Karbon temelli kompleks moleküllerin varlığı, Enseladus'ta yaşamın var olma ihtimalini artırıyor. Araştırmayı yayınlayan Dr. Frank Postberg, böyle moleküllerin ilk defa dünya dışında sudan oluşan bir gezegende görüldüğünü ifade etti.

8 Afganistan'da Kadın İntiharları

40 yıldır süren silahlı çatışmalar nedeniyle Afganistan'da insanlar zorluklar içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışıyor. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre; Afganistan'da 1 milyondan fazla kişi

depresif bozukluk görülüyor. Kadınlara yönelik şiddet ülke çapında çok yaygın. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu, Afgan kadınların %87'sinin bir tür fiziksel, cinsel ya da psikolojik şiddete, %62'sinin de birden fazla istismar türüne maruz kaldığını açıkladı. Afganistan'da intihar teşebbüsü vakalarının yüzde 80'ine yakını kadınlarda görülüyor. Zorla evlilik, kadın intiharlarının başlıca nedenlerinden.

9 Greenpeace'den İlginç Bir Eylem Daha

Greenpeace, Fransa'da çizgi film kahramanı görünümündeki bir hava aracını, Lyon kentindeki Bugey Nükleer Santrali'ne yönlendirerek santralin 2 numaralı reaktörünün yakıt havuzuna temas ettirdi. Eylemin ardından açıklama yapan Greenpeace yetkilileri, bu durumun nükleer santralin güvenliğinin son derece zayıf olduğunu kanıtladığını ifade etti. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

AĞUSTOS AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(a) Sınıflandırma	6-(b) Gidiş yönü	11-(c) Giyim gösterisi
2-(a) En iyi, üstün nitelikli	7-(b) Çok şişman	12-(a) Üst giysisi
3-(d) Tepki	8-(b) Küresel	13-(d) Kazı bilimi
4-(c) Sevimsiz, İtici	9-(a) Kendiliğinden	14-(b) İnceleme, araştırma
5-(d) Tırnak Cilası	10-(c) Tekdüze, yeknesak	15-(c) El konulmuş

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(a) Oktay Sinanoğlu
 2-(b) Barometre
 3-(c) Sivrisinek
 4-(c) Televizyon
 5-(d) Spil Dağı
 6-(a) Kilimanjora Dağı
 7-(d) Ahtapot
 8-(a) 86 400
 9-(b) Dağcılık
 10-(c) Cemal Kamacı
 11-(a) Siyah-beyaz damalı bayrak
 12-(a) Trabzon

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

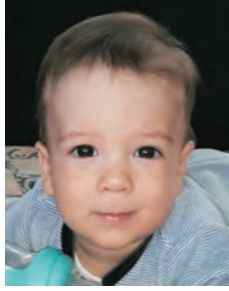
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB'den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Mira Bıçakçı, Ankara

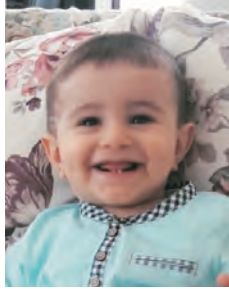
Eser Demir Köstem,
İstanbul

Sıla Akgün, İzmir

Nehir Çağlar,
Nevşehir

Mete Kaan Çağlar,
Nevşehir

Özgür Can Kaygısız,
İstanbul

Alya Şen, Hatay

E.Egesu Zıraman, İstanbul

Mehmet Artürk, İstanbul

Mustafa Yaman Kınık,
Ankara

Erolcan ve Ata Tekin, *Ankara*

Güven Erdem Koç, *Tokat*

Selahattin Zarcarı,
Karadeniz Ereğli

Tuna Taşpınar, *Ankara*

Helin Akalın, *Bartın*

M.Emre Demir, *Antalya*

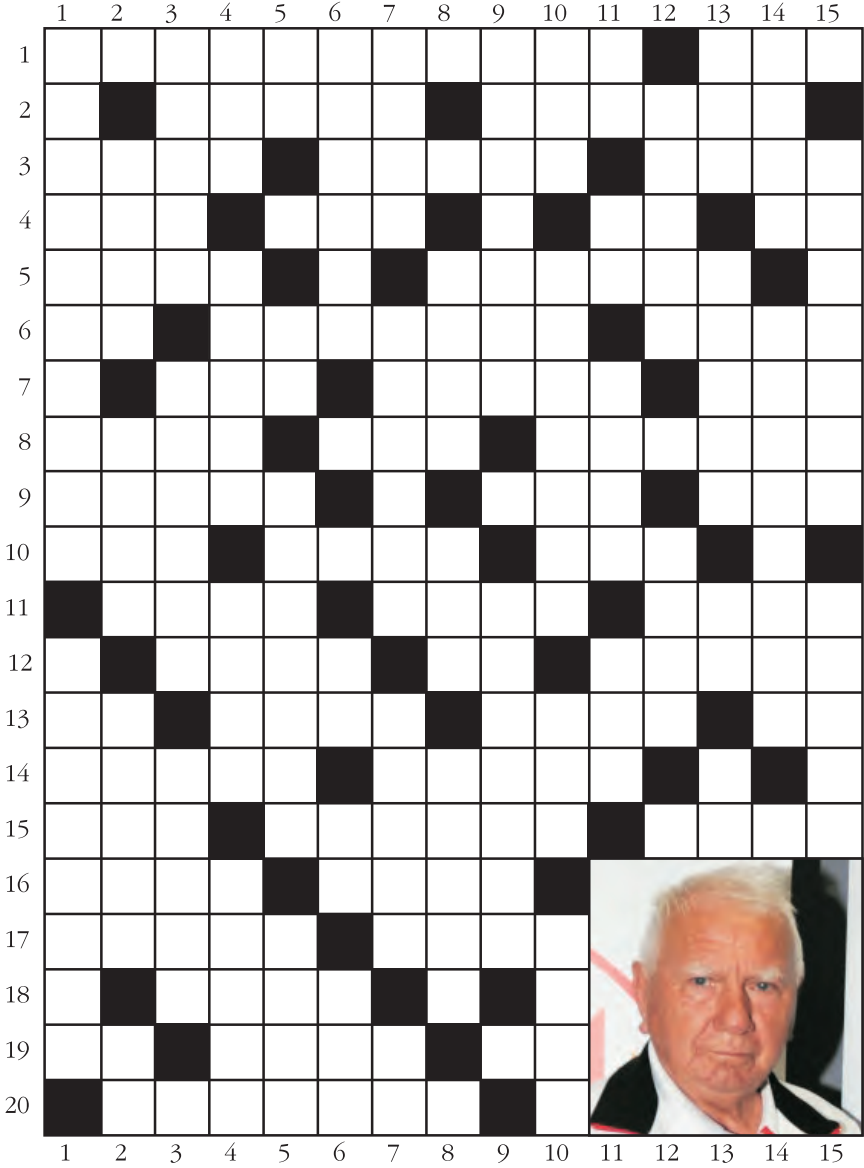
Şevket Kan, *Şanlıurfa*

Mümin Özdemir, *Kocaeli*

Yasin ve Sema Öztelli, *İstanbul*

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA: 1-Ülkemizi atletizm alanında birçok kez başarı ile temsil etmiş olan fotoğrafta görülen sporcumuz.-Doğu Anadolu ile Azerbaycan'da çalınan bir çalgı türü. 2-İnsanın ruhsal olgunluğu.- Sayı çubuğu. 3-Bakla taneleri ile yapılan zeytinyağlı bir yemek.- Geminin rüzgâra karşı gidebilmek için sağa sola zikzak yapması.-Boyutları normalden küçük olan. 4-Yeryüzü.-Katıksız, saf.-Bir renk.- Bir nota. 5-'.... Sedaka' (80'li yıllarda ünlenmiş ABD'li pop şarkıcısı).-Ekin ve ot demetlerini toplamaya yarayan uzun saplı araç. 6-Paramızı simgeleyen harfer.- Birine güler yüz gösterme, tatlı davranma.- Bir müzik sesini belirtmeye yarayan işaret. 7-Tıp dilinde tüm vücut ışınlaması anlamına gelen terim.- Çirkin, kaba, uyumsuz.-Şeker kamışından yapılan sert bir içki. 8-Ziyaret eden, ziyaretçi.- Tibet sığırı.- Osmanlı donanmasında çektiri türünden bir savaş gemisi. 9-Deri ya da mukoza altı dokuları meydanda bırakan kronik yara.-Bön, avanak.- Temel ile zemin arasındaki yükseklik. 10-Maden Tetkik Arama Enstitüsünün kısa adı.-Taşlarla oynanan bir oyun.-'.... Tolstoy' (ünlü Rus yazar). 11-Dürüst, iyi ahlaklı.- İkinci derecede olan.- Zihince ve bedence ortaya konan çaba. 12-Seçkin.-Radyumun simgesi.- Sikke ve madalyalar üzerinde bulunan insan resmi. 13-Lantanın simgesi.-Doğal felaket.- Bir yere çaprazlama konulan yassı kiriş veya kereste.-İşaret. 14-Bayanların özel gecelerde giydiği şık giysi.- Eski Yunanda kent devleti ile ilgili sorunların konuşulduğu alan. 15-Meta.- '..... Power' (ünlü İtalyan şarkıcı).Bezyi. 16-Kur'anda bir sure.-'..... Poppins' (P.L. Travers'in bir yapıtı). 17-Öğrenim görmemiş, okumamış.- Bir şeyin yapılması için tanınan süre. 18-Tanrı. 19-İlgi eki.- Kovası el ile çekilen kuyu.-Küçük mağara. 20-Patlıcangillerden, yaprakları ve sürgünleri acı bir bitki.

YUKARIDAN AŞAĞIYA: 1-'Bana Şans Dile', 'Mum Kokulu Kadınlar' gibi filmlerinden tanıdığımız yönetmenimiz.- Kızıl Şakrak da denilen güzel ötüşlü bir kuş türü. 2-Temiz, dürüst kimse.-Müzikte en kalın kadın sesi.-Kastamonu'nun bir ilçesi.-Alfred Hitchcock'un bir filmi. 3-Bir askerî birliğin yeri veya bu birlik tarafından ele geçirilen bölge.- İhlamur suyu.-'..... Komedya'(Dante'nin bir yapıtı). 4-Fasıla.- Yarım kilogramlık bir ağırlık ölçü birimi.- Üç taburdan oluşan asker topluluğu.- Herhangi bir olayın başlangıcı. 5-Eski dilde bayram.-Lityumun simgesi.-En küçük çok hücreli su hayvanı.-Dar ve kalınca tahta. 6-İstanbul'un bir semti.-Bir cetvel türü.-Kemikleri yuvarlak ucu.-Elektrik akımı taşıyan tel veya kablo sistemi. 7-Malaya-lılar'da görülen ve ruhsal bir bunalımı takip ederek şiddetli öldürme arzusu şeklinde beliren hastalık.-Hedefi tutturma.-Eksiksiz, bütün.-Bir soru sözü. 8-Eski dilde ufuklar.-Uçurum.-Güney Ege'de Yunanistan'a ait bir ada. 9-Daldaki meyve kümesi.-Finlandiya'nın kuzeyinde bir yerleşim yeri. 10-Kalın ve kaba bir kumaş.-İstanbul'un bir semti.-Tüyleri parlak bir papağan türü.-Avrupa'da bir nehir. 11-Şaşma belirten bir ünlem.-İsim.- Selüloz boyası ile boyanmış ve selüloz verniği ile dayanıklı hale getirilmiş örtücü, koruyucu katman.- Bir göz rengi. 12-Altı aylığa kadar olan at veya eşek yavrusu.- Sevgiyi sürdürme, sevgi bağlılığı. 13-Yanardağların püskürttüğü kül, kum ve lav parçacıklarından oluşan bir tür çökelti taşı.-Eti lezzetli bir balık türü.-Geçmiş bir tarihi anlatmakta kullanılan sözcük.-Konut. 14-Eski dilde eserler:Mantıkta sözün gereksiz, herhangi bir ek bilgi içermeyen şekilde tekrar kullanımı. 15-Ermiş kimselerin gösterdiklerine inanılan, doğaüstü durum.-Bir makyaj malzemesi.

Satranç

Mustafa Yıldız

KULÜPLER ŞAMPİYONASINDAN İLGİNÇ KONUMLAR

10-15 Temmuz 2018 tarihlerinde Konya'da düzenlenen Türkiye Kulüpler Şampiyonası'nda 61 takım yarıştı. 9 tur sonunda Hatay Beyaz Kale Satranç Kulübü 1. oldu. Seyhan Belediyesi SK, Pamukkale Zeka SK, Ceylanpınar Belediyesi SK, Apaydın SM ve Mercan SK, sırasıyla ilk 6 sırayı paylaşarak gelecek yıl ikinci ligde yarışmaya hak kazandılar.

Diyaş Büyüktaşık (Beyaz Kale SK) - Selami Gözübüyüköğlü (Artvin İl Özel İdaresi) 2.Tur

D dikeyinde bingee, g dikeyinde serbest geeer piyonları bulunan beyaz, ters renkli fil oyun sonunda kazanç görmüş olmalı ki vezirleri değiştirmeye karar verdi. **68.Vxf6 69.şh5 şg7** Beyazın oyunu kazanabilmek için şahını vezir kanadına geerebilmesi gerekiyor yoksa ters renkli fil oyun sonlarında iki piyon fazlalığı dahi kazanca yetmeyebiliyor. **70.g4 Fd8 71.g5 Fe7 72.şg4 şg6** Yetersiz oppozisyon. **73.Ff5+ şg7 74.Fd7 şg6 75.Fe8 şg7 76.şf5 şf8 77.Fh5 şg7**

78.çe6 Fxg5 şah adım adım vezir kanadına yaklaşıyor. Artık şah kanadındaki serbest geeerin önemi kalmadı, onu bırakıyor. **79.şxd6 Ff6 80.řc7! Fe3 81.d6 şg5 82.d7 şxh5** Beyaz, filini de bırakıyor, nasıl olsa vezir çıkıyor. **83.d8V şg4 84.Vg8+ şf3 85.Vc4 Fg5** Siyah artık oynanmasa da olur, beyaz çok üstün. **86.şxb6 Fd8+ 87.Fxc5 çe2 88.b6 Fh4 89.b7 Ff2+ 90.d4 şf3 91.b8V exd4** Tahtada iki tane beyaz vezir var. **92.Vf8+ çe4** ve siyah terk etti. **1-0**

Aydın Duman (Seyhan Belediye SK) - İhsan Kılıç (Ceylanpınar Belediyesi SK) 8.Tur

şu şah çekerek taş almanın çekiciliği ne oyunlar kaybettirmiştir ustalara bile kim bilir. **47...Vxb2+ 48.Ff2 Ae5** Vezir ve kaleye eeatal atıyor ama 3 hamlede mat oluyor. (Başka ne yapılabilir ki? **48... Fg7 49.f6 Vxf6** büyük maddi kayıpla bitiyor.) Bir kale 7. yataya yerleşmişse felaket kapıda demektir. **49.Kh7+ şxh7 50.Vg8+** Siyah terk etti. (**50...Vh6 51.Vh8+#**) **1-0**

Beyza Kırdı (Denizli Önay SK – Gizem Kahya (Pamukkale Zekâ) 3.Tur

Merkezde, d5 karesinde bir dizi değişimden sonra taraflar eşit bir oyun sonuna girdiler ama beyaz ilerlemiş e piyonuna güveniyor, onu vezir değişimiyle d dikeyine aktarırsa çok açık üstün olacak! Bu hevesle vezirini ne yapıp edip d6 karesine getirmek istiyor. Önce iki kere şah çekti: **30.Va8+ Şh7 31.Ve4+ g6 32.Vc6 Fd4?!** Bu küçük kurnazlık; boşa koyuyor ki fili; rakip gelsin istesin! Veziri değişmek için kaçırılmaz bir fırsat(!) **33.Vd6?? Vb7+ Aaa...** Bu kadar kolay mat nasıl gözden kaçır? Işıklar içinde uyusun, rahmetli Demir Baba derdi ki: “ Her taş her yere gitmez.” Bir de unutmamak gerekir, satrançta en önemli öncelik şah güvenlidir. **0-1**

A.Ünal Gürel (Ceylanpınar Belediyesi) – Ekin İpek (Trabzon Fedâ SD) 5.Tur

53.Ae3 Şf8 Beyaz, at ile hem vezirin saldırısını önüyor hem de şah-vezir çatalı tehdidiyle karşı saldırıya geçiyor. Siyah, çataldan kaçıyor. **54.Vb1 Ae6 55.Va2 Vd6** Beyaz vezirin b3 karesinden a2'ye neden b1 üzerinden yol aldığı anlaşıldı: siyah atı savunmadan uzaklaştırmak için. Şimdi **56. Va8+ Şg7 (e7) 57.Af5+** ve vezir düşer. Siyah, beyazın hamlesini yapmasını beklemeden yeniden şah-vezir çatalına düştüğünü görüp terk etti. **1-0**

Enes Atay (Afyonkarahisar Deha SK) – Efe Eren Kavilcioğlu (Kartal Belediyesi SK) 1.Tur

Aşağıdaki konuma şuradan gelindi: **1.d4 Af6 2.c4 e6 3. A3 b6 4.Ac3 d5 5.b4 c5 6.bxc5 bxc5 7.cxd5 exd5 8.Ff4 Va5(D)** Açmaz, çok güçlü bir silahtır, açmazda durmamak gerekir.

9.Vb3?? Ama beyaz, bu açmazı umursamıyor, vezirin d4 karesinden uzaklaşması hata. (9.Vd2)

9...Ac6 Hemen d4 neden olmaz? **10.Va5+** nedeniyle. **10.dxc5?? d4! 11.Kc1 dxc3** İşte at öldü.

Bundan sonrası boşa çırpınış! Oyun çok hamle oynandı tabii ki siyah kazandı. **0-1**

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Deli Doktorları

Psikiyatrinin
Bilinmeyen
Öyküsü

Dr. Jeffrey
A. Lieberman

Say Yayınları

Gelecekte dört kişiden biri akıl hastalıklarından mustarip olacak ve diğer tıbbi uzmanlıklara kıyasla insanlık psikiyatri hizmetlerine daha fazla ihtiyaç duyacak. Şu an çok fazla sayıda insan... bilinçli şekilde semptomları hafiflettiği artık kanıtlanmış olan tedavilerden kaçınmakta. Ünlü Psikiyatri uzmanı Lieberman mesleğinin, hastalarının onurunu koruma savaşımı veriyor: “Hayatımı adanmış olduğum meslek, tüm tıp uzmanlıkları arasında halen en az itimat edilen, en çok korkulan ve en çok kötülen uzmanlık alanı olmayı sürdürüyor. Kalp doktorlarının tasfiye edilmesini isteyen herhangi bir kardiyoloji karşıtı hareket yoktur. Kanseri tedavisini protesto eden onkoloji karşıtı hareket diye bir şey yoktur. Ama psikiyatristlerin sayılarının azaltılmasını, dizginlenmesini ya da köklerinin kazınmasını talep eden çok geniş ve lafını sakınımaysan bir psikiyatri karşıtı hareket mevcut... Psikiyatrinin

her tarafına bulaşmış olan bu damgayı, bu kara lekeyi hak ettiğini kabul edecek ilk kişi benim. Bu kadar çok insanın bir psikiyatriste görünmekten kaçınmak için ellerinden gelen her şeyi yapmalarının çok iyi sebepleri var. Ben, psikiyatristlerin kendimizi karanlıkların içinden çıkartma konusunda ne kadar fazla yol aldığımızı gösterebilmelerinin tek yolunun, öncelikle yanlış adımlardan oluşan uzun geçmişimizi kabullenmekten ve şüpheli geçmişimizin üstesinde gelişimizin hikayesini sansürsüz olarak paylaşmaktan geçtiğine inanıyorum.” Kitap tüm hilebazları ve şarlatanlarıyla, mide bulandırıcı tedavileri ve gülünç kuramlarıyla birlikte psikiyatrinin net, dosdoğru bir tarihçesini sunuyor.

Söylence Kahramanlarından Sevdiceklerine Mektuplar

Publius
Ovidius Naso

Haydar Dönmez,
Güngör
Varınlıoğlu

Arkeoloji ve
Sanat Yayınları

Gallus, Tibullus, Propertius ile birlikte “Elegia Ozanları” adıyla anılan dörtlü kümenin en genci

Ovidius, Latin yazınının en usta kalemiydi. Avukatlığı bırakıp şiirin rüzgarında yolculuklar yaptı. Anadolu'yu da gezdi. Aşk Sanatı kitabı ve aklama fırsatı bulamadığı bir kabahat yüzünden sürgün edildi. Dışlandı, Yalnızlığa itildi. Ölmeden öldürüldü. Kitapları kamu kütüphanelerinden kaldırıldı. Başlangıçta acıkı konuları işlerken, sonradan aşkta karar kılan Ovidius'un sevenlerin sevdiceklerine coşkulu duygularını olduğu gibi yansıtan aşk mektuplarını, Haydar Dönmez ve Güngör Varınlıoğlu birlikte çevirdi. Haydar Dönmez yaşama veda edince Güngör Varınlıoğlu yeniden gözden geçi-
rerek hem Ovidius'u, Hem Haydar Dönmez'i ölümsüzler kervanına kattı. Mete Akyol'un Dil Tarih Coğrafya Fakültesi'nde Latince derslerine katıldığı öğretmeni, daha sonra okul arkadaşı Dergimizin Seçiciler Kurulu üyelerinden Ender Varınlıoğlu ile evlenince, can dostlarından olan Güngör Varınlıoğlu 41 yıllık akademik yaşamını emekli olduktan sonra ölümsüz yapıtlarla taçlandırıyor. Dergilerde çıkan çeşitli düzyazı ve şiir çevirileri dışında Publius Vergilius Maro, Çoban Türküleri; Gaius Sallustius Crispus, Catilina Tertibi; Marcus Valerius Martialis, Epigramlar; C. Valerius Catullus, Şiirler, Gaius Suetonius Tranquillus, On İki Caesar'ın Yaşam Öyküsü kitaplarını Türkçeleştirdi.

Yasaklı Sanat Olarak Minyatür, Resim ve Grafik Tarihi

Zeki Tez

İnkılap Kitabevi

Tıbbın Gizemli Tarihi; Tekniğin Evrimi, Gizli Bilimlerin Serüveni; İlaç ve Parfümün Sihirli Dünyası; Avrupa'da Türk İzi; İslam'ın Batı Cephesi; Acayip Sözlük; Bilim ve Teknikte Ortaçağ Müslümanları; Bilimde ve Sanayide Kimya; Simya; Meslekler; Madencilik, Metalürji ve Mineralojinin Çileli; Otomatlar Mekanik Oyuncaklar; Lezzetin, Alet ve Makinelerin; Astronomi ve Coğrafyanın; Biyolojinin, Fizikğin; Gündelik Yaşam ve Eğlencenin; Kağıdın ve Matbaanın; Mitolojinin; Tekstil ve Giyim Kuşamın; Matematiğin kültürel Tarihi kitaplarıyla geçmiş ile bugünü buluşturan Zeki Tez, yeni çalışması ile tarih boyunca resim sanatının farklı coğrafyalarda nasıl filizlendiğini, şekillendiğini ve ressamların hangi baskı ve yasaklamalarla karşılaştığını anlatıyor. “Resim, tarih boyunca çeşitli yasaklara ve düşmanlıklara maruz kaldı. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: ÇAĞLAR ALTUN, DENİZLİ

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

MİHRİ MÜŞFİK

İlk kadın ressam/resim öğretmeni olmanın bedelini kadın kimliğinin getirdiği yükü ağır biçimde ödedi. Zonaro'un öğrencisiydi. Bülent Ecevit'in annesi dahil bir çok kadın ressamın yetişeceği "Kadınlar İçin Güzel Sanatlar Okulu"nda çalıştı. Sınırlamaları aşarak plastik sanatlarda öncülük yapan Mihri Hanım okulda da kuşatmaları aştı. Açık havada resim yapmaya götüremediği kız öğrencilerinin çalışmalarını özel izin ve polis gözetiminde yapmalarını sağladı. Öldüğünde Tevfik Fikret'in maskını aldı. Bu Türkiye'de alınan ilk masktı. Papanın resmini yaptı. 1928'de New York'ta resim sergisi açtı. Atatürk'ün resmini yapan ilk kadın ressam oldu. Atatürk'ün Yugoslavya'ya armağan ettiği resim İkinci Dünya Savaşı'nda kayboldu.

